

Iris Marita Rønningen

Hverdagen til mødre som bor på barne- og familiesenter

- En kvalitativ studie av mødres erfaringer med
hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, plassering
i barne- og familiesenter

Masteroppgave i Barnevern

Veileder: Willy Lichtwarck

Januar 2022

Iris Marita Rønningen

Hverdagen til mødre som bor på barne- og familiesenter

- En kvalitativ studie av mødres erfaringer med hjelpetiltak etter barnevernloven § 4-4, plassering i barne- og familiesenter

Masteroppgave i Barnevern
Veileder: Willy Lichtwarck
Januar 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosialt arbeid



NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Hverdagen til mødre som bor på barne- og familiesenter

- En kvalitativ studie av mødres erfaringer med hjelpetiltak etter barnevernloven §4-4, plassering i barne- og familiesenter

Iris Marita Rønningen

Masteroppgave i barnevern

Institutt for sosialt arbeid

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Januar 2022

Sammendrag

Bakgrunn: Dette prosjektet er gjennomført som avsluttende oppgave for masterstudiet i Barnevern ved NTNU i Trondheim. Tema for oppgaven er barn- og familiesentre som hjelpetiltak i Barnevernet. Det foreligger svært lite forskning på hjelpetiltak i barnevernet. Samtidig har hjelpetiltak i barnevernet gjennom forskning vist til usikre virkninger (Fauske, Kvaran, & Lichtwarck, 2017a) (Fauske, Kvaaan, & Lichtwarck, 2017). Utover dette er det politisk vist til særlig behov for styrking av rettsikkerheten til foreldre og barn i møte med barnevernet (Fauske, Kvaaan, et al., 2017; Langsrud, Fauske, & Lichtwarck, 2019). Det er derfor interessant å se på foreldres opplevelser av den hjelp de får i møte med barnevernet, og hjelpetiltak i barnevernet.

Hensikt: Formålet med masteroppgaven er å undersøke hvordan hjelpetiltaket plassering i barn- og familiesenter etter Bvl. §4-4 (Barnevernloven, 1992a), påvirker foreldres opplevelse av egen hverdag når foreldre bor på familiesenter. Forskningen søker å bringe frem en forståelse av hvilke forhold ved å bo på barn- og familiesenter foreldre opplever som positive og negative for deres hverdagsliv. Prosjektet søker videre å bidra med ytterligere kunnskap om hjelpetiltak i barnevernet. Sist, men ikke minst er prosjektet ment å løfte frem stemmen til sårbare og marginaliserte grupper.

Metode: Kvalitative forskningsintervju av tre mødre som bor eller har bodd på Barn- og familiesenter en periode i løpet av de siste to årene.

Resultat: Funnene belyser foreldres beskrivelser av egne opplevelser fra hverdagen ved barne- og familiesenteret.

Konklusjon: Foreldrene beskriver seg som fornøyd med oppholdet totalt sett. Samtidig beskriver foreldrene opplevelser av frykt og sjokk særlig i starten av oppholdet. Foreldre beskriver opplevelser av avmakt og krenkelse. I tillegg viser funnene til en endringsprosess som i prosjektet forstås som opplæring i intensivt moderskap. Prosjektet konkluderer med behov for ytterligere utredning og forskning på barn- og familiesentres virkning som hjelpetiltak i barnevernet.

Nøkkelord: Barn- og familiesenter, mødre hjem, barnevern, hjelpetiltak, tiltaksarbeid og tidligintervensjon, forebygging.

Abstract

Background: This project has been completed as a final assignment for the master's program in Child Welfare at NTNU in Trondheim. The theme for the assignment is child and family centers as support measures in the Child Welfare Service. There is very little research on support measures in child welfare. At the same time, support measures in child welfare through research have shown uncertain effects (Fauske, Kvaran, & Lichtwarck, 2017a) (Fauske, Kvaaran, & Lichtwarck, 2017). In addition to this, there is a political reference to a special need to strengthen the legal security of parents and children in meetings with the child welfare service (Fauske, Kvaaran, et al., 2017; Langsrud, Fauske, & Lichtwarck, 2019). It is therefore interesting to look at parents' experiences of the help they receive in meeting with the child welfare service, and help measures in the child welfare service.

Purpose: The purpose of the master's thesis is to investigate how the help measure placement in the child and family center after Bvl. §4-4 (Child Welfare Act, 1992a), affects parents' experience of their own everyday life when parents live in a family center. The research seeks to bring out an understanding of what conditions by living in a child and family center parents experience as positive and negative for their everyday life. The project further seeks to contribute with additional knowledge about help measures in child welfare. Last but not least, the project is intended to raise the voice of vulnerable and marginalized groups.

Method: Qualitative research interviews of three mothers who live or have lived at the Children and Family Center for a period during the last two years.

Result: The findings shed light on parents' descriptions of their own experiences from everyday life at the child and family center.

Conclusion: The parents describe themselves as satisfied with the stay overall. At the same time, the parents describe experiences of fear and shock, especially at the beginning of the stay. Parents describe experiences of powerlessness and violation. In addition, the findings point to a change process that in the project is understood as training in intensive motherhood. The project concludes with the need for further study and research on the impact of child and family centers as support measures in child welfare.

Keywords: Child and family center, maternity home, child welfare, remedial measures, intervention work and early intervention, prevention.

Forord

På det tidspunkt arbeidet med masteroppgaven i barnevern starter i 2020, har jeg personlig lagt bak meg en lang reise. I skrivende stund er det over 11 år siden jeg selv var plassert på Barn- og familiesenter sammen med min nyfødte sønn. Jeg opplevde denne tiden som den vanskeligste i mitt liv, men samtidig den viktigste. Mine negative opplevelser kan i ettertiden forstås i sammenheng med tilsynsrapport fra Fylkesmannen i Sør- Trøndelag (Helsetilsynet, 2015). Rapporten viser i kapittel 5, under «*funn*» blant annet til hvordan «... *familiesenter har begrenset oversikt over risiko for svikt innenfor foreldresamarbeidet*» - Helsetilsynet (2015). Mine erfaringen med barnevernet og ett barne -og familiesenter som hjelpetiltak la grunnlaget for resten av mitt voksne liv. Jeg bestemte meg allerede etter utskrivelse fra barne -og familiesenteret for å vie livet mitt til å utvikle og forbedre barnevernsfaglig arbeid.

Mitt mål som barnevernsarbeider er å bidra til å skape et barnevern som sørger for alle barns rett til god omsorg og som samtidig ivaretar familien i helhet på en respektfull og verdig måte. Det må tilstrebes å utøve barnevernsfaglig arbeid på en slik måte at familien som ressurs anerkjennes i alle ledd, særlig i tiltaksarbeid. Jeg har alltid med meg min egen historie som påvirker måten jeg analyserer og forstår det jeg møter i mitt arbeid. Min faglige kunnskap og arbeidserfaring bidrar med praksisnære- og kunnskapsbaserte perspektiver. Mitt profesjonelle blikk vil aldri kunne eksistere uavhengig av mine private erfaringer. Dette ruster meg som sosionom til å kunne være kritisk og samtidig ydmyk i møte med et fagfelt i utvikling.

Denne skriveprosessen som nå ligger bak meg ved fullførelsen av dette prosjektet, har vært både lærerik og krevende. Jeg som skriver de siste ordene i denne teksten, er en annen enn jeg var da de første ordene ble tastet inn. Dette prosjektet har for meg personlig være terapeutisk og for meg profesjonelt utviklende og gitt meg langt mer innsikt enn jeg kunne drømt om før prosjektstart. Arbeidet er avsluttende for min barnevernsfaglige utdanning og er et avsluttende kapittel i mitt eget liv som tidligere barneverns- mamma. Samtidig er fullførelsen av dette prosjektet bare begynnelsen på min karriere som sosionom og barnevernsarbeider. I dette ligger en uendelig stor seier og glede. Jeg vil med størst glede presentere mitt hittil største arbeid og håper så mange som mulig kan finne nytte av kunnskapen som ligger her.

DEDIKASJON OG TAKK

Først og fremst vil jeg få takke mine fantastiske informanter som satte av tid til å delta i intervju. Denne masteroppgaven hadde aldri blitt til uten deres åpenhjertige fortellinger.

Samtidig må jeg få takke de barne- og familiesentrene som bistod meg i rekrutteringsprosessen, dere var til stor hjelp. Jeg vil videre få takke min veileder Willy Lichtwark som har fulgt meg og oppmuntret meg gjennom prosjektet.

En stor takk til min kjære familie, spesielt min sønn William Alexander Rønningen for å holde ut med meg underveis i arbeidet, når jeg stadig har uteblitt fra lørdagskvelder, hytteturer og selskaper til fordel for arbeidet med masteroppgaven.

Jeg vil til slutt få takke alle mine hjelpere oppigjennom tiden. Dere som bidro til at jeg fant styrken som mamma og som senere ble til inspirasjon for meg som sosial arbeider. Dere som lærte meg hvordan man skal møte foreldre i sårbare situasjoner. Dere som med største empati viste meg hvordan profesjonelt sosialt arbeid kan endre liv.

Tusen takk for all hjelp på veien.

Stjørdal, 31.12.2021

Iris Marita Rønningen

*«And it's a human need to be told stories.
The more we're governed by idiots and have
no control over our destinies, the more we
need to tell stories to each other about who
we are, why we are, where we come from,
and what might be possible. »*

- Alan Rickman

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	I
Abstract.....	II
Forord	III
DEDIKASJON OG TAKK.....	IV
1. Innledning.....	1
1.1. Bakgrunn for valg av tema	1
1.2. Formål med prosjektet	2
1.3. Avgrensing.....	3
1.4. Problemsstilling	4
1.5. Begrepet «mødre».....	4
1.6. Gangen i oppgaven	4
2. Kunnskapsstatus	6
2.1. Bakgrunn for opprettelsen av barne- og familiesenter	6
2.2. Masteroppgaver om tema barne- og familiesenter	8
2.2.1. En studie av foreldre og barn på familiesenter.....	8
2.2.2. Mestring før, under og etter et opphold på familiesenter	10
2.2.3. Små barn i risiko og familiesenter som tiltak.....	10
2.2.4. Anerkjennelse som nøkkel til samhandling	11
2.2.5. Foreldre i sårbare situasjoner	12
2.2.6. Oppsummering av tidligere masteroppgaver	13
2.3. Barn- og familiesenter som hjelpetiltak.....	14
2.3.1. Målgruppe	14
2.3.2. Frivillig hjelpetiltak.....	15
2.3.3. Opplæring.....	16
2.4. Juridiske bestemmelser.....	17

2.5. Oppsummering:	18
3. Samfunnsvitenskapelig forsknings metode.....	20
3.1. Kvalitativ metode	20
3.1.1. Grounded Theory og Stegvis – induktiv- deduktiv metode	21
3.1.2. Det kvalitative forskningsintervju	22
3.1.3. Semistrukturerte kvalitative forskningsintervju	23
3.1.4. Intervjuguiden	24
3.1.5. Digitalt intervju	25
3.2. Utvalg av informanter.....	26
3.3. Rekrutteringsprosessen.....	28
3.4. Forberedelser	30
3.5. Gjennomføring av intervjuet	30
3.5.1. Refleksjoner etter 1. intervju.....	31
3.5.2. Refleksjoner etter 2. intervju.....	32
3.5.3. Refleksjoner etter 3. intervju.....	34
3.6. Validitet og reliabilitet.....	35
3.7. Forskerens bakgrunn som «in-sider».....	36
3.8. Forskningsetiske vurderinger	39
3.9. Transkribering av intervjuer	40
3.10. Analyseprosessen.....	41
4. Analyse	45
4.1. Opplevelser av sjokk og reaksjon.....	45
4.1.1. Opplevelser av tvang.....	45
4.1.2. Opplevelser av frykt	47
4.1.3. Tidligere opplevelser.....	48
4.1.4. Opplevelser av usikkerhet	51
4.1.5. Begrepet «god nok» mor	55

4.1.6.	Foreldrefungering	57
4.1.7.	Oppsummering	62
4.2.	Opplæring i intensivt moderskap	63
4.2.1.	Transformasjonsprosess	63
4.2.2.	� gi slipp, en verdikonflikt.	65
4.2.3.	Opplæring i foreldreprogrammer	73
4.2.4.	Oppsummering	78
4.3.	Mellom makt og hjelp.....	79
4.3.1.	Relasjon til de ansatte.....	80
4.3.2.	Sosial kontroll?.....	84
4.3.3.	Nyorientering	89
4.3.4.	Oppsummering	91
5.	Oppsummerende konklusjon.....	92
5.1.	Avslutning og implikasjoner for praksis	94
	Litteratur og referanser.....	97
	Vedlegg	104

1. Innledning

I arbeidet med denne masteroppgaven har fokuset vært på foreldre. Tema har handlet om hjelpetiltaket “plassering i barne- og familiesenter” jf. Bvl. §4-4. (Barnevernloven, 1992a). Forskningen baserer seg på tre kvalitative intervjuer av mødre som har takket ja til å bo på barn- og familiesenter. Hensikten med studien var å oppnå en forståelse av hvordan foreldre som bor eller nylig har bodd på barne- og familiesenter opplever sin hverdag. I det følgende vil det redegjøres mer om forskningsprosjektets formål, bakgrunn og hensikt. I tillegg vil det redegjøres for avgrensinger for oppgaven.

1.1. Bakgrunn for valg av tema

I løpet av 2019 mottok barnevernstjenesten 57.988 meldinger om bekymring for barn- og unge (SSB, 2020). I følge oversikten til Statistisk sentralbyrå (SSB) ble det av disse igangsatt 46.864 undersøkelser av barn og unges omsorgssituasjon (SSB, 2021a). Det er per 02.08.2021 uklart hvor mange totale bekymringsmeldinger barnevernstjenestene i kommunene mottok i 2020, men det ble igangsatt undersøkelse av 45 464 saker (SSB, 2021a). Dette tilsier 3% reduksjon fra året før. For å sette tallene i perspektiv: Det ble i 2020 født 53.000 barn i Norge (SSB, 2021b). Videre vil det ved Norges største barneskole, Fjellhamar, være plass til 1.200 barn når den står ferdig (Betonmast, 2020).

12.213 av sakene med vedtak om undersøkelse i 2020 gjaldt barn i alderen 0-5 år (SSB, 2021a). Av de totalt 57.988 sakene meldt inn til barnevernet i 2019 på bakgrunn av bekymring for omsorgssituasjonen til et barn, ble 20% av meldingene henlagt uten undersøkelse (SSB, 2020). I samme år ble 1647 av sakene henlagt på grunn av at familien flyttet ut av kommunen, i 2020 var dette tilfellet for 1.276 saker (SSB, 2021a). Av de 45.464 sakene hvor det ble besluttet å gjennomføre undersøkelser av omsorgssituasjonen i 2020, ble det vedtatt å sette inn hjelpetiltak i 38% av sakene (SSB, 2021a). 28.120 saker ble i 2020, av ulike årsaker avsluttet uten tilbud om hjelpetiltak etter undersøkelsen (SSB, 2021a). Dette tilsvarer 62% av tilfellene hvor barnevernet gjennomførte en undersøkelse av barnets omsorgssituasjon (SSB, 2021a).

Dette betyr at mer enn halvparten av sakene som undersøkes av barnevernet ikke ender med tilbud om hjelpetiltak. Oversikten til Statistisk sentralbyrå viser videre at 4.086 bekymringsmeldinger ble henlagt etter endt undersøkelser i 2020 fordi foreldrene ønsket det (SSB, 2021a). Foreldrene sa «nei» til tiltak og saken ble henlagt. I 306 av tilfellene fremmet

barnevernet sak om pålegg om hjelpetiltak til fylkesnemnda, altså «tvungen hjelp» (SSB, 2021a). Av disse er 24% familier med barn i alderen 0-5 år (SSB, 2021a). For barn i samme alder ble det i 2020 vedtatt 4.153 vedtak om hjelpetiltak (SSB, 2021a).

Ifølge Statistisk sentralbyrå er det ved slutten av år 2020, 8.144 barn i barnevernet med vedtak om omsorgstiltak (barnevernet har overtatt omsorgen for barnet) (SSB, 2021a). Per 31.12.2020 bor 11.098 barn og unge i ulike typer fosterhjem og 1.081 barn og unge er plassert på ulike barnevernsinstitusjoner rundt om i Norge (SSB, 2021a). Sett i sammenheng med disse tallene fremstår antallet barn plassert i barne- og familiesenter som lavt, da dette er 147 barn pr. 31.12.2020 (SSB, 2021a). I løpet av 2019 bodde det 530 barn sammen med egen familie på barne- og familiesenter etter vedtak fra den kommunale barnevernstjenesten (SSB, 2020). I 2013 var antallet 659 barn (SSB, 2020). Det er en reduksjon på 20% i løpet av disse årene (SSB, 2020).

Dette viser en reduksjon i bruk av tiltaket plassering i barn- og familiesenter. Tallet for antall plasserte familier i barne- og familiesenter kan oppleves som lavt sett i forhold til bruk av andre type hjelpetiltak i barnevernet. Vi må likevel ikke glemme at det tross alt er 530 familier som flyttet ut av eget hjem og inn i institusjon (SSB, 2021a). Dette berører flere enkeltindivider (ink. Søsken og foreldre) enn hva tallet fremstiller. Dette samtidig med at hjelpetiltak i barnevernet kan ha varierende effekt og at vi per i dag har for lite kunnskap om virkningen av hjelpetiltak i barnevernet. Et stort behov for mer forskning på hjelpetiltak i barnevernet er derfor en viktig bakgrunn for valget av tema for dette prosjektet. (Fauske et al., 2017) ;(Christiansen, 2015, Christiansen et al., 2015).

1.2. Formål med prosjektet

Formålet med dette prosjektet er å undersøke hvordan hjelpetiltaket plassering i barne- og familiesenter etter Bvl. §4-4 (Barnevernloven, 1992a), påvirker foreldres opplevelse av egen hverdag mens de er bosatt ved et barn og familiesenter. Studien søker å forstå hvilke forhold ved å bo på barne- og familiesenter som foreldre opplever som positive og negative for deres hverdagsliv. Prosjektet vil sette søkelys på mødres subjektive opplevelse av egen hverdag under oppholdet. Videre søkes å bringe frem ny kunnskap om tiltaksarbeid for familier boende på slike institusjoner. Prosjektet ønsker å bringe frem relevant forskning for barnevernsfeltet. Ifølge Fauske, Kvaaran og Lichtwarck (2017, pp. 45-58) vil økt kjennskap om hjelpetiltakets kvaliteter og foreldrenes opplevelser gjøre at barnevernsarbeidere lettere evner å forstå, - og bli bedre i stand til å vurdere familiers særegne situasjoner og behov.

Ut ifra mildeste inngreps prinsipp (NOU-2012:5) vil det være viktig at bruken av slike inngripende tiltak i barn og familiers liv er kunnskapsbasert og hensiktsmessig for å styrke foreldreferdighetene og fremtidsutsiktene til barnet og familien (NOU-2016:16). Informasjon om hvordan foreldre opplever sin hverdag ved barne- og familiesentre vil kunne gi økt kunnskap om barn og familiesentre, og samtidig si noe om hvordan det kan være for barn og deres foreldre å leve hverdagen under rammene av en institusjon.

Mødres opplevelse av egen hverdag forventes å bringe fram informasjon om hvordan de som tjenestemottakere av hjelpetiltaket opplever hjelpen og behandlingen de får ved senteret. Dette er verdifullt på bakgrunn av foreldrenes rett til å bli behandlet med verdighet. De skal ikke oppleve unødig krenkelse fra offentlig myndigheter. Dette kommer fram i art 10. om rettsikkerhet og art. 8. om retten til respekt for privatliv og familieliv, i Menneskerettskonvensjonen «*Inngrep i familier fra offentlig myndighet i et demokratisk samfunn, skal være nødvendig, og rett til familie- og privatliv skal vernes om*» (EMK, 2021). Videre fremkommer det av barnevernloven (1992b) at barnevernsfaglige tiltak skal være forsvarlige (Prop.72, 2014-2015).

Barn og foreldre på barn og familiesenter vil kunne kategoriseres som utsatte, sårbare og marginaliserte grupper som av ulike årsaker lever på en annen måte enn majoriteten i samfunnet (Clifford & Lichtwarck, 2010). Gjennom å la mødre fortelle om sine opplevelser fra egen hverdag, vil jeg gi marginaliserte grupper en stemme. Det å gi stemme til sårbare grupper er i seg selv en verdi i et demokratisk samfunn. Tilbakemeldinger fra mødre om deres opplevelser av hverdagen under opphold på barne- og familiesenter vil samtidig kunne si noe om hjelpetiltakets kvalitet ut ifra tjenestemottakers synspunkt. Dette særlig med tanke på at det tidligere har vært lite interesse rundt foreldres opplevelser i barnevernet (Langsrud et al., 2019).

1.3. Avgrensing

For å avgrense ble det viktig å komme frem til en problemstilling som kunne bidra til å løfte frem foreldres opplevelser og samtidig gi noen svar på hvordan hverdagen på familiesentre er for dem som bor der. Jeg ønsket å reise en problemstilling uten å oppleve den som belastende og holde profesjonell avstand.

Videre ønsket jeg å fokusere på fem til seks informanter. Dette tenkte jeg var tilstrekkelig for å fange opp og forstå ulike opplevelser og perspektiver. Fem til seks informanter tilsvarte en arbeidsmengde i samsvar med prosjektets rammer. Koronapandemien og dens restriksjoner

førte til betydelig utfordringer med rekruttering av informanter. Derfor endte jeg opp med bare tre informanter. Disse har jeg til gjengjeld brukt ekstra lang tid på, slik at kvaliteten er betydelig hevet og flere sider av problemstillingen grundig belyst. Jeg har valgt å sette søkelys på familiesentre i Norge fordi de har felles mandat og forholder seg til samme lovverk og faglige krav. Barne- og familiesentre internasjonalt er ikke relevant for dette prosjektet da de ikke brukes som hjelpetiltak i det norske barnevernet.

1.4. Problemstilling

Problemstillingen som søkes belyst gjennom forskningsprosjektet er følgende:

- «*Hvordan opplever mødre plassert i barne- og familiesenter sin hverdag?*»

Gjennom å utforske problemstillingen vil jeg besvare følgende:

- *Hvordan påvirkes mødres hverdag av barne- og familiesenterets metoder, rammer og miljø?*
- *Hvilke mestringsstrategier bruker mødre som lever ved barne- og familiesentre for å mestre sin hverdag?*
- *Hva opplever mødre som lever ved barne- og familiesentre som utfordrende i sin hverdag?*

1.5. Begrepet «mødre»

Begrepet «mødre» fremfor «foreldre» er gjennom prosjektet brukt bevisst og henviser i hovedsak til omsorgspersonen til barnet. Begrepet mødre er anvendt med utgangspunkt i forskningsprosjektet «Det nye barnevernet» som kan vise til at det i hovedsak er enslige mødre som primært er brukere av barnevernstjenestens hjelpetiltak, og derav også tilbud om plassering i barne- og familiesenter (Marthinsen & Lichtwarck, 2013; Storhaug & Bratterud, 2013). Fedres perspektiver på egen hverdag boende ved barn og familiesenter er også viktige. Mødre står i en særskilt spesiell situasjon da mange også samtidig lever i en hverdag preget av barsel, amming og restitusjonsfase etter fødsel. Mødres opplevelse av egen hverdag vil kunne gi informasjon om hva ved barne- og familiesentrene som de opplever som belastende eller positivt for dem som sårbare omsorgspersoner.

1.6. Gangen i oppgaven

Frem til nå har jeg i 1. kapittel gjennomgått hensikten med prosjektet, hva som ligger til grunn for interessen for forskningsprosjektet, forskningsspørsmålene som søkes besvart gjennom

prosjektet og rammer og begrensinger knyttet til selve forskningen; - deriblant koronapandemien. I kapittel 2 legger jeg frem kunnskapsstatus på barnevernsfeltet når gjelder barne- og familiesenter som hjelpetiltak og hverdagslivet der. I tillegg vil de juridiske rammene for barne- og familiesentre belyses.

I kapittel 3 vil jeg redegjøre for de metodiske valgene som er gjort i arbeidet med masteroppgaven. Der begrunnes hvorfor arbeidet er gjennomført ved bruk av kvalitative forskningsintervjuer. Deretter redegjøres det for forskningsprosessen som har ledet frem til resultatene av dette prosjektet. I samme kapittel presenteres forskerens forforståelser. Forskerens ståsted vil være av betydning i arbeid med kvalitative forskningsintervjuer (Tjora, 2012). Deretter følger en beskrivelse av analysen for å finne frem til tendenser og kategorier i datamaterialet innhentet gjennom intervjuene. Analysemetodene beskrives her slik at forskningen kan være mulig å ettergå, og med det kunne kvalitetssikre metodene brukt for å komme frem til de svarene forskningen har gitt. Dette for å legge grunnlag for troverdighet.

I kapittel 4 vil resultatene av forskningen relatert til forskningsspørsmålene tematisk fremkomme. Temaene presenteres gjennom kjernekategoriene: «*Opplevelser av sjokk og reaksjon*», «*Opplæring i intensivt moderskap*» og «*Mellom makt og hjelp*». Videre drøftes resultatene av undersøkelsen opp imot relevant teori og allerede eksisterende kunnskap på barnevernsfeltet. I kapittel 5 blir konklusjonene presentert. Til slutt vil jeg reflektere rundt hvilken betydning resultatet vil kunne ha for praksis og videre forskning på barne- og familiesenter som hjelpetiltak i barnevernsfaglig arbeid.

2. Kunnskapsstatus

Det foreligger svært lite forskning på barne- og familiesenter. Det foreligger derimot noe mer forskning på hjelpetiltak i barnevernet og forskning som gjelder foreldresamarbeid. Jeg har valgt å presentere den kunnskapen som foreligger om barne- og familiesenter. På grunn av svært lite forskning har jeg valgt å inkludere kilder fra media som supplement. Det er viktig å kjenne til barne- og familiesenterets bakgrunn og mandat for å forstå konteksten foreldrenes opplevelser opptrer i. Først presenteres tidligere forskning på barne- og familiesenter, deretter følger en kort presentasjon av relevante juridiske bestemmelser.

I litteraturstudiet som ble gjort i forarbeidene til prosjektet ble det søkt i ulike søkemonitorer. Blant annet ble det søkt i oria.no, googleScholar.no, idun.no og forntene.no. Søkordene som ble brukt var: mødre hjem, barnevern, hjelpetiltak, familiehjem, barne- og familiesenter og alenemor og lignende. Jeg fant frem til ulike artikler om tema hjelpetiltak i barnevernet, men fant lite om barne- og familiesentre. Jeg fant etter hvert frem til artikler fra Norge som jeg anså som relevante. Det var særlig fem ulike masteroppgaver som var skrevet om barn- og familiesentre som ble utgangspunkt for kunnskapsgrunnlaget som dette prosjektet bygger videre på. Når jeg ikke fant særlig om tema barn- og familiesenter, søkte jeg også en runde etter litteratur i google.no. Naturlig nok dukket det opp mer om tema der. Etter kritisk gjennomgang ble bare kilder jeg anså som sikre tatt i bruk. Det var kilder fra anerkjente medier, slik som NRK.

2.1. Bakgrunn for opprettelsen av barne- og familiesenter

I det følgende vil jeg presentere bakgrunn for opprettelsen av barne- og familiesenter. I den første delen vil media bli brukt som kilder. Deretter vil jeg presentere fem ulike masteroppgaver skrevet om tema barne- og familiesenter. I utarbeidelsen av problemstillingen i denne studien er det tatt utgangspunkt i kunnskapen fra de tidligere studiene. Deretter følger en redegjørelse av barne- og familiesenter som hjelpetiltak i barnevernet. Avslutningsvis presenteres sentrale lovhjemler.

Nrk.no publiserte 15.september 2012 artikkelen «Mødre i uløkka» (Hansen & Saugestad, 2012). I denne artikkelen presenterer de et familiehjem i Oslo kaldt «Gry». I artikkelen kommer det frem betydelig informasjon om barne- og familiesentrets historie. Barne- og familiesentrene var til å begynne med mødre hjem som skulle hjelpe kvinner som kom i «uløkka»; - enslige kvinner gravide utenfor ekteskapet. Det første mødre hjemmet ble etablert i 1892 (Hansen & Saugestad, 2012).

Til å begynne med eksisterte bare noen få mødre hjem i Norge. De ble drevet av blant andre Frelsesarméen og Kirkens bymisjon. Behovet for mødre hjem ble politisk vektlagt først på 60-tallet av arbeiderpartiets kvinnebevegelse. Dette var en reaksjon på forbud mot abort og stadig flere ulovlige aborter (Hansen & Saugestad, 2012). På mødre hjemmene kunne mødre bo og gjemme seg for skam, slekt, familie og venner mens de fullførte svangerskapet. Der kunne mor velge å beholde barnet eller å adoptere bort barnet i hemmelighet. Majoriteten av enslige gravide mødre ble før etableringen av mødre hjem i praksis tvunget til å adoptere bort barnet på grunn av manglende økonomi og andre ressurser. I tillegg var det forbundet betydelig stigmatisering ved det å føde barn utenfor ekteskap (Hansen & Saugestad, 2012).

Ved mødre hjemmet fikk mødre kost og losji og opplæring i husmorskunnskap. I tillegg fikk de opplæring i hva barnet ville komme til å trenge og tid til å planlegge hvordan livet skulle bli etter barnet ble født (Hansen & Saugestad, 2012). Allerede på 60-70-tallet var mødre hjemmet å anse som mors siste mulighet til å beholde barnet. Den gangen måtte mødre på mødre hjemmet bo særdeles trangt og forholde seg til svært strenge husholdsregler, blant annet var det totalt forbudt med menn på besøk (Hansen & Saugestad, 2012).

Fra 70-tallet vokste kvinnekampen mer og mer frem. Kvinners rettigheter og muligheter til selvbestemt abort ble endret. Den 1. januar 1976 trådte abortloven i kraft (Bahus, 2020). På 1980-tallet ble enslige gravides muligheter betydelig endret sammenlignet med tidligere. Det ble mindre behov for mødre hjem (Hansen & Saugestad, 2012). I takt med samfunnets utvikling, ny kunnskap og nye lover utviklet mødre hjemmet seg fra å være veldedige anstalter for hjelpetrengende vordende mødre til å bli gradvis omgjort til barne- og familiesentre som også inkluderte fedre. Sentrene ble til hjelpetiltak underlagt offentlige myndigheters maktutøvelse forankret i barnevernstjenesten. Dette skjedde gradvis fra 1980-tallet, hvor barnevern og familieterapien ble viktigere i den politiske debatten (Hansen & Saugestad, 2012).

En del av mandatet til dagens barne- og familiesentre er å kartlegge og evaluere foreldrenes mulige foreldrefungering på vegne av barnevernet og samtidig gi råd og veiledning til foreldrene. I dag er barne- og familiesentrene underlagt barne- og familieetaten. Det eksisterer fortsatt noen få ideelle sentre, men de aller fleste er statlige (Bufdir, 2014). Plassering i barne- og familiesenter er i dag et forebyggende hjelpetiltak i barnevernet som skal sikre tidligintervensjon. Hensikten er å forebygge at barn lider omsorgssvikt som kunne ha vært

unggått dersom barnevernet hadde satt inn tiltak i familien på et tidligere tidspunkt (Hansen & Saugestad, 2012)

Hjelpetiltaket benyttes i saker hvor det foreligger bekymring for mors omsorgsevne når barnet er i alderen 0-12 år, men de fleste barna er i alderen 0-2år (Bufdir, 2016). Dette innebærer at hjelpetiltaket kan tildeles til ufødte barn ved bekymring for ufødte barns fremtidige omsorgssituasjon (Bufdir, 2016). Tiltaket er i den forstand å anse som foreldrenes siste mulighet til å beholde barnet. Majoriteten av hjelpetiltak i barnevernet er frivillige og mulig for foreldrene å motsette seg. Siden år 2016 har det vært mulig å pålegge foreldre å bo på barne- og familiesenter, etter Bvl. § 4-4. tredje ledd, om pålegg om hjelpetiltak i barnevernet (Barnevernloven, 1992b), forutsatt medhold i fremlagt sak for fylkesnemnd (Prop.72, 2014-2015).

2.2. Masteroppgaver om tema barne- og familiesenter

Foreløpig er det ikke gjort større studier på barne- og familiesentre i Norge.

Forskingskunnskapen som foreligger om dette tema er i all hovedsak master- og hovedoppgaver innen ulike fagretninger. Det foreligger generelt for lite forskning på hjelpetiltak i barnevernet (Fauske, Kvaaan, et al., 2017). Dette er derfor ikke overraskende. Masteroppgavene som foreligger, er betydningsfulle for arbeidet med dette prosjektet. De forteller noe om forholdene ved barne- og familiesentre. Samtidig supplerer de med kunnskap om hvordan foreldre kan oppleve sin hverdag ved barne- og familiesentre. I arbeidet med dette prosjektet tok jeg utgangspunkt i disse masteroppgavene når problemstillingen ble utarbeidet. Samtidig bidro resultatene fra tidligere masteroppgaver med innsikt i tema som er nyttig å forske mer på. Hver masteroppgave vil her presenteres svært kort, med fokus på hensikt og resultater.

2.2.1. En studie av foreldre og barn på familiesenter

May Sissel Berg og Celine Holtung Jacobsen (2006) Skrev masteroppgaven; *“En studie av foreldre og barne- på familiesenter; Hvilke endringer skjer i større eller mindre grad, og hva kan bidra som forklaring?”*. De forsket på hvilke endringer som skjedde hos barnet og hos foreldrene mens de bodde på barne- og familiesenter. Forskningsprosjektet var gjennomført som hovedoppgave innen profesjonsstudiet i psykologi. Forskningen var gjort med utgangspunkt i kvalitative forskningsintervjuer, men med triangulering hvor de også gjorde bruk av kvantitativt datamateriale. De frembrakte kvantitative data gjennom bruk av kartleggingsverktøy brukt innen psykologien, for å analysere barnas utvikling. Forskerne

intervjuet både ansatte ved barne- og familiesenteret og foreldre som bodde ved barne- og familiesenteret. Prosjektet ble gjort med utgangspunkt i Grounded Theory som metode.

Formålet var å undersøke hva som forekom av endringer mens foreldre og barn bodde på barne- og familiesenter. Forskerne ønsket å evaluere den faglige virksomheten ved familiesenteret. Gjennom prosjektet forsøkte de å avdekke årsakene til endringene og eventuelle årsaker til at endring ikke fant sted hos barna og foreldrene som bodde på familiesenteret. Formålet med prosjektet var i tillegg å bidra til kunnskapsproduksjon. De ønsket å bidra til en større forståelse av de prosesser som forekommer hos barn og foreldre, og i tillegg gi noe tilbake til det aktuelle familiesenteret. Et mål med prosjektet var at det skulle føre til tanker og ideer for evaluering av familiesenteret. De la særlig vekt på brukerperspektivet. Forskerne la også vekt på at det på gitte tidspunkt så ut til å være et stort behov for forskning på familierettede intervensjoner.

Problemstillingene som psykologistudentene forsøkte å finne svar på var; *«Hvilke endringer ser foreldre og ansatte hos foreldrene, barna og i samspillet under oppholdet ved familiesenteret?»*, *«Hvilke ønskede endringer er det vanskelig å få til hos foreldrene, barna og i samspillet?»*, *«Hvordan er utviklingsnivået til barna i familiene, og endres dette under oppholdet (vurdert på grunnlag av intervjuer med foreldre og ansatte og to typer utviklings skjemaer)?»*, *«Hva mener foreldrene og ansatte at kan bidra til å forklare endringene som skjer, samt. endringene som er vanskelige å få til?»* (Berg & Jacobsen s.6 (2006).

Resultatene av forskningen deres viste tema som er betydningsfulle for barn og foreldres endring. De tematiserte forhold ved ansatte, metoder og relasjonen mellom foreldrene og ansatte. I tillegg til fant de forhold ved familiesenteret og ytre aspekter viktige for foreldrenes endring. Forskerne kom frem til at i mange tilfeller var omsorgssituasjonen til barnet etter oppholdet enda ikke god nok for barnet. Samtidig fant de at barna hadde en adekvat utvikling. De fant at det forekom endringer oftest når det gjaldt samspill mellom barn og foreldre, foreldrenes praktiske utføring av omsorgsarbeidet og når det gjaldt personlige forhold ved foreldrene. Videre fant de;

«Det er ingen automatikk i at bedring hos foreldrene og samspillet medfører endring i barnet, eller at endring hos foreldrene sikrer en god nok omsorgssituasjon for barnet.» (Berg & Jacobsen p. 79 (2006).

De fant videre at en del av foreldrene ikke opplevde å bli forstått av de ansatte. Relasjonen mellom de ansatte og foreldrene var av større betydning for om de ansatte oppfattet at foreldrene hadde oppnådd endring.

2.2.2. Mestring før, under og etter et opphold på familiesenter

Yvonne Cecilie Reistad (2009) skrev masteroppgaven «*Mestring før, under og etter et opphold på familiesenter – en kvalitativ studie som tar utgangspunkt i samtaler med tidligere beboere ved Rachel Grepp Heimen.*», i sosialt arbeid ved høyskolen i Oslo. Målet med oppgaven skriver (Reistad, 2009) var å se på og oppnå kunnskap om hvordan foreldre opplever mestring mens de bor på barne- og familiesenter. Hun undersøkte hva foreldrene opplevde som betydningsfullt under oppholdet. Prosjektet var kvalitativt og bestod av fem kvalitative intervjuer av ulike mødre som tidligere hadde bodd på barne- og familiesenteret Rachel Grepp Heimen. Problemstillingen prosjektet til Reistad (2009) søkte å besvare var følgende: «*Hvordan har informantenes opplevelse av mestring av egen livssituasjon endret seg på bakgrunn av institusjonsoppholdet?*» Reistad (p. 10, 2009).

Resultatet av forskningen hennes viser til at foreldrene opplevde det som verdifullt å ha bodd på barne- og familiesenter. De fortalte at det var betydningsfullt at det alltid var tilgjengelig personale som kunne være til hjelp om de trengte det. Studien viste til at det varierte hvilke mestringsstrategier foreldrene fikk styrket under oppholdet. Samtlige av foreldrene hadde mangelfullt eller manglende nettverk før de flyttet til barne- og familiesenteret. Før innflytting hadde samtlige av foreldrene ifølge studien, lav selvoppfattelse, flere hadde dårlig økonomi, noen manglet bolig, hadde lav utdanning og avstand til arbeidslivet.

Senteret fungerte som kompenserende for sosiale forhold foreldrene manglet den perioden de bodde på institusjonen. Foreldrene fikk på barne- og familiesenteret stabiliteten de trengte for å bli i stand til å ta tak i livene sine. Reistad (2009) mener dette førte til at foreldrene fikk håp for fremtiden. Foreldrene vektla også opplevelse av felleskap med de andre beboerne som betydningsfullt. Avslutningsvis i rapporten oppfordrer Reistad (2009) til videre forskning på foreldres opplevelse av mestring av foreldrefunksjon og omsorg for barnet.

2.2.3. Små barn i risiko og familiesenter som tiltak

Krisitn Valås (2011) skrev masteroppgaven «*SMÅ BARN I RISIKO OG FAMILIESENTER SOM TILTAK- En kvalitativ studie med utgangspunkt i seks intervjuer med foreldre i familier som har hatt opphold på familiesenter*». Hovedmålet med forskningsprosjektet var å komme

frem til en forståelse av hvordan foreldre etter å ha bodd på barne- og familiesenter forstår egen foreldrerolle og eget barn. I tillegg ønsket forskerne å forstå hvilken betydning plasseringen i barne- og familiesenter hadde fått for familien. Formålet med oppgaven var å bringe frem mer kunnskap om den nytten foreldrene så i tiltaket etter oppholdet. Et annet formål med prosjektet skriver Valås p. 9-10 (2011) var å:

«... fremskaffe kunnskap som i første omgang kan stimulere til refleksjon over det aktuelle familiesenterets praksis. Derrest å være et bidrag til å vurdere praksis og på den måten være et innspill i en diskusjon om senterets videre utforming».

Prosjektet var en masteroppgave i barn og unges psykiske helse. Problemstillingen som ble forsøkt besvart var: *«Hvordan forstår foreldre sammenhengen mellom barnets behov, egen foreldrerolle og nytte av opphold på et familiesenter?»* (Valås p.10 (2011)).

Resultatet av forskningen viser til at foreldrenes opplevelse av relasjon til ansatte, og tiden de hadde til rådighet er av betydning for i hvor stor grad familien oppnådde endring under oppholdet. I tillegg viste forskningen at foreldrene opplevde plasseringen som tvang, men at de samtidig var fornøyde med oppholdet i ettertid totalt sett. Prosjektet hadde sine begrensinger ved at det var gjennomført ved kun ett konkret barne- og familiesenter. I tillegg var forskeren selv ansatt ved senteret, noe som kan ha påvirket empirien.

Valås (2011) konkluderer med at forskningen hun kom frem til i seg selv ikke nødvendigvis er direkte nyttig for å gi økt forståelse av barne- og familiesentre som tiltak, men er nyttig for videre forskning. Prosjektet løfter frem og tydeliggjør viktigheten av å stille spørsmål ved barne- og familiesenter som tiltak. Spørsmål som kan gi grunnlag for forskning på hva tiltaket bør omfatte, hvordan ansatte burde arbeide for å oppnå ønskede mål med barn og familier, og klare å gi barn og foreldre en opplevelse av støtte.

2.2.4. Anerkjennelse som nøkkel til samhandling

Masteroppgaven *“Anerkjennelse som nøkkel til samhandling – Foreldres opplevelser med opphold på barne- og familiesenter – en fenomenologisk studie”* er skrevet av Kristin Uhre Paulsen (2017). Forskningsarbeidet var gjennomført som masteroppgave i samhandling innen helse- og sosialtjenesten. Prosjektet hadde som formål *«å gjennomføre en undersøkelse av foreldres erfaringer med å bo på barne- og familiesenter»* (Paulsen s. 7 (2017)). Forskningen var gjort med utgangspunkt i en fenomenologisk forståelsesramme. Studien var gjennomført ved bruk av semistrukturerte dybdeintervjuer innen kvalitativ metode. Det ble gjennomført

intervjuer av 12 foreldre, hvor deres subjektive erfaringer ble forsøkt belyst. Gjennom arbeidet med prosjektet ble det fokusert på følgende problemstilling: «*Hvordan beskriver foreldres opplevelser av å ha vært på et barn- og familiesenter som levd erfaring?*» (Paulsen p. 7(2017))

Resultatet av forskningen viste til at foreldrene erfarte opplevelser av å bli det Paulsen (2017) benevner som «tingliggjort», og at de ansatte til tross for tilstedeværelse på institusjonen, ikke av foreldrene ble erfart å være tilgjengelige. Forskeren fant vider at det foreligger «hull» i kunnskapen om hvordan foreldre opplever å bo på barn- og familiesenter. Forskeren etterlyser i sin konklusjon større vektlegging av foreldres perspektiver ved barn- og familiesenteret. Søkelys på foreldrenes perspektiver anser hun som en nødvendighet for å sikre kvalitet i barnevernstiltak.

Det kommer frem i resultatene at en del av foreldrene opplevde frykt som satte seg i kroppen. Foreldrene opplevde at de var tvunget til å bo på barne- og familiesenteret. De tok imot tilbudet om hjelpetiltaket fordi de var redde for å miste barna sine dersom de ikke gikk med på å flytte til barne- og familiesentret. Foreldrene fortalte om situasjoner hvor de hadde opplevd å føle seg truet av barnevernstjenesten. Opplevelsen av tvang fant forskeren av betydning for foreldrenes emosjonelle opplevelser og motivasjon under starten av oppholdet ved barn- og familiesenteret.

Forskeren avdekket gjennom foreldrenes fortellinger at en del av foreldrene følte seg presset til å bli filmet, og at dette medførte at de ble redde for å gjøre feil under filmingen. De beskriver betydelig stress i den sammenheng. Prosjektet fant videre at en del av foreldrene under oppholder erfarte å føle seg utrygge da foreldrene kunne erfare tanker som handlet om usikkerhet i hvor vidt, og hvor lenge de kunne regne med å få lov å beholde barnet sitt. Denne usikkerheten ble lettet når de ansatte ga positive tilbakemeldinger. Det ble derfor viktig for foreldrene å få tilbakemeldinger ofte og umiddelbart etter observasjoner.

2.2.5. Foreldre i sårbare situasjoner

Andre Arum (2019) er forfatter av masteroppgaven “*Foreldre i sårbare situasjoner- betydningen av ansattes anerkjennelse i møte med familier på et familiesenter. – Hvilke opplevelser og erfaringer har foreldre med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter?*” innen spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom. Masteroppgaven omhandler hvordan tre foreldre som bor ved barn- og familiesenter opplever betydningen av relasjon til de ansatte, og hvordan kunnskap om foreldrenes opplevelser kan være nyttig for

profesjonelle som skal bistå sårbare foreldre. Prosjektet forsøkte å besvare følgende problemstilling: «*Hvilke opplevelser og erfaringer har foreldrene med sine relasjoner til ansatte på et familiesenter?*» (Arum, 2019, p. 6).

Studien er gjort med utgangspunkt i kvalitative intervjuer av tre foreldre som har bodd ved barn- og familiesenter. Forskeren var selv ansatt ved barne- og familiesenteret. Arum (2019) fant at det er særlig viktig å samtidig med barnets beste jobbe for å ivareta foreldrenes beste i tiden de bor på barn- og familiesenter. Her finner hun av betydning at de ansatte evner å anerkjenne foreldrene. Hun legger spesielt vekt på at det er de ansattes ansvar å legge til rette for og skape en god relasjon til foreldrene.

En god relasjon til foreldrene er ifølge (Arum, 2019) viktig i de tilfeller foreldre bor på barn- og familiesenter og opplever plasseringen som ufrivillig. Videre fant forskeren at relasjonen til de ansatte er av særlig betydning for hvor vidt senteret klarer å sikre barnet trygge utviklingsmuligheter. I slutten av masteroppgaven visser hun i “*implikasjoner for videre forskning*” til at det kan være interessant å forske mer på hvordan foreldre forstår seg selv som mor/far på et barn- og familiesenter og hvordan deres egen identitetsoppfattelse blir påvirket under oppholdet (Arum, 2019, pp. 61-62).

2.2.6. Oppsummering av tidligere masteroppgaver

Sammenfatter viser samtlige av tidligere masteroppgaver til behov for mer forskning på tema barne- og familiesenter. De løfter frem særlig behov for mer forskning på hvordan foreldre forstår egen identitet og foreldrerollen mens de bor på barne- og familiesenter og behov for forskning på foreldres opplevelse av mestring av foreldrefunksjon og omsorg for barnet. Samtlige av tidligere masteroppgaver er gjennomført ved bruk av kvalitativ metode, hvor noen hadde en kombinert tilnærming hvor de supplerte intervjuene de hadde gjort med kvalitative undersøkelser. En av masteroppgavene understrekte viktigheten av å stille spørsmål ved hvordan ansatte ved barne- og familiesenteret burde arbeide for å oppnå ønskede mål med barn og familier og hvordan ansatte kan klare å gi barn og foreldre en opplevelse av støtte.

De mest sentrale funnene i tidligere masteroppgaver er at foreldre stort sett er fornøyde i ettertid av oppholdet. Samtidig opplever foreldre ofte plasseringen som tvunget og noen føler seg truet av barnevernet. Det kommer frem at foreldrene særlig opplever frykt i starten av oppholdet. Utover dette vises det til at endring hos foreldrene i stor grad avhenger av deres

relasjon til de ansatte ved senteret. Den endring som fremkom oftest hos barn og familier etter opphold ved barne- og familiesenteret var:

- I samspillet mellom foreldre og barn.
- Foreldres praktiske utføring av omsorgsarbeidet.
- I personlige forhold ved foreldrene.

2.3. Barn- og familiesenter som hjelpetiltak

Sentre for foreldre og barn er statlige institusjoner underlagt Barne- ungdoms og familie direktoratet (Bufdir, 2015). I Norge er det i dag 14 operative barne- og familiesentre, fordelt i nord-, sør-, midt-, vest-, øst- Norge (Bufdir, 2016). I hovedsak er sentrene statlig drevet, men noen få er drevet av ideelle organisasjoner/ stiftelser, med godkjenning fra staten. Barne- og familiesentre er døgnbemannede boliger utformet som spesialiserte institusjoner hvor familien flytter inn i egne hybler eller leiligheter (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016). På hvert senter bor flere familier i separate, tilknyttede enheter, hvor de gjennomfører deler av opplegget sammen (Bufdir, 2014). Det overordnede målet med omsorgsendrende hjelpetiltak er å bistå foreldrene slik at de blir i stand til å gjennomføre omsorgsoppgavene på en måte som gir gode utviklingsmuligheter for barnet (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016). Målsetningen med tiltaket plassering i barn- og familiesenter er ifølge retningslinjene å tilby familier systematisert, helhetlig og kunnskapsbasert råd og veiledning, som virker (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016).

2.3.1. Målgruppe

Det er den lokale kommunale barnevernstjenesten som bestiller plass til familier ved barn- og familiesentre som et omsorgsendrende hjelpetiltak. Hjelpetiltaket er tiltenkt familier som er vurderer til å mangle ressurser til å mestre omsorgsoppgavene ovenfor egne barn uten bistand. De trenger hjelp, støtte og veiledning i en begrenset periode (Bufdir, 2011, 2014, 2015, 2016; Reistad, 2009). Familiene som mottar et tilbud om slikt hjelpetiltak, lever ofte i krevende livssituasjoner med komplekse og sammensatte utfordringer. Bestillingen av nevnte hjelpetiltak gjøres på grunnlag av barneverntjenestens store bekymring for foreldrenes omsorgsevne og barnets omsorgssituasjon. Foreldrene har ofte lite nettverk og liten tilknytning til arbeidslivet, samtidig med lav sosioøkonomisk bakgrunn. En del av foreldrene er i økonomiske vanskeligheter. Hvilken alder, etnisitet, bakgrunn, og faktisk problematikk foreldrene har vil kunne variere (Bufdir, 2014; Reistad, 2009, pp. 15-17).

Masteroppgaven til Reistad (2009) kan videre vise til at barne- og familiesentre kan bistå i en integreringsprosess når det gjelder etniske minoriteter. Reistad (2009, pp. 15-17) skriver om hvordan «*Rakel Grepp Heimen*» tilbyr opplæring og integrerings- rettet tilbud til familier med etnisk minoritets bakgrunn. Innholdet i opplæringen går ut på å lære familien om hvilke lover, regler, rettigheter og plikter de har i Norge. Dette er begrensinger og krav som de forventes å måtte forholde seg til som foreldre i det norske samfunnet. Reistad (2009, pp. 15-17) skriver med positivt fortegn om hvordan foreldrene får språkopplæring og samtidig hjelp til å synkronisere egen kultur og norsk kultur. Barne- og familiesenteret fungerer ifølge (Reistad, 2009, pp. 15-17), i flere saker som en beskyttelse for barn og foreldre i saker hvor familier kan være i fare for å bli utsatt for vold eller trusler om vold.

Familiene som mottar tilbud om plassering i familiesenter kan være gravide hvor bekymring for omsorgsevne oppstår under svangerskapet, enslige forsørgere, eller par med ett eller flere barn i aldersgruppen 0-12 år, majoriteten av barna er likevel ikke eldre enn 2 år (Bufdir, 2011, 2015, 2016). Ytterligere viser forskning, f.eks. prosjektet “det nye barnevernet” (Marthinsen, 2013) til at hjelpetiltak i barnevernet i hovedsak berører enslige mødre med lav sosioøkonomisk status og utfordrende helsesituasjon. Kommunene har ikke alltid tilstrekkelig med ressurser eller kompetanse til å møte hjelpebehovet til familier med små barn (Barne-og- likestillingsdepartemanget, 2016).

Foreldrene beholder omsorgen og foreldreansvaret for barnet så lenge de er under opphold ved senteret (Barne-og- likestillingsdepartemanget, 2016). Det gjennomføres evalueringsmøter underveis i oppholdet hvor det kan komme frem informasjon om familien som gir grunnlag for bekymring. Informasjon som deretter kan resultere i en beslutning om omsorgsplassering utenfor hjemmet jf. Bvl. §4-6, §4-8, eller akutt-plassering etter Bvl. §4-12 (Barne-og- likestillingsdepartemanget, 2016; Barnevernloven, 1992a, 1992b; Reistad, 2009).

2.3.2. Frivillig hjelpetiltak

Det er saksbehandler i den enkelte kommune som formidler tilbudet til den enkelte familie (Barne-og- likestillingsdepartemanget, 2016). Hjelpetiltaket er i hovedsak et frivillig hjelpetiltak, men dersom foreldrene ikke ønsker å ta imot hjelpen, kan de risikere å bli pålagt tiltaket. Plassering i barn- og familiesenter kan ifølge rundskriv om hjelpetiltak, jf. Barnevernloven §4-4, pålegges familien etter vedtak fra fylkesnemnd, med tvang, etter lov “*Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg*» (Barne-og-

likestillingsdepartemanget, 2016, p. 19; Barnevernloven, 1992a, 1992b; familiedepartementet, 2016; Prop.72, 2014-2015).

I rundskrivet presiseres det likevel at plassering bare må pålegges familier i de mest alvorlige sakene, da tiltaket er “*soppas inngripende*” (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016, p. 20). Et pålegg om opphold ved barn- og familiesenter kan være foreldrenes siste mulighet til å vise seg som “gode nok” foreldre, før omsorgsovertakelse kan vurderes og evt. Overføres til fylkesmann/statsforvalter (Reistad, 2009, p. 15). Dersom foreldrene motsetter seg pålegget kan det resultere i omsorgsovertakelse etter §4-12 (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016). De fleste som bor på barn- og familiesenter bor der uten tvangsvedtak, eller påleggelse fra Fylkesmann/ Statsforvalter (Reistad, 2009).

2.3.3. Opplæring

En del av familiesenterets målsetting omhandler ifølge masteroppgaven til (Reistad, 2009, pp. 15-17), å gi opplæring til foreldre. Hun skriver at familiesenteret forsøker å lære foreldrene om barneoppdragelse og barns behov for omsorg, og -psykisk, - fysiske og sosiale behov. Hun skriver videre at Barn- og familiesenteret skal hjelpe foreldrene til å endre livssituasjonen sin. Hensikten er å skape nye barnevennlige rammer rundt familien. Det kan handle om parforhold, rusmisbruk, kriminalitet, psykisk helse, eller andre strukturelle forhold. Utover dette skal barn- og familiesenteret bidra til å styrke foreldrenes foreldreferdigheter og kartlegge hvilke potensiale foreldrene har til å bli “gode nok” foreldre tidsnok. I tillegg skal de evaluere foreldrenes progresjon og rapportere til det kommunale barnevernet om status, regelmessig (Bufdir, 2011, 2016; Prop.73L, 2016-2017).

Barn- og familiesentrenes metoder og rammer varierer. Majoriteten av metodebruken og kunnskapsbasen som anvendes er hentet fra kunnskap om spebarns psykologi, med fokus på tilknytningsteori (Reistad, 2009, pp. 17-18). Hjelpetiltaket i sin helhet tilstreber å styrke foreldreferdigheter, evaluere omsorgsevne, og samtidig kartlegge barnets prognoser, dersom det blir værende i foreldrenes omsorg (Bufdir, 2011, 2016). Tidligintervensjon, som handler om å hjelpe barn- og familier så tidlig som mulig, er et viktig formål med tiltaket (Bufdir, 2011, 2016; Reistad, 2009). Tiltaket er også nyttig for å se hvordan foreldre klarer å ta imot veiledning og hjelp (Barne-og-likestillingsdepartemanget, 2016). Det legges særlig vekt på evaluering av samspillet mellom mor og barn (Bufdir, 2011, 2015, 2016).

2.4. Juridiske bestemmelser

Formålsparagrafen §1-1 i lov om barneverntjenester stadfester at barnevernets mandat er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse i rett tid. Barn og unge skal ifølge lovteksten møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse. Videre skal barn og unge gis gode og trygge oppvekstvilkår (Barnevernloven, 1992b).

I følge § 1-4 skal tjenester og tiltak som praktiseres etter barnevernloven være forsvarlige. Forsvarlighetsbegrepet kom inn i barnevernloven etter Prop. 106 (2012-2013) hvor det løftes frem at begrepet forsvarlighet er verdibasert og definert av samfunnets rådende normer og hva som vurderes som forsvarlig er alltid avhengig av situasjon (Bufdir, 2013). Forsvarlighet i barnevernsfagligarbeid vurderes først og fremst ut ifra om praksis utøves i tråd med gjeldene lovverk. Dette vurderes barnevernsfaglig arbeid som forsvarlig når utøvelsen praktiseres i henhold til oppdatert og tilgjengelig kunnskap om barns beste.

Av relevans for dette masterprosjektet er særlig kapittel 4 i Barnevernsloven. Som regulerer særlige tiltak, §4-4 *Hjelpetiltak for barn- og familier*.

“Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien ...” (Barnevernloven, 1992a).

“... Når det er nødvendig for å sikre barnet tilfredsstillende omsorg, kan fylkesnemnda gi pålegg om tilsyn, meldeplikt og urinprøver. På samme vilkår kan fylkesnemnda gi pålegg om omsorgsendrende tiltak. De omsorgsendrende tiltak som anvendes, skal være faglig og etisk forsvarlige og bygge på et allment akseptert kunnskapsgrunnlag ...” (Barnevernloven, 1992a)

“... Når vilkårene i annet ledd er til stede, og dersom behovene ikke kan løses ved andre hjelpetiltak, kan barneverntjenesten også formidle plass i fosterhjem, institusjon eller omsorgssenter for mindreårige. Hvis det må forutsettes at foreldrene i lengre tid ikke vil kunne gi barnet forsvarlig omsorg, bør det likevel vurderes om det med en gang skal vedtas at barneverntjenesten skal overta omsorgen for barnet etter § 4-12

første ledd, framfor frivillig plassering etter denne paragraf ... (Barnevernloven, 1992a)

Ytterligere vil paragrafer som regulerer vedtak om omsorgsovertakelse være av relevans for å illustrere barnevernstjenestens myndighet til å overta omsorgen for barnet, mens foreldrene og barnet er plassert ved barne- og familiesenteret. Dette er særlig relevant fordi foreldrene ikke nødvendigvis har kjennskap til lovtekstens karakter, noe som kan medføre at foreldre opplever det som “plutselig” og uforståelig, når omsorgsovertakelse konkluderes med under opphold på barne- og familiesenter, slik beskrevet i tidligere forskning (Paulsen, 2017). Gjeldende paragrafer her er §4-6 om «*midlertidig vedtak i akutsituasjoner*» (Barnevernloven, 1992b). Andre svært aktuelle bestemmelser er §4-8 «*Forbud mot flytting av barn*» og «*vedtak om omsorgsovertakelse*» jf. Bvl. §4-12 (Barnevernloven, 1992b). I tillegg reguleres barne- og familiesentre ut ifra forskrift om sentre for foreldre og barn (2010) og rundskriv om barne- og familiesentre. Statsforvalteren fører jevnlig tilsyn ved barne- og familiesentrene.

Mens jeg arbeidet med denne masteroppgaven, foregår det på samfunnsnivå et omfattende arbeid med utarbeidelse av ny barnevernslov og en ny barnevernsreform som trer i kraft januar.2022. Barnevernsreformen tar blant annet stilling til barnevernets utfordringer med forebyggende arbeid og rettsikkerhet for både barn og foreldre i møte med barnevernet. Hensikten med reformen er å flytte mye av ansvaret for det forebyggende arbeidet ut av barnevernstjenesten og over på ulike instanser i kommunene (KS.no, 2021). Det er i reformen lagt særlig vekt på å styrke tverrfaglig samarbeid i kommunen i tiden som kommer.

2.5. Oppsummering:

Jeg vil i det følgende gi en kort oppsummering av hovedtrekkene i 2. kapittel før forskningsmetoden i prosjektet redegjøres for i 3. kapittel. Det foreligger svært lite forskning på barne- og familiesentre som hjelpetiltak i barnevernet. Den forskningen som eksisterer, er i hovedsak masteroppgaver. Masteroppgavene som har gjort forskning på barne- og familiesenter som tema har i hovedsak sett på hvilke endring som oppstår hos barn og foreldre under oppholdet, mestring hos foreldrene under opphold, og relasjonen mellom foreldre og ansatte ved barne- og familiesenteret.

Barne- og familiesentre var til å begynne med anstalter etablert for kvinner som var gravide utenfor ekteskapet. Mødreheimene ble opprettet som en reaksjon på svært strenge abortlover. De tilbydde kvinnene et tilfluktsted hvor de kunne bo og forberede seg til barnet ble født. Barne- og familiesentre er per i dag et omsorgsendrende hjelpetiltak regulert av

barnevernlovens §4-4. Tiltakets målgruppe er familier med barn i alderen 0- 6 år, hvor barneverntjenesten er bekymret for barnets omsorgssituasjon. Ved barne- og familiesentrene utføres både kartlegging av foreldrenes foreldrefungering og deres endrings potensiale, i tillegg mottar foreldrene råd og veiledning. I januar 2022 trer en ny barnevernlov i kraft. Den løfter blant annet frem betydningen av forebyggende arbeid i barnevernet og betydningen av barn- og foreldres rettsikkerhet i møte med barnevernet. Barne- og familiesentre reguleres i hovedsak av barnevernlovens kapittel 4. I tillegg reguleres barne- og familiesentre ut ifra forskrift om hjelpetiltak i barnevernet og rundskriv om barne- og familiesentre. Statsforvalteren fører jevnlig tilsyn ved barne- og familiesentrene.

3. Samfunnsvitenskapelig forsknings metode

Prosjektet har som formål å undersøke hvordan mødre plassert i barne- og familiesenter opplever sin hverdag. Gjennom problemstillingen rettes det søkelys på mødres opplevelser. Det søkes å oppnå en forståelse av informantenes erfaring av egen livsverden. Dette tilsier at bruk av kvalitative intervjuer er den mest hensiktsmessige tilnærmingen for å besvare problemstillingen (Tjora, 2012).

3.1. Kvalitativ metode

Innen samfunnsvitenskapelig forskning er det to overordnede metoder som kan velges mellom når man skal gjennomføre forskningsprosjekt, kvalitativ metode og kvantitativ metode. Kvantitativ metode anvendes som regel i tilfeller hvor forskeren har til hensikt å måle eller beregne "kvantum". Statistikk er en viktig del av metoden. Kvantitativ metode brukes gjerne der vi søker å konkret definere faktum, og relasjoner mellom ulike faktorer og variabler for å forklare gitte sammenhenger (Tjora, 2012). Metoden utøves ofte ved å gjennomføre spørreundersøkeseler.

Ifølge Tjora (2012) anvendes derimot kvalitativ metode når forskeren søker etter en *forståelse*. Forskeren tilstreber å fange opp og begripeliggjøre det opplevde, oppfattelser og standpunkter hos de som forskes på. Når forskeren skal søke å finne svar på hvordan mennesker opplever situasjoner og hendelser i sine liv, vil ikke tall og beregninger av fakta slik som kvantitative metoder, med statistikk og tilnærmede sikre svar, kunne tilby hensiktsmessige verktøy. Når forskeren søker å forstå hvordan mennesker erfarer og opplever hendelser som finner sted i deres livsverden trengs en annen tilnærming. Kvalitativ metode kan tilby begreper, strategier og modeller for å få tak på nettopp det ubegripelige og subjektive som forekommer hos den enkelte gjennom deres unike opplevelse (Tjora, 2012). Det vanligste er å gjennomføre intervjuer av de som har erfaring med det fenomen man søker å forstå. For øvrig gjennomføres ofte observasjoner av de systemene og situasjonene individer tar del i (Dalland, 2012a, 2012c).

I arbeidet med dette prosjektet har jeg valgt å ikke gjennomføre observasjon. Observasjon som strategi ville gitt meg som forsker en opplevelse av hvordan hverdagen ved barne- og familiesenteret oppleves for meg. Det ville gitt meg innsikt i hvordan hverdagen kan fremstå fra utsiden (Dalland, 2012c; Tjora, 2012). For å oppnå kjennskap til hvordan andre mødre som bor ved barne- og familiesenter opplever sin hverdag må jeg snakke med mødre som selv har bodd på barne- og familiesenter (Tjora, 2012). Gjennom deres opplevelser og deres

forståelse av egne erfaringer forventes jeg å oppnå tilgang til hvordan mødre opplever sin egen hverdag. Kvalitative forskningsintervju ble derfor vurdert som det beste metodiske verktøyet til å belyse problemstillingen.

3.1.1. Grounded Theory og Stegvis – induktiv- deduktiv metode

Innen kvalitativ forskning eksisterer det ulike fremgangsmåter for gjennomføring av intervjuer, innsamling av data og metoder for analysering og presentasjon av resultater. Av hensyn til formålet med prosjektet ble Aksel Tjoras fremgangsmåte, Stegvis Induktiv- Deduktiv metode anvendt (Tjora, 2012). I tillegg ble verktøy og metoder innen Grounded Theory (GT) brukt parallelt i arbeidet. GT er en forskningsmetode som har fått betydelig oppslutning de siste årene (Charmaz, 2014). Dette særlig på bakgrunn av metodens systematiske tilnærming til bearbeidelsen av empiri. Metoden ble først presentert på i 1967- av Glaser and Strauss (Charmaz, 2014; Giske, Satinovic, & Hjälmhult, 2014). De presenterte Grundede Theory med presise fremgangsmåter og mente at alt av informasjon kunne fungere som data. De hadde tydelige føringer for hvordan bearbeidelse av innsamlet data skulle gjøres. De vektla konkrete spørsmål som skulle stilles til datamaterialet, og presise beskrivelser av gjennomføring av koding av intervjuer og innsamlet data (Charmaz, 2014; Giske et al., 2014; Rieger, 2019).

I arbeidet med dette prosjektet ble det brukt fremgangsmåter fra Kathy Charmaz versjon av Grounded Theory slik presentert i hennes bok «*Constructing Grounded Theory*» (Charmaz, 2014), samtidig med Aksel Tjoras (2012) tilnærming, Stegvis- induktiv- deduktiv metode. Tjora (2012) presenterer en lettere og mer konkret fremgangsmåte for å hjelpe ferske forskere å komme videre igjennom forskningsprosessen. Blant annet sier Aksel Tjora (2012) at det ikke forventes at studenter skal kunne frembringe ny teori, men heller sette søkelys på konsepter (Tjora, 2012, pp. 186-201). Jeg opplevde likevel at Kathy Charmaz (2014) tilnærming til Grounded Theory bydde på mer fleksibel tilnærming til kodingen og konstruksjon av kategorier i analysen av intervjuene, enn Aksel Tjoras metode (2012). I kodingen endte jeg til slutt opp med å bruke Tjoras, 2012, p. 188) «typologi» ved å føre kodene skjematisk i relasjon til teori.

I arbeidet med prosjektet forholdte jeg meg ikke slavisk til en av metodene, men er mer inspirert av metodene. Jeg har videre i metoddelen beskrevet nærmere hvordan forskningsarbeidet i arbeidet med prosjektet, ble gjennomført og de valgene som ble gjort

underveis i prosessen. Charmaz (2014) legger vekt på at man i arbeidet må ha et åpent sinn, og forsøke å legge fra seg antatte forståelser av virkeligheten og dens anliggende. Grounded Theory forløper seg slik at man ikke fordypet seg i faglitteratur før man går i gang med datainnsamlingen. Først og fremst samler man inn data, hvor man forstår at forskeren vil kunne påvirke hvilke data som skapes, og at forskeren er i stadig interaksjon med empirien (Charmaz, 2014).

Analysen av empirien innen Grounded Theory forekommer gjennom hele datainnsamlingsprosessen (Charmaz, 2014). Dette skjer etter hvert som forskeren får ideer og tanker underveis. Disse spontane tankene og ideene noteres ned i det som kalles «memoer». Å notere ned memoer gjør at ideene fanges og kan brukes i arbeidet med å begripe det som kommer frem i dataen (Charmaz, 2014; Giske et al., 2014). Gjennom hele arbeidet med forskningsprosjektet benyttet jeg «memoer». Jeg noterte ned memoer i min egen skrivebok og i tillegg i et prosessnotat på min private PC. Etter hvert av intervjuene skriv jeg ned et lite refleksjonsnotat av mine umiddelbare tolkninger av intervjuene, og det sentrale som kom frem. Etter hvert kunne noen av memoene etter mer eller mindre bearbeidelse føres inn i rapporten. Noen av memoene ble viktige under analysen av empirien.

I tillegg til notering av memoer underveis i arbeidet forkom skrivingen av forskningsrapporten parallelt med prosjektet fra start til slutt. Dette er i tråd med Grounded Theory, hvor forskeren skriver stykkevis og delt, gjennom hele prosjektet (Charmaz, 2014; Giske et al., 2014). Skriveprosessen forekommer underveis, både før datainnsamlingen, under intervjuene og etter dataen er samlet inn. Det skrives også underveis i tolkningen av dataen, og det skrives memoer og på selv rapporten. Dette har jeg gjort konsekvent og kontinuerlig i arbeidet med prosjektet. Giske et al. (2014, p. 25) skriver at forskningsmetoden forskeren anvender først kan kalles for Grounded Theory når teorien som er utarbeidet har avdekket et «hovedanliggende» hos informantene og teorien må kunne forklare hvordan informantene løser utfordringen med det hovedanliggende. I punkt 3.10 kommer jeg tilbake til en grundigere analyse av empirien.

3.1.2. Det kvalitative forskningsintervju

Ifølge Dalland (2012b) er det kvalitative forskningsintervjuet først og fremst en samtale. Intervjusamtalen karakteriseres av en mer eller mindre forhåndsbestemt struktur. Gjennom intervjuet utleverer informanten informasjon til den som intervjuer. Forskeren stiller spørsmål til den som intervjues, som den som intervjues responderer på. Denne interaksjonen- og

kvaliteten av dialogen i samtalen vil slik som i andre sosiale situasjoner bli påvirket av relasjonen mellom de involverte. Relasjonen kan få betydning for hvilken data som skapes i løpet av intervjuet (Dalland, 2012b).

Gjennom samtale forsøker forskeren å få svar på hvilke meninger, holdninger, erfaringer og synspunger informanten har om et gitt tema (Dalland, 2012c; Kvale & Brinkmann, 2015; Tjora, 2012). Det er informantens subjektive ståsted vi er ute etter i intervjuet og hvordan informantens perspektiver og opplevelser påvirker informanten (Dalland, 2012c).

Informantens besvarelser henviser til subjektets standpunkter. Ved å intervju flere ulike subjekter etterfulgt av å tolke- og analysere deres besvarelser, forsøkes å finne frem til sammenhenger og antagelser om tema. Dette er informasjon som kan føre frem til teorier og modeller som kan brukes for å begripe og forstå andre lignende situasjoner eller fenomener. På denne måten kan informasjon som kommer frem fra intervjuer bli av betydning for andre personer i lignende situasjoner (Dalland, 2012c; Kvale, Brinkmann, Anderssen, & Rygge, 2015; Tjora, 2012).

Ifølge Kvale and Brinkmann (2015) vil ulike typer av kvalitative forskningsintervjuer navngis etter hvor stram struktur de er utformet i. Først og fremst vil det «*åpne intervjuet*» tilsvare en flytende samtale. Det brukes ingen intervjuguider eller fastsatte rammer i slike intervju. I det «*strukturerte intervjuet*» har forskeren derimot på forhånd utarbeidet ett sett med spørsmål som stilles i en klar rekkefølge, mer eller mindre planlagt. I dette prosjekter anvendes en mellomting som kalles «*semistrukturert intervju*».

3.1.3. Semistrukturerte kvalitative forskningsintervju

I det semistrukturerte intervjuet utarbeider forskeren tema og en intervjuguide på forhånd, men hopper mellom de ulike temaene og spørsmålene i løpet av intervjuet. Intervjuet har noen faste holdepunkter, men flyter imellom ulike tema og kategorier av spørsmål etter hvert som samtalen utvikler seg (Dalland, 2012b). Hvilke temaer som belyses og hvilke spørsmål som stilles og rekkefølgen av spørsmålene vil stadig bevege seg fremover- og tilbake.

Progresjonen er avhengig av blant annet den intersubjektive opplevelsen av trygghet og tillit som opptrer i relasjonen mellom forskeren og informanten underveis i samtalen. Tema- og spørsmålenes mulige emosjonelle belastning og sensitivitet er av relevans for tempo. For at informanten skal ønske å dele av egne standpunkt og svare på spørsmål av mer sensitiv eller sårbar art, er opplevelsen av tillit og trygghet i relasjonen av avgjørende betydning (Kvale & Brinkmann, 2009; Kvale et al., 2015).

Det vil naturlig fremtre slik at samtalen ofte starter med mindre sensitive spørsmål for så å bevege seg inn på mer emosjonelt krevende tema, for deretter å ta en form for pause ved å igjen tematisere mindre sensitive tema, for deretter å igjen, når informantene er klar for det, anvendes spørsmål som er emosjonelt krevende å besvare. Dette mønstret krever at forskeren er oppmerksom på informantens signaler og at forsker er sensitiv på informantens behov underveis i intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015).

I semistrukturerte intervjuer forsøkes det å legge til rette for at informantene selv snakker og forklarer mest mulig fritt, ut ifra egne refleksjoner rundt tema, og om aktuelle fenomener (Kvale & Brinkmann, 2015). For å oppnå dette brukes i stor grad «*åpne spørsmål*». Dersom «*lukkede spørsmål*» brukes er det gjerne gjort som en from for innledning til et åpent spørsmål eller for å konkludere, eller for å få en bekreftelse på oppnådd riktig forståelse av informantens besvarelse. Forskerens erfaring og samteleferdigheter, slik som trening i ferdighetene «*aktiv lytting*» og «*bevissthet rundt egen rolle*» vil være av betydning for hvilken data som blir mulig å produsere (Dalland, 2012b; Tjora, 2012).

3.1.4. Intervjuguiden

Nytten med prosjektet må være i samsvar med belastningen på intervju personene (Dalland, 2012b). Intervjuet kan mulig vekke til live vanskelige minner og bringe frem reaksjoner på negative minner underveis i intervjuet (Dalland, 2012b). Av hensyn til informantene er spørsmålene i intervjuguiden utformet slik at informantene i stor grad selv styrer hva de er komfortable med å snakke om og hva de ikke ønsker å gå inn på. Jeg var bevisst på at oppholdet ved barne- og familiesentret kan ha vært en vanskelig periode i mødrenes liv. Av den grunn ble informantene gjennom spørsmålene ofte oppfordret til å fortelle om noe. De fikk muligheten til å velge hvilke hendelser eller situasjoner som de selv ønsket å snakke om. Jeg var bevisst på å formulere spørsmålene som ble brukt i intervjuet på en slik måte at de ikke skulle oppleves som krenkende eller granskende. Det var mitt ansvar som forsker å sikre at ikke informantene unødig ble påført belastning under intervjuet.

Intervjuguiden var tematisk strukturert i fem deler; orientering, bakgrunn, hverdagen, ettertanke og avslutning. I tillegg hadde jeg et utvalg av supplerings spørsmål. Spørsmålene i orienteringen, bestod av enkle og ufarlige spørsmål. Hensikten var å varme opp stemningen og skape trygghet. Spørsmålene var lukkede og satte søkelys på faktum og personalia. I neste del oppfordret jeg informantene om å fortelle om egne tanker og følelser før oppholdet, og

egen oppfattelse av årsaken til at hun måtte bo på barne- og familiesenteret. Hoveddelen av intervjuet omhandlet spørsmål om hverdagen.

Informanten ble oppfordret til å først definere sin egen oppfattelse av hva «hverdag» er. Informanten ble deretter gjennom spørsmålene på ulike måter oppfordret til å beskrive sin hverdag på barne- og familiesenteret. I tillegg ble informanten spurt om å fortelle om noen sentrale hendelser. Deretter fulgte noen spørsmål som søkte å stimulere til refleksjon og ettertanke rundt oppholdet ved barne- og familiesenteret. Mot slutten av intervjuet ble det brukt spørsmål som hadde til hensikt å skape et positivt fokus. Informanten fikk også mulighet til å stille spørsmål eller bringe opp tema som var ønskelig for dem å snakke om før intervjuet ble avsluttet.

3.1.5. Digitalt intervju

Tjora (2012, p. 140) viser til hvordan det som regel argumenteres for at intervjuer best gjennomføres fysisk i samme rom, ansikt til ansikt. En av grunnene for dette skriver Tjora (2012) er at det er lettere for forskeren å være sensitiv på informanten. Det å kunne analysere og lese kroppsspråk- og mimikk hos informanten underveis i intervjuet muliggjøre sporadisk justering av spørsmål etter behov. Fysisk tilstedeværelse vil slik kunne gjøre det lettere for forskeren å unngå at noe under intervjuet blir ubehagelig for informanten. Å kunne møtes ansikt til ansikt for eksempel, over en kopp kaffe, føles ofte mer trygt og naturlig. Intervjuer som gjennomføres lik en ordinær samtale mellom to venner kan skape trygghet som gjør det lettere for informanter å gi av seg selv og å dele av verdifulle personlige refleksjoner og erfaringer (Tjora, 2012).

I kapittel 3 av «*Kvalitative forskningsmetoder i praksis*» tematiserer Tjora (2012, pp. 140-142) telefonintervjuer. Han skriver at telefonintervjuer kan være fordelaktig når man intervjuer sårbare grupper. Distansen kan være fordelaktig for etablering av tillit og trygghet i de tilfellene hvor tema kan oppleves som sensitivt og sårbart for informanten, eller hvor tema kan knyttes til stigma. Distansen kan bidra til å at informantene kan føle den geografiske avstanden som betryggende, særlig med tanke på anonymitet. Videre skriver Tjora (2012) at telefonintervjuer bare burde anvendes der det foreligger begrensninger i økonomi og begrensede mulighet for reising, og begrensede muligheter for rekruttering av relevante informanter.

I dette prosjektet har det vært utfordrende å rekruttere informanter. Det har vært utfordrende å komme i kontakt med mødre som har bodd på barne- og familiesenter. Årsaken kan knyttes til

at dette er en sårbar gruppe i samfunnet. Det har derfor vært nødvendig å rekruttere på landsbasis. Rekruttering av informanter som bor eller har bodd på barne- og familiesenter ulike steder i landet kan være fordelaktig for forskningens overførbarhet og troverdighet ved at resultatene ikke betinger seg til et lokalt utvalg.

Prosesen med rekruttering og planlegging av intervjuer ble utført under koronapandemien vinter 2020, før vaksinerings var utbredt. I denne perioden forelå det betydelige restriksjoner i samfunnet, slik som sterke anbefalinger om få antall nærkontakter, påbud om hjemmekontor og sterke anbefalinger om ikke å reise mellom landets kommuner. Det ble derfor vurdert at reisning rundt i Norge for å besøke mødre med småbarn, i ulike husstander og/ eller barne- og familiesentre ville medført betydelig unødvendig helserisiko og smittefare for alle involverte. Å reise for å gjennomføre intervjuene ansikt- til ansikt ble vurdert som uhensiktsmessig og ikke forsvarlig.

Telefonintervjuer ble i første omgang vurdert som ikke gunstig av overnevnte årsaker. For å unngå fullstendig tap av nonverbal- kommunikasjonsuttrykk som kroppsspråk og mimikk ble utgangspunktet for gjennomføring av intervjuene å forsøke å intervjuer gjennom videosamtaler digitalt over PC. Samtalene skulle ikke filmes, men lydopptakeren ble planlagt å bruke ved å legges inntil høyttaleren på PC-en slik at lyden av intervjudeltakernes besvarelser ble tatt opp på lydfilen på samme måte som de ville blitt dersom intervjuene hadde blitt gjennomført ved fysisk tilstedeværelse, ansikt- til ansikt.

3.2. Utvalg av informanter

Innenfor Grounded Theory er det viktig at informantene som rekrutteres pekes ut til å delta fordi de har erfaringer med det tema som det skal forskes på (Charmaz, 2014). På forhånd av rekrutteringen av deltakere til intervjuene i dette prosjektet ble det gjort et strategisk utvalg. Utvalget av informanter ble gjort gjennom tilfeldighet, men ut ifra gitte forhåndsbestemte kriterier, og kan slik sett anses som strategisk (Tjora, 2012). Dette ble gjort for å sikre tilgang til informasjon fra personer som kan antas å ha de beste forutsetninger for å kunne si noe om tema. Det første seleksjonskriteriet for utvalget innebar derfor at deltakerne måtte være mødre som hadde bodd eller bodde ved barne- og familiesentre.

Jeg valgte tidlig i forarbeidene av prosjektet å ekskludere fedre som informanter da tidligere forskning viste til at det i hovedsak var enslige mødre som mottok hjelpetiltak fra barnevernstjenesten (Clifford, Fauske, Lichtwarck, & Marthinsen, 2015; Marthinsen & Lichtwarck, 2013; Storhaug & Bratterud, 2013). Av den grunn ble det å undersøke fars

opplevelser av egen hverdag på barne- og familiesentre vurdert til å være vesentlig mindre relevant for dagens barnevernsfaglige praksis. Fedre var ikke relevant for formålet med dette prosjektet. Under rekrutteringsprosessen var det en ansatt ved et barne- og familiesenter som nettopp etterlyste interesse av fars perspektiver. Det aktuelle barne- og familiesenteret hadde en betydelig andel av fedre som beboere. Av den grunn kan det likevel antas å være informasjon som praksisfeltet ønsket innsikt i.

Utvalget av deltagere til prosjektet ble begrenset til å omfatte informanter som på intervju tidspunkt bodde, eller hadde bod ved barne- og familiesentre i en periode i løpet av de siste 2 årene. Det er flere grunner til dette valget. En av årsakene er at det kan være samfunnsmessige-, kulturelle- og politiske føringer som påvirker hvordan det kan oppleves for den enkelte familie å bo på barne- og familiesenter i ulike tidsperioder (Eriksen & Sajjad, 2011; Kristiansen & Hviid Jacobsen, 2014; Scott, 2009a). Denne differansen ønsket jeg å begrense for at datamaterialet skulle være så dagsaktuelt og relevant som mulig for dagens praksis.

Det ble viktig å begrense oppholdet innenfor en gitt tidsramme for at informantenes referansepunkt, opphold på barne- og familiesenter, med dets funksjon og praksis skulle være tilnærmet det samme. I tillegg kan tid bidra til å svekke hukommelsen. Dersom det var mer enn 2 år siden foreldrene hadde bodd ved barne- og familiesenter kunne det tenkes å være vanskeligere for dem å fremkalle detaljerte beskrivelser og hente frem tanker og refleksjoner de hadde om hvordan de selv opplevde egen hverdag under selve oppholdet (Kvale et al., 2015).

Et annet kriterium for rekruttering var at informantene måtte kunne snakke godt norsk, dette for at ikke språkbarrierer skulle bli et hinder i gjennomføringen av intervjuet eller senere analyse av data. Jeg hadde ikke ressurser eller mulighet til å bruke tolk og ønsket ikke å involvere en tredjepart. Årsaken er temaets sårbarhet og komplikasjonene det ble antatt å ville kunne medført under selve intervjuet som var planlagt å gjennomføres digitalt. Verken etnisk eller geografiske bakgrunn var ekskluderingskriterium. Som tidligere nevnt forelå det under rekrutteringen ingen begrensinger for hvor i Norge informantene bodde. Da mesteparten av prosjektet ble gjennomført under koronapandemien forstod jeg tidlig at jeg måtte ta utgangspunkt i at intervjuene sannsynligvis måtte gjennomføres digitalt, uavhengig av hvor i Norge informantene bodde.

3.3. Rekrutteringsprosessen

På bakgrunn av rammene av prosjektet, inkludert tidsbruk og sannsynlig tilgang på informanter, kom jeg sammen med veileder frem til at 4-5 informanter var tilstrekkelig. Det var viktig for meg både av etiske årsaker og av hensyn til informantene at mødre som ønsket å delta i prosjektet ikke på noen måte opplevde seg presset til å delta eller å utlevere informasjon. Det var viktig at de deltok av egen interesse. Mine egne erfaringer bidro til at jeg vurderte det til at mødre kunne oppleve det som skremmende og miste tillit til meg dersom de oppfattet meg som å arbeide for barnevernstjenesten.

På grunnlag av min innside- informasjon, ønsket jeg i så liten grad som mulig at informantene skulle assosiere prosjektet med barnevernstjenesten. Dersom mødre hadde hatt lignende opplevelser av å bo på barne- og familiesenter som jeg selv hadde hatt eller erfaringer slik som beskrevet i de tidligere masteroppgavene om barne- og familiesenter (Arum, 2019; Berg & Jacobsen, 2006; Paulsen, 2017; Reistad, 2009; Valås, 2011), med vanskelig forhold til barnevernstjenesten ønsket jeg ikke å starte kontakten med mødre med mistenkelighet fra deres side.

Jeg antok at mødre ikke ville dele av deres erfaringer dersom de hadde negative opplevelser med å bo på barne- og familiesenter, og assosierte meg til barnevernstjenesten. Jeg forventet at mødre ikke nødvendigvis var kjent med hva taushetsplikten min innebar. Hvis det var jeg som ble invitert til å delta i intervju like etter opphold, hadde jeg blitt mistenksom hvis invitasjonen om deltakelse i prosjektet hadde kommet fra saksbehandler i barnevernet. Jeg hadde blitt redd for at informasjonen jeg hadde delt under intervju skulle blitt utlevert som ny informasjon til barnevernet, eller bekymret meg for om forskeren skulle komme til å bruke besvarelsene mine til å sende bekymring på nytt til barnevernstjenesten. Samtidig visste jeg av erfaring at frykten for barnevernet kunne medføre manglende tillit til sosialarbeidere uavhengig av om de arbeidet i den kommunale barnevernstjenesten.

Denne refleksjonen bevisstgjorde meg viktigheten av å tydeliggjøre min rolle og hensikt som forsker i det videre arbeidet (Tjora, 2012, pp. 159-161). Det var særlig viktig at informantene jeg rekrutterte ble tilstrekkelig informert om min taushetsplikt og deres anonymitet tidlig. Jeg vurderte det slik at assosiering til barnevernstjenesten kunne medføre at mødre unødige unnlot å delta. Det ble derfor ikke aktuelt for meg å søke informanter gjennom å kontakte barnevernstjenesten. Jeg måtte finne en metode å nå ut til foreldrene som ikke vakte uro hos dem, og som samtidig var i tråd med personvern. Etter å ha leset masteroppgaven til Paulsen

(2017) ble jeg inspirert. Jeg kom frem til at jeg kunne kontakte barne- og familiesentre direkte og spørre om de kunne hjelpe meg med rekrutteringen. Jeg lagde informasjonsskriv til foreldrene med informasjon om prosjektet og deres rettigheter inkludert deres rett til anonymitet, og et samtykkeskjema. Videre lagde jeg konvolutter med NTNU-stempel, for å vise at jeg og forskningsprosjektet var uavhengig av barneverntjenesten, selv om studiet er gjort innenfor masterstudiet i barnevern.

For å komme i kontakt med informanter startet jeg prosessen ved å finne frem til en oversikt over barne- og familiesentre i Norge. Jeg kom frem til en liste over 18 sentre fordelt jevnt ut over fem regioner. Jeg tok kontakt pr. Telefon. I samtalen presenterte jeg meg selv og informerte om masteroppgaveprosjektet. Deretter spurte jeg om de hadde anledning til å hjelpe meg ved å formidle invitasjon (infoskrivet og samtykkeskjema) til å delta i forskningsprosjektet til foreldre som bor eller har bod der i løpet av de siste 2 årene. Majoriteten ønsket å hjelpe meg.

Noen av sentrene ønsket ytterligere informasjon om prosjektet tilsendt på meil og ett par av sentrene ønsket å få tilsendt kopi av den ferdigstilte masteroppgaven. Jeg informerte om at jeg ville sende dem invitasjonene i konvolutter som inneholdt informasjon til foreldrene. Samtidig la jeg med kopi av informasjonsskrivet til foreldrene i en ekstra konvolutt som barne- og familiesentrene selv kunne beholde. Slik fikk de tilstrekkelig informasjon om prosjektet. Det eneste barne- og familiesentrene skulle trenge å gjøre var å påføre adresse og navn, og å poste konvoluttene.

Enkelte av barne- og familiesentrene spurte hvordan de skulle velge ut deltagere. Jeg informerte om kriteriene, men sa samtidig at jeg ønsket at de gjorde et utvalg av aktuelle kandidater. Sentrene kunne slik bistå ved å velge ut de familiene de hadde kjennskap til som sannsynligvis hadde ønsket å delta, og hvor det forelå mindre sannsynlighet for at foreldre vil bli unødig belastet av invitasjonen.

Jeg informerte om at jeg også ønsket at foreldre som hadde tapt omsorgen for eget barn ble inkludert i utvalget. Det kunne tenkes at også de ønsket å delta. En del av hensikten med prosjektet er å gi stemme til sårbare grupper, og gjennom å inkludere også disse mødrene, kunne de få muligheten til å fortelle sin historie og bli hørt. I tillegg vurderte jeg deres opplevelser av egen hverdag ved barn- og familiesentre som like relevant som andre mødres. Deretter tok jeg kontakt med NTNU for å få tilsendt frankerte konvolutter, for å sende ut til Barn- og familie sentrene, og videre til foreldrene. Det viste seg å ikke være mulig i praksis.

Jeg kom derfor frem til at en alternativ løsning ble å stemple konvoluttene med NTNU-stempel og sende dem ferdig merket med frimerker som jeg selv kjøpt og klistret på.

3.4. Forberedelser

Etter at informantene hadde tatt kontakt med meg avtalte vi tid og digital plattform for gjennomføring av intervjuet. Kommunikasjonen foregikk både over mail og ved telefonsamtale. En av informantene ønsket ikke å gjennomføre intervjuet ved bruk av video-samtale, men ville heller ta samtalen over telefon. Ett av intervjuene ble derfor gjennomført ved bruk av telefon. Det var viktig for meg å vise hensyn og samtidig ivareta de få informantene jeg hadde klart å rekruttere. Før gjennomføring av intervjuet lånte jeg digital diktafon fra NTNU. Jeg brukte god tid på å bli godt kjent med lydopptakeren, slik at jeg var sikker på å unngå tekniske problemer under intervjuet. Før hvert intervju forsikret jeg meg om at diktafonen hadde fullt batteri. Kvelden før gikk jeg gjennom informasjonsskrivet og intervjuguiden for min egen del og la til rette alle papirer og forberedte stikkord og intervjuguiden til intervjuet.

Før hvert intervju reflekterte jeg over hvordan jeg ønsket å påvirke konteksten av intervjuet som forsker. Min forforståelse var at utenforliggende momenter kunne få betydning for kvaliteten av intervjuet og hva informanten delte av egne meninger, erfaringer og opplevelser. Denne oppfatningen kom av lesningen av «metode- og oppgaveskriving» hvor (Dalland, 2012c) legger vekt på nettopp dette. Han skriver at kvaliteten av samtalen under intervjuet kan påvirkes av det fysiske miljøet, om man sitter komfortabelt, dynamikken i relasjonen som etableres, og andre små ting som man vanligvis i en samtale ikke tenker over. Jeg ønsket å legge til rett for trygghet hos informantene og å utstråle ro. Jeg ble bedre og bedre på dette for hvert intervju. Rett før intervjuet ordnet jeg meg en god kopp kaffe, og jeg oppfordret også informanten til å gjøre det samme slik at vi kunne etterligne en «prat over en kopp kafe». I dette forarbeidet gjorde jeg nytte at Ervin Goffmans teorier om sosiale interaksjoner. Dvs. jeg var bevist det Goffman kaller *inntrykkstyring* (Reppana Olsen mfl, 2018 p.44). Jeg brukte også tid på å presentere meg selv og oppgaven, selv om det medførte repetering av informasjonsbrevet som de hadde fått på forhånd.

3.5. Gjennomføring av intervjuet

Før intervjuet startet presenterte jeg meg som forsker og min motivasjon for arbeidet med prosjektet kort. I tillegg repeterte jeg i detaljer informasjon om prosjektet som informanten hadde fått i informasjonsskrivet. Videre gjennomgikk jeg samtykkeskjema og repeterte at

informanten kunne trekke seg når som helst. Jeg repeterte også at informanten ikke trengte å svare på spørsmålene i intervjuet dersom spørsmålene ble ubehagelige. Jeg understrekte før alle intervjuene min taushetsplikt og det ble presisert at forskningsprosjektet var fullstendig uavhengig av barnevernstjenesten. Før lydopptaker ble startet avklarte jeg for informanten at intervjuet kom til å vare ca. 30-60 minutter. Deretter ble informanten gitt mulighet til å stille spørsmål.

Jeg sa tydelig ifra til informanten når jeg startet lydopptakeren. Etter Intervjuet var gjennomført og lydbåndet var blitt slått av ble det gjort en kort avslutning hvor informanten fikk mulighet til å bearbeide. Jeg ønsket å skape rom for at informanten kunne sette ord på hvordan hun opplevde intervjusituasjonen. I tillegg spurte jeg informanten om det var noe jeg kunne bli bedre på som intervjuer. Informanten ble til slutt gitt muligheten til å stille spørsmål. Helt til slutt takket jeg for at de hadde delt så mye av seg selv og deres historier. Alle informantene virket glade for å få min oppmerksomhet og fremstod som takknemlige for muligheten til å dele. I det følgende presenteres refleksjoner ført som memoer etter intervjuene.

3.5.1. Refleksjoner etter 1. intervju

Før oppstart av første intervju ordnet jeg og informanten klart Teams-møte på pc der vi fikk ordnet med video og lyd. Intervjupersonen deltok ved å bruke sin mobiltelefon. Dette gjorde at det ble dårlig videokvalitet. Noe som førte til at det ble litt vanskelig for meg å tyde kroppsspråk og mimikk, men det var likevel slik at jeg kunne se reaksjoner og blikk. Før oppstart gikk vi gjennom infoskrivet og jeg presenterte med selv om min bakgrunn kort. Deretter informerte jeg om samtykkeskjema og repeterte muligheten for å trekke seg, både nå og også i ettertid av intervjuet. Deretter startet jeg lydbåndet, dette informerte jeg informanten om. Det første intervjuet tok ca. 40 minutter å gjennomføre.

På et tidspunkt under intervjuet var informanten opptatt av at de ansatte ved barne- og familiesenteret brukte vanskelig fagspråk som de (hun og mannen) bruker mye tid på å forsøke å forstå. De måtte ofte be de ansatte forklare mer for å prøve å skjønne hva ansatte mente. Eksempler på vanskelige ord var: «*benevning*» og «*utvide*». Det var bare de to ordene som ble oppgitt som eksempler da informanten fikk «*jernteppe*», som hun sa, og kom ikke på flere eksempler. Dette var begreper som for meg ble oppfattet som enkle- og greie. Dette overasket meg og ga meg tanker om at familien ikke hadde så bredt ordforråd, og at kommunikasjons barrieren fremstod som stressende for foreldrene. Det fikk meg også til å

undre på om de begrepene jeg hadde brukt under intervjuet var forståelige, eller om jeg burde forenkle noe.

Under intervjuet hører jeg av og til barnet på 10 måneder. Barnets far var også til stede i rommet. Han kommenterte av og til, men snakket da til mor, ikke til meg. Jeg opplevde under det første intervjuet at pc-en skapte en overfladisk tilnærming. Jeg følte ikke at jeg fikk ordentlig skapt en dialog der informanten kunne dele åpent med meg. I tillegg opplevde jeg at hun delte objektive detaljer og logiske resonanser, mer enn egne oppfatninger av opplevelser. Det var også noe forstyrrende at barnet var til stede. Selv om far opptok barnet, var lydene distraherende for dynamikken i samtalen.

En annen utfordring jeg ikke hadde tatt tilstrekkelig høyde for var at jeg ikke helt visste hvordan jeg skulle møte informanten i samtalen om vanskelige tema uten å være terapeutisk, men møte henne i det hun fortalte. Jeg skjønte selv på usikkerhet ved at jeg ikke hadde noe særlig med erfaring med å intervjuer for forskningens skyld. Jeg følte at usikkerheten min gjorde at jeg var nervøs og at det medførte at jeg ikke klarte å være nok mentalt til stede. Jeg opplevdes nok litt stresset for henne. Dette håpet jeg skulle bli bedre til det neste intervjuet.

Jeg opplevde at det var litt vanskelig å møte mor i følelsene hennes uten å legge ord i munnen hennes eller å stille for ledende spørsmål. Til tross for egne erfaringer, søkte jeg å være tilnærmet verdinøytral. Jeg synes også det var frustrerende at jeg ikke klarte å få informanten til å fortelle detaljer om hvilke hverdagsaktiviteter de gjorde sammen på barne- og familiesenteret. Jeg tenkte at jeg måtte finne en måte å stille spørsmålene på som gjorde at de jeg intervjuet ønsket å fortelle meg mer, eller mer detaljert. I tiden mellom det først og andre intervjuet silte jeg meg spørsmålet. «*Hvordan kan jeg skape mer trygghet gjennom skjermen?*».

3.5.2. Refleksjoner etter 2. intervju

I det 2. intervjuet valgte jeg å forsøke å skape en uformell og lett stemning, der jeg la vekt på å anerkjenne og støtte informanten i sine fortellinger, for å legge et grunnlag for å bygge tillit. Jeg brukte litt tid før selve intervjuet til å fortelle om prosjektet, mine motiver og om min bakgrunn. Dette opplevde jeg bidro til å skape en maktbalanse, og å legge grunnlag for en likeverdig, dog strukturert, samtale. Jeg klarte i det 2. intervjuet å løsrive meg mer fra papirene mine og vie fokuset til informanten slik at jeg bedre klarte å lytte aktivt og leve meg inn i det som ble fortalt. Totalt opplevde jeg intervjuet som svært positivt og det var en hyggelig samtale. Jeg opplevde at informanten fikk raskt tillit til meg, og fortalte svært åpent

om hva hun faktisk mente. Dette ser jeg på som svært verdifullt. Jeg valgte å gi litt mer av meg selv i dette intervjuet, fordi i det forrige intervjuet følte jeg at det ble for formelt til at jeg klarte å etablere en god og trygg dialog.

For å skape en mindre formell situasjon valgte jeg bevisst å ta på meg en kose-genser, og lagde en stor kopp kafe med krem, som jeg drakk av en «Harry-Potter»- kopp. Jeg hadde håret ut av hestehale og jeg stilte kameraet inn slik at jeg fikk hjemme- stuen min i bakgrunnen. I tillegg var jeg bevisst på å utvis et avslappet kroppsspråk og satt litt klønete på stolen. Jeg valgte bevisst å bruke symboler som av mange kan vekke assosiasjoner til barnlig, varm, ufarlig og hyggelige følelser. En varm genser sammenlignet med den dressjakken som jeg ellers ofte brukte vurderte jeg at kunne symbolisere mindre autoritet. Den ville være mer forbundet med «sofa-prat» enn «forhør». En «Harry-Potter»-kopp kunne vise til at jeg selv er mamma. Jeg forventet at dette kunne skape en forbindelse og underbygge mer troverdighet, og sannsynliggjøre at jeg vil kunne forstå en annen mors opplevelser (Dalland, 2012b; Goffman, 1992; Kristiansen, 2014; Kristiansen & Hviid Jacobsen, 2014).

Det å sitte avslappet med hjemme- stuen min i bakgrunnen fremfor på kontoret på en kontorstol håpet jeg ville bidra til at jeg fremsto som trygg og avslappet slik at det kunne smitte over på informanten. Jeg ønsket å skape et rom for samtale som kunne assosieres til den samtalen som kan oppstå mellom to venninner. Den samtalen hvor det ikke foreligger noen tvil. Der det som ellers ikke tør sies, blir sagt. Der hvor det er rom for raushet og uten fordømmelser. Rom for ekte dialog slik beskrevet av Hans- Georg Gadamer (Steinsholt & Juul, 2019). Det opplevde jeg å klare å få til under det 2. intervjuet.

Gjennom hele det 2. intervjuet hadde vi video-møte på Teams. Vi hadde stort sett god lyd og bildekvalitet gjennom hele intervjuet. Det gjorde at jeg kunne lese mimikk og kroppsspråk, og slik fløyt intervjuet mye bedre denne gangen enn ved det 1. intervjuet. Jeg opplevde at vi hadde god blikkontakt og det gjorde det lettere for meg som forsker å være sensitiv. God blikkontakt bidro til at jeg lettere kunne gi ekstra pauser, dersom jeg så at hun trengte det. Jeg kunne lettere avpasse spørsmålene slik at vi naturlig kunne bytte tema når informanten viste uttrykk for at dette var greit. Samtidig hjalp det mye på kommunikasjonen å kunne smile, le, og nikke underveis. God videokvalitet bidro også til at det var mulig å gjøre bruk av speiling for å skape ytterligere trygghet i relasjonen mellom meg som forsker og informanten.

En annen årsak til at det andre intervjuet gikk mye bedre tror jeg kommer av at jeg opplevde informanten som relativt resurssterk. Det kan ha gjort det lettere for meg å identifisere meg

med henne, og slik kommunisere bedre. Informanten var flink med ord og jeg opplevde at vi brukte mye av det samme språket (Goffman, 1992; Kristiansen & Hviid Jacobsen, 2014). Jeg oppfattet at vi trolig kom fra samme sosiale bakgrunn slik at symboler i språket ga mer like assosiasjoner. Dette kan være årsaken til at kommunikasjonen var god. Under det 2. intervjuet valgte jeg å bruke mer av meg selv og min egen bakgrunn som en del av min rolle som intervjuer. Ved å strategisk bruke mine egne erfaringer bevisst gjorde jeg meg til en «in-sider» (Kvale et al., 2015; Tjora, 2012). Dette til tross for intervjusituasjonen og min faktiske rolle som barnevernstudent.

3.5.3. Refleksjoner etter 3. intervju

Det tredje intervjuet ble gjennomført over telefon etter ønske fra informanten. Intervjuet ble tatt opp på lydopptaker, med unntak av innledningen hvor jeg gikk igjennom informasjonsskrivet og samtykkeskjema igjen. Intervjuet over telefon gikk over all forventning. Informanten fortalte både bredt og godt om sitt opphold på barne- og familiesenter. Jeg opplevde at hun ønsket å dele og at hun satte pris på å få muligheten til å prate om sine erfaringer.

I dette intervjuet hadde jeg som forsker ikke den samme muligheten til å anvende de strategiene jeg hadde brukt i de tidligere intervjuene. Ved at intervjuet ble gjennomført uten bruk av skjerm mistet jeg ressursen det var å kunne tilrettelegge det visuelle miljøet og skape trygghet gjennom å tilpasse progresjonen i intervjuet ut ifra non-verbale uttrykk hos informanten. Det ble viktig å lytte godt. I det tredje intervjuet oppfattet jeg det som at informanten forstod det språket som jeg som forsker og barnevernsarbeider brukte underveis i intervjuet. Under dette intervjuet oppnådde jeg å få mer konkret informasjon fra informanten enn jeg hadde fått i de tidligere intervjuene. Jeg tror årsaken til dette var at informanten opplevde trygghet på grunn av avstanden. I tillegg kan det være lettere å utlevere informasjon når man ikke må forholde seg til en synlig person, men bare en stemme (i telefonen).

Jeg opplevde det som greit å gjennomføre intervjuet pr. telefon og jeg tror ikke jeg hadde fått noe mer eller bedre info dersom intervjuet hadde blitt gjennomført med video-samtale. Etter intervjuet oppfattet jeg det slik at selv om informanten i det siste intervjuet var mer konkret i sine fortellinger, følte jeg at hun sa mye av det samme som de to forrige. Likevel var det verdifullt fordi hun supplerte med flere detaljerte og konkrete beskrivelser av hverdagen og egne tanker om hendelser, enn de to andre informantene. Etter intervjuet tenkte jeg det ville vært nyttig med en informant til. Dette for å få tilgang til ytterligere ny informasjon. Samtidig

oppfattet jeg det som at det kunne se ut til at med gjeldene intervjuguide begynte jeg å få nok informasjon og ulike synpunkter til å besvare problemstillingen. Da det ikke meldte seg flere interesserte informanter valgt jeg å fullføre prosjektet uten det 4. intervjuet.

3.6. Validitet og reliabilitet

Validitet handler om metoden man har valgt å benytte er godt egnet til å besvare problemstillingen og det tema man har valgt å undersøke (Dalland, 2020). Reliabilitet handler om pålitelighet, troverdighet og omfatter forskningsresultatets konsistens (Dalland, 2020). Videre skriver Kvale and Brinkmann (2015) at studiens gyldighet handler om hvor vidt forskningen faktisk undersøker det den hadde til hensikt å undersøke.

For å legge grunnlag for troverdighet til forskningsarbeidet og dets resultater har jeg i rapporten redegjort grundig for de beslutninger som er gjort underveis i prosjektet. Jeg har beskrevet i detaljer fremgangsmåter for rekruttering av informanter og frambringning av data. Utover dette har jeg tydeliggjort hvilke verktøy som er tatt i bruk i analysen. Hvor jeg blant annet har vist til eksempel av tabeller som ble brukt for systematisk koding. Underveis i prosjektet har jeg lagt særlig vekt på sårbarheten i intervjusituasjonen. Jeg har redegjort for konteksten og mine egne refleksjoner så vel som egne feiltrinn og seiere.

Gjennom forskningsprosessen er det etter beste evne forsøkt å gjøre undersøkelsen transparent i alle ledd. En strategi for å oppnå transplatatet har vært å tydeliggjøre forskerens ståsted, perspektiver og motiver. Jeg har grundig redegjort for mine yrkesbakgrunn og egne erfaringer som «insider» og mottaker av hjelpetiltaket «plassering i barn- og familiesenter». Jeg har tydeliggjort forskers forforståelser. Samtidig har jeg som forsker, gjennom hele prosjektet tydeliggjort min bevissthet rundet egen rolle og mulige påvirkning på forskningsarbeidet. Gjennom refleksjonsnotatene fra intervjuene har jeg vist til bevissthet rundt min rolle i relasjon til informantene og generering av data. Jeg har vist til de valg og vurderinger som ble gjort i valg av metoder og fremgangsmåter slik at forskningen skal være så troverdig som mulig.

Gyldigheten i forskningen handler om forskningsarbeidet er relevant og overførbart (Dalland, 2020). Denne oppgaven er høyst relevant til tema og barnevernsfaget. Dette kommer blant annet frem i fremgangsmåten for utarbeidelsen av problemstillingen. Den er utarbeidet med utgangspunkt i tidligere forskning på området. Problemstillingen er relevant til den pågående diskursen om hjelpetiltak i barnevernets funksjon og virkning. Samtidig vil forskningen som

er gjort i dette prosjektet kunne ses i relevans til pågående barnevernsreform, som tiltrer 1. Januar.2022.

Problemstillingen omhandlet hvordan foreldre som bor på barn- og familiesenter opplever sin hverdag. For å komme frem til en forståelse har jeg intervjuet personer som har erfaring med tema. Jeg har redegjort for kriteriene for utvelgelse av informanter. Dette er en styrke i denne studien. På den andre siden medførte kontekstuelle ytre forhold vanskeligheter i rekrutteringsproesessen. Færre foreldre enn det som var ønskelig ble intervjuet. En svakhet i dette prosjektet er at data er frembrakt ut ifra få informanter. Likevel er de tre intervjuene av svært god kvalitet med mye informasjon. Dette anser jeg som en kompenserende faktor. Foreldrene har svart utfyllende og godt.

Under intervjuene ble det lagt vekt på å stille åpne spørsmål, der foreldre kunne fortelle fritt om egne opplevelser. Deres fortellinger er subjektive erfaringer som kun sier noe om deres oppfattelser som baserer seg på deres livsverden. Dette tilsier at deres beskrivelser ikke kan forstås som å gjelde alle andre som har levd i lignende situasjon. Når dette er sagt beskriver informantene oppsiktsvekkende like opplevelser. På ulike måter beskriver foreldrene like følelser og oppfattelser om fenomener de erfarte i deres hverdag mens de bodde på barne- og familiesenter. Dette viser til sannsynlighet for at andre foreldre som bor på barne- og familiesenter mulig vil oppleve egen hverdag tilnærmet likt informantenes beskrivelser.

Informantenes beskrivelser av egne opplevelser er beskrivelser som forteller om hvordan de erfarte egen hverdag ved ett barne- og familiesenter, kontekst vil være av betydning. Deres fortellinger kan ikke forstås som objektive beskrivelser av hvordan det faktisk er å bo på barne- og familiesenter generelt. Andre foreldre ved andre barne- og familiesentre ville kanskje beskrevet andre opplevelser. På den annen side samsvarer beskrivelsen fra foreldre i dette studiet med beskrivelser fra foreldre som har deltatt i tidligere masteroppgaver om samme tema. Gjennom å se beskrivelser fra foreldrene i sammenheng med hva andre foreldre i lignende situasjon har svart tidligere, styrkes troverdigheten til resultatene fra prosjektet.

3.7. Forskerens bakgrunn som «in-sider»

Tradisjonelt har forskere tilstrebet nøytralitet og objektivitet hos forskeren (Kvale et al., 2015). Innen kvalitativ forskning generes data ut fra interaksjon mellom forskeren, informanten og empirien (Kvale & Brinkmann, 2015). Forskeren er et verktøy for kunnskapsproduksjonen, som setter sine spor på resultatene. Forskerens tolkning og erfaringer får betydning for kvaliteten i intervjuer og analysen. Objektivitet innen kvalitativ forskning

handler derfor om å fremvise i hvordan forskeren håndterer data. Det handler om at forskeren må erkjenne å være subjektiv, og konsekvensene av dette. Hvilke perspektiver, forforståelser og erfaringer forskeren har med seg inn i møte med informant og fagfelt må redegjøres for. Forskeren må være bevist sin subjektivitet og egen rolle (Kvale & Brinkmann, 2015, pp. 246-264). Slik vil forskeren kunne bruke seg selv i forskningsprosessen produktivt, og for eksempel dra nytte av egne erfaringer med feltet (Dalland, 2012c; Kvale & Brinkmann, 2015; Tjora, 2017). Jeg vil av hensyn til troverdigheten til prosjektet i det følgende redegjøre mer om mine egne brukererfaringer.

Personlig klarer jeg ikke å huske tilbake til hvordan min hverdag på familiesenteret var, men jeg husker tiden som krevende og på mange måter stressende. Samtidig husker jeg miljøarbeidere som spilte en viktig rolle for meg, og min utvikling som mamma. I 2009 bodde jeg ca. 4 måneder ved ett barne- og familiesenter. Jeg opplevde oppholdet som betydelig inngripende. Jeg følte meg truet og i stor grad overvåket og kontrollert. Jeg var mye redd for å gjøre feil. De ansattes videokamera og filming av meg og barnet mitt, oppfattet jeg den gangen som deres jakt etter feiltrinn som kunne brukes som bevisføring i en omsorgsovertakelsessak i fylkesnemnd. Jeg husker jeg ikke turte å slippe barnet mitt ut av syne, fordi jeg var redd de ansatte skulle ta han i fra meg.

Jeg opplevde lite kontroll over egen situasjon og følte at beslutninger ble tatt over hodet på meg. Jeg opplevde at jeg måtte spille “en rolle” for å overleve. For ikke å miste sønnen min måtte jeg glemme hva jeg selv mente var rett for meg og mitt barn, og gjøre som de sa. Jeg oppfattet den gangen at de ansatte eide retten til mitt barn, og min foreldrerett var betinget av deres nåde. De ansatte var opptatte av tilknytning og la stor vekt på blikk-kontakt. Jeg brukte mye tid og ressurser på å tilrettelegge dagen slik at de ansatte kunne få observert oss “riktig”. Dagene våre ble lagt opp etter de ansattes behov, fremfor min sønns. Dette medførte blant annet at måltider og døgnrytme ble styrt etter de ansattes vakter og planer, ikke min sønns sove og spiserutiner. Jeg følte at jeg måtte sette våre liv på vent. Mine venner så jeg ikke på et halvt år og på et tidspunkt min familie ønsket å samle seg rundt oss, fikk vi begrensninger for når og hvor vi kunne møtes regulert i timeplaner og permisjonsplaner.

Etter 4 måneder på barne- og familiesenteret mente barnevernet at de ikke kunne hjelpe oss, fordi jeg på grunn av min frykt ikke var mottagelig for hjelp. Etter råd fra andre samarbeidsparter forespurte jeg om å bli overført til Barne- og ungdoms psykiatrien-Familieenheten (BUP). Det fikk vi gjennomslag for, deretter fikk vi det jeg i dag kan se tilbake på som faktisk hjelp. Lang historie kort; barnevernet henla saken noen måneder etter.

Min sønn og jeg ble i stor grad preget av oppholdet ved barne- og familiesenteret. Mine erfaringer gjorde meg nysgjerrig på hvordan opphold på barn- og familiesenteret oppleves for andre. Var jeg den eneste som opplevde oppholdet som så vanskelig?

Hensikten med oppholdet fra min side var å motta hjelp og støtte i en sårbar periode. Praktisk veiledning i stell og omsorgsarbeid av nyfødt baby, som alle nye mødre kan trenge. Ikke ulikt det som gis ved barselavdelingen på sykehuset. I tillegg ønsket jeg gratis bolig og hjelp til å søke jobb ol. Det jeg mottok var det jeg opplevde som plassering i et fengsel lignende-anstalt. Der hele min hverdag ble kontrollert og regulert, ned til den minste time.

Jeg følte at alt hva gjaldt barnet mitt ble bestemt av de ansatte. Dersom jeg tok valg for barnet mitt som ikke samsvarte med de ansattes formeninger, ville dette medføre tuslet om omsorgsovertakelse forkledd i ordlyder som “*vi får diskutere det på ansvarsgruppemøtet*”, og “*det er ikke sikkert barnet kan vente*”, “*Det er mulig barnet må ha andre løsninger (henvist til løsning: omsorgsplassering)*”. Jeg opplevde at det jeg sa og gjorde ble vridd og vendt imot meg, i barnevernets favør, slik at jeg ble fremstilt på en annen måte enn hva jeg kunne kjenne meg igjen i.

Thomas teoremet sier at “*hvis mennesker definerer situasjoner som virkelige, så blir de virkelige i sine konsekvenser*” (Jacobsen & Kristiansen, 2014, pp. 110-111) betyr i denne sammenhengen at mine opplevelser er slik de er presentert opplevd slik for meg og kan derfor ikke defineres som faktum eller at *slik er det* på familiesenter, men slik var det for meg. Min tolkning av de opplevelsene jeg erfarte under oppholdet ved barne- og familiesenteret resulterte i mitt engasjement for å bidra til å skape et bedre barnevern. Det ble viktig for meg å komme i posisjon til å medvirke til at barn- og foreldre opplever å bli styrket når de søker hjelp hos barnevernet. Tidlig ble jeg engasjert i rettsikkerhet for familier i møte med barnevern.

Jeg søker derfor gjennom prosjektet å forstå hvordan andre foreldre opplever oppholdet ved barne- og familiesenter, men for å lettere unngå å farge dataen, fokuserer jeg på familiens hverdag. Det er i hverdagen livet oppleves (Kristiansen & Hviid Jacobsen, 2014; Scott, 2009a, 2009b). Jeg håper å finne at foreldre som i dag, 11 år etter min egen erfaring, opplever oppholdet som styrkende og positivt. Jeg håper å finne at min egen erfaring er enestående og ikke gjennomgående for foreldre som mottar slike tiltak. Min egen erfaring kan på mange måter fungere som en ressurs, samtidig blir det viktig i arbeidet med dette prosjektet å “*ta ett skritt tilbake*”, for at ikke mine opplevelser skal ukontrollert farge resultatene av studien

(Kvale et al., 2015; Tjora, 2012). Dette er derfor noe jeg er bevisst og som jeg tar stilling til i alle ledd i arbeidet med prosjektet.

3.8. Forskningsetiske vurderinger

Før igangsettelse av arbeidet med prosjektet ble det søkt om godkjenning av forskningsarbeidet fra NSD- Norsk senter for forskningsdata. Prosjektet ble godkjent 25.11.2020. Prosjektet ble i alle ledd gjennomført i tråd med retningslinjer og forutsetninger for godkjenning fra NSD (Nsd., 2021). Like etter godkjenning fra NSD startet arbeidet med rekruttering av informanter.

Gjennom hele prosjekter ble informantenes anonymitet vektlagt og sikret ved at deres navn og personalia aldri ble nedskrevet, med unntak av samtykkeskjema. Det er lagt ekstra innsatts i at ingen informanter skal kunne gjenkjennes. Deltagernes konfidensialitet ble gjennom arbeidet sikret ved at alt av sensitive opplysninger og data som ikke var anonymiserte ble kryptert og lagret ved bruk av 7-zip og sikker database hos NTNU. De lagrede personopplysningene og sensitive data vil bare bli oppbevart frem til prosjektets sluttdato 31.03.2022.

Informantene hadde ingen informasjonsplikt ovenfor meg. Dette var viktig for å underbygge forskningens reliabilitet. Før intervjuet mottok deltakerne uforpliktende informasjon om prosjektet. Det var opp til informantene å ta kontakt med meg, dersom de ønsket å delta. De fylte ut samtykkeskjema som de på forhånd var tilsendt pr. post, før de kontaktet meg. I tillegg ble informasjonsskjema og samtykkeskjema repetert og gjennomgått før oppstart av hvert intervju sammen med informanten. Blant annet ble informantens mulighet til å trekke seg på hvilket som helt tidspunkt i prosessen presisert. Skulle informanten ønske å trekke seg, ville alt av data om dem bli slettet.

Ved forskningsarbeid som inkluderer sårbare grupper må belastningen på individet stadig vurderes. Sårbare grupper må beskyttes slik at de ikke utsettes for skade eller unødig belastning (Solbakk, 2014). Hensynet til informanten hadde forrang mitt behov for informasjon i alle stadier av prosjektet. Å utspørre og granske gjennom detaljerte dyptgående spørsmål kan for mange oppleves støtende og ubehagelig (Kvale et al., 2015). For å unngå å belaste informantene under intervjusituasjonen ble intervjuguiden lagt opp slik at informanten ble oppfordret til å fortelle. Det var opp til informantene å velge hva de ønsket å sette søkelys på under hver besvarelse.

I arbeid med sårbare grupper kan man ved sensitive tema risikere at informanten opplever re-traumatisering (Kvale & Brinkmann, 2015). Re-traumatisering kan oppstå ved at informantene opplever å bli satt i en situasjon hvor de skal bringe frem minner om tidligere vonde opplevelser for så å snakke om det. Dette kan oppleves ubehagelig. Dette var jeg bevisst under arbeidet og forsøkte å forebygge (Kvale et al., 2015). Ingen av informantene skulle føle seg presset til å utlevere informasjon eller å fortelle om noe de ikke egentlig ønsket. Ved oppfølgingsspørsmål la jeg ofte til «*dersom det er greit vil jeg gjerne høre mer om*», og «*hva tenker du om det?*» og «*Du trenger ikke å svare på dette dersom du ikke ønsker*». I tillegg la jeg til rette for debrifing etter intervjuet.

Det ble brukt pauser underveis i intervjuet hvor det kunne se ut som det var behov for det. Dette var særlig ved sensitive spørsmål hvor jeg som forsker merket at informanten gjennom mimikk og blick kunne oppfattes som å holde igjen tårer. I de tilfellene la jeg inn ekstra rom for pauser og for å møte informantene med anerkjennelse og respekt. Blant annet kunne jeg generalisere. Å si at «*jeg har hørt andre beskrive det slik også ...*». Min egen rolle og bakgrunn som mor gjorde det mulig for meg å bruke meg selv aktivt i møte med informantene. Hvor det var naturlig kunne jeg si «*jeg kjenner meg igjen i det du sier der*». Jeg kunne bruke meg selv for å anerkjenne informantens følelser og slik skape trygghet under samtalen ved sensitive tema (Kvale et al., 2015; Tjora, 2012).

Som forsker har man et stort ansvar for å ivareta informantene under intervjuet (Kvale et al., 2015). Mine erfaringer med samtaler fra praksis kom godt med når jeg skulle ivareta informantene og deres følelser. Erfaringen med å intervju personer med Covid-19 infeksjon var nyttig. Jeg hadde god trening i å intervju om sensitive tema hvor de som intervjues står i en sårbar situasjon med mange vonde følelser. Ansvar for forskeren innehar er også stort når det gjelder å ivareta informantens historier (Kvale et al., 2015). Forskeren har et ansvar for å formidle informantens fortellinger og utsagn rettmessig (Kvale et al., 2015). Av respekt for informantene er det viktig at det som kommer frem av fortellinger under intervjuet gjengis så rettmessig og rettferdig som mulig. Særlig viktig er det at utsagnene kommer frem i den kontekst det var ment, og i meningsinnholdet i utsagnet ikke justeres eller endres (Kvale et al., 2015). Det er informantens fortellinger som er sentrale og som skal bringes frem i lyset.

3.9. Transkribering av intervjuer

Etter intervjuene var gjennomført ble lydopptaket transkribert fra lyd til tekst. Transkribering betyr at man bearbeider lydopptaket ved å skrive ned det som blir sagt av de involverte, slik at

lyden blir til lesbar tekst (Tjora, 2012). Intervjuene ble transkribert i tre runder. Lydopptakene var gode med fin lyd og tydelige stemmer. Dette var svært fordelaktig for transkriberingsprosessen. Først ble transkriberingen gjort grundig og direkte, gester, lyder og forstyrrende elementer slik som bjeffing fra en hund og babygråt ble inkludert. Hensikten var å fange opp konteksten av samtalen.

Transkriberingen tok ca. 45-60 minutter pr. 10. minutt med innspilt lyd. Transkriberingen ble gjennomført ved bruk av PC med godt skriveprogram og lydopptakeren. Jeg valgte å bruke hodetelefoner når jeg lyttet til opptaket. Dette gjorde det lettere å holde konsentrasjonen. Jeg lyttet til noen sekunder med opptak, satt på pause, siterte det som ble sagt i opptaket ned på PC-en, trykte på «play» igjen, og lyttet, satt på «pause» også siterte. Slik holdt jeg på til jeg hadde sitert alle gester og utsagn som var på lydfilen. I den første runden var jeg særlig redd for å gå glipp av informasjon, slik at mye sitering egentlig ble overflødig.

Etter første transkriberingsrunde og veiledningssamtale med veileder kom jeg fram til at detaljer i samtalen ikke var så relevant for analysen som først antatt. Intervjuene ble igjen transkribert med mindre detaljer, men fremdeles ordrett. I denne runden fulgte jeg samme fremgangsmåte, men skrev ned det som ble sagt mer konsist enn første runden. Den tredje runden skrev jeg ned meningen i det som ble sagt. Jeg forsøkte å bruke informantenes ord så riktig som mulig i teksten, også i den siste runden med transkribering. I siste runde hadde jeg fått svært god kjennskap til empirien. Ved siste transkribering ble teksten mer flytende og lettere å lese. Der ble lyd omgjort til mer håndterlig tekst med inndelte avsnitt og med mer meningsinnhold. Etter transkriberingen var teksten utmerket for formålet. Teksten var endelig klar for analysing av informantenes oppfattelser, erfaringer og meninger.

3.10. Analyseprosessen

Alt av kvalitativ data må tolkes (Tjora, 2017). Analyseprosessen går i stor grad ut på å dele opp den innsamlede dataen og stille spørsmål til den (Tjora, 2012). Innen Grounded Theori skal intervjuene i utgangspunktet kodes etter hvert intervju (Charmaz, 2014; Giske et al., 2014). I tillegg vil forskeren forsøke å stadig gjennomføre nye intervjuer med utgangspunkt i resultatene fra kodingen og kategoriseringene fra forrige intervju (Charmaz, 2014; Giske et al., 2014). En ny intervjuguide utarbeides ut ifra hva som kommer frem av koder i tidligere intervju frem til oppnådd teoretisk metning. Dette innebærer ifølge Charmaz (2014), at intervjuer gjennomføres frem til forskeren har nok materiale til å utarbeide konsepter som fører frem til teorier som kan testes. Jeg hadde kun tilgang til tre informanter, det ble derfor

sentralt å oppnå god kvalitet i hvert intervju. Jeg skrev memoer og bearbeidet intervjuene sporadisk. Intervjuguiden ble noe tilpasset etter hvert intervju basert på memoene. Dette er i tråd med Grounded Theory.

Intervjuene ble transkribert manuelt av meg. Under transkriberingen skrev jeg nye memoer i en egen notatbok. Jeg noterte ned egne forståelser og tolkninger. Etter transkriberingen var gjort leste jeg lett igjennom hvert enkelt intervju. Deretter leste jeg igjennom hvert enkelt intervju mer nøye. Jeg sammenlignet stadig dataen innad i hvert intervju, og på tvers av intervjuene. Jeg la merke til hva som var likt og ulikt i besvarelsene og beskrivelser som var gitt fra informantene. Under hele prosessen skrev jeg memoer til meg selv, som senere kunne brukes for å knytte dataen sammen til en større forståelse. Etter nøye gjennomlesning begynte jeg å kode.

Kodingen ble i likhet med transkriberingen gjennomført manuelt av meg. Jeg valgte å gjøre alt manuelt, både transkribering og koding fordi jeg søkte nærhet til empirien. Jeg ønsket å kjenne til hvert enkelt intervju grundig. Jeg valgte å kopiere ut de transkriberte intervjuene i papir dokumenter. Jeg brukte små Post-it lapper under kodingen. Mens jeg leste igjennom teksten, noterte jeg koder løpende. Det varierte hvor mange koder som ble brukt på hvert avsnitt og igjennom hvert intervju. Kodene ble dannet etter hvert som jeg leste og kom over noe som jeg forstod som sentralt i teksten. Jeg kodet med stikkord og mindre utsnitt fra teksten. Dette ble notert på Post-it lappene som jeg klister rett på settingen som jeg ønsket å fremheve med en kode, for eks. «*skjønner ikke hva barnevernet mener*», «*Vi var sjokkerte*» og «*følelse av å Ikke være god nok*». Kodene ble produsert tekstnært, etter føringer fra Tjora (2012) beskrivelser av koding.

Deretter leste jeg over alle Post-it-lappene. Ved å lese over alle lappene fikk jeg overblikk over utsagn og tema som gjentok seg. Jeg noterte ned memoer av tendenser og tema som så ut til å være repeterende i alle tre intervjuene. Jeg forsøkte å se tendenser i det som informantene var opptatte av. Dette er i tråd med Grounded Theory, hvor man gjennom stadig koding, memoskriving og sammenligning forsøker å finne frem til hva som er informantens hovedanliggende (Giske et al., 2014).

Deretter strukturerte jeg det transkriberte intervjuet og kodene som jeg hadde kommet frem til i et skjema i Word. I skjemaet skrev jeg ned utdrag fra intervjuet til høyre og koder ble notert til venstre for gitte avsnitt. Dette gjorde jeg systematisk, men for å få en enda bedre oversikt over tendensene lagde jeg en oversikt over alle kodene ved å notere alle ned på ett A3-ark.

Der fikk jeg et overblikk over alle koder. Deretter begynte jeg å få tenker om mulige kategorier og sentrale temaer. For å komme frem til kategorier ble memoene mine og kodene sammenlignet, og de første kategoriene begynte deretter å ta form. Kategoriene ble utviklet med grunnlag i empirien, men selektert av hensyn til hva som var relevant for å belyse problemstillingen. Jeg kom til slutt frem til tre kjerne-kategorier:

- Opplevelse av sjokk og reaksjon
- Opplæring i intensivt moderskap
- I spenningspunktet mellom makt og hjelp

Eksempel på tabell brukt for systematisk koding:

Sitat fra intervju	Tekstnær kode	Kode	Kategori
«Vi var på en tur nå på søndag, men det var ingen av de ansatte som var med. I: var det ingen av de ansatte som var med, men det var senteret som arrangerte det? A: ja, vi ble vel mer eller (Ler) mindre gitt beskjed om at vi måtte ut.»	Tut på søndag Ingen av de ansatte som var med Gitt beskjed om at vi måtte ut.	Opplevelse av er det er de ansatte bestemmer. Hverdagsidealet - middelklasse idealer. Verdikonflikt	Opplæring i intensivt moderskap
«I: Hvar det du eller de ansatte som bestemte når du skulle ha veiledningen? 3: Nei, det var de, det var de som satte opp timeplanen, eller vi fikk timeplanen av dem hver mandag/søndag -kveld».	De som satt opp timeplanene fikk timeplanen av dem hver mandag/søndag -kveld.	Familiesenteret bestemmer På familiesenterets premisser Disiplineringsmak t Lav- medvirkning	
«De ansatte ved barn- og familiesenteret maste litt om at de ville forsøke å få til noen møter med familien min inne på barn- og familiesenteret, fordi de nettopp var familien min. Da når de sa det, var jeg negativ til alt, absolutt alt. Jeg sa da at jeg ikke hadde lyst, og stilte spørsmål ved hvorfor vi skulle det. Så da maste de om at vi kunne starte, begynne med en kaffekopp der. De oppfordret til å invitere dem, og sa at de (dem ansatte) kunne være der tilsted, og holde dem på en måte med selskap, sammen med oss slik at vi ikke føler oss alene. Men, jeg hadde absolutt ikke lyst. Så det tok jo lang tid, men etter hvert så fikk vi til et par møter med dem. I ettertid er jeg glad for at jeg gjorde som dem sa. Fordi Jeg fikk liksom åpnet litt.»	Fordi de nettopp var familien min. Jeg sa da at jeg ikke hadde lyst Så da maste de om at vi kunne starte, begynne med en kaffekopp der. Jeg hadde absolutt ikke lyst. så fikk vi til et par møter med dem I ettertid er jeg glad for at jeg gjorde som dem sa.	Familieverdi/ krav fra senteret Motstand Motivasjonsarbeid Mors behov Motstand De ansatte på senteret bestemmer Omstilling	

Tabellen viser eksempler på en systematisk tekst-nær koding som ble gjennomført i arbeidet med å komme frem til kategorier. Tabellen viser hvordan sitater ble analysert og merket med koder, som deretter ble innlemmet i ulike kategorier.

4. Analyse

Jeg har i det foregående kapittelet presentert metodisk tilnærming til prosjektet. Det er redegjort for hvordan informasjonen som ble innhentet under intervjuene ble transkribert, analysert og kategorisert tekstnært. I beskrivelsene fra hverdagen er det flere tema som ble gjort gjeldende. Hovedtema vokste ut av den systematiske kodingen. Undertema vokste deretter ut av hovedtema. Kategoriene presenteres derfor tematisk hvor jeg ser på mødrenes beskrivelser av egen hverdag ved barne- og familiesenteret. Parallelt vil tema belyses i sammenheng med tidligere forskning og eksisterende relevant kunnskap om gitte kategori. Presentasjonen er avgrenset til tema som ble vurdert egnet til prosjektets formål og problemstilling. De tema som presenteres er ikke gjensidig utelukkende, men presenteres separat for å gi leser en bedre oversikt.

Prosjektet søker en forståelse av hvordan mødre som bor på barne- og familiesenter opplever sin hverdag. I beskrivelser synliggjør foreldrene hva som var av betydning for deres opplevelser av hverdagen mens de bodde på barne- og familiesenter. Sitater fra foreldrene er merket med "1.", "2."- og "3."- intervju av hensyn til anonymisering. Forsker/ intervjuer refereres til som: "I". Variasjon i hvilke intervjuer som får dominans i analysen og diskusjonen er tilstrebet, men ikke gjort konsekvent. Samtlige intervjuer var likevel av betydning for prosjektets resultater.

4.1. Opplevelser av sjokk og reaksjon

I løpet av analysen vokste temaet «opplevelser av sjokk og reaksjon» fram fra empirien. Tema kom til syne gjennom foreldrenes beskrivelser av sjokk og ulike reaksjoner. I sine beskrivelser fra hverdagen forteller foreldrene om opplevelser av frykt, da særlig i den første tiden. I dette kapitlet vil foreldres opplevelser av frykt, tvang og usikkerhet tematiseres. Dette vil bli drøftet i sammenheng med foreldrenes tidligere erfaringer med barnevern. I slutten av kapitlet blir begrepet «god nok foreldre» og temaet foreldrefungering belyst og drøftet.

4.1.1. Opplevelser av tvang

I: «Nei, jeg følte jo mer at det var som tvang, fordi hvis vi ikke hadde godtatt oppholdet på senteret så hadde barnevernet fått fylkesnemnda til å plassere oss dit (barne- og familiesenteret).» I: «Så du opplevde at dere måtte?» I: «Ja» I: «Hva tenker du om det i dag, da?» I: «Det syns jeg egentlig var litt kjipt, å måtte dra inn

fylkesnemnda hit for at vi skulle være her (barne- og familiesenteret), når vi egentlig ikke hadde lyst til det.» (1. intervju)

2: «Advokaten hadde sagt at det var en veldig fin plass. Så vi fikk streng beskjed om at det var «forbudt» å takke nei til det tilbudet. (ler)» I: «Hvem fikk dere tilbudet fra?» 2: «Det var i rettsaken at de mente at vi skulle få tilbud om en slik plass, men da var det ikke bestemt hvor vi skulle. Vi måtte dra der det ble ledig plass. Så sa de vel egentlig at de ikke ville at vi skulle på det senteret som ligger i nærheten av der vi bor.» I: «Hva var årsaken til det?» 2: «De mente vi burde komme oss vekk og starte helt på nytt, slik at vi ikke møter på noen (skjentfolk). Det var vi uenige i, fordi eldstemann ville ikke være borte fra skolen og medelever.»- (2. intervju)

3: «Ja, altså de sier at det er frivillig tiltak, men hvis du nekter så er det ikke frivillig. I: kan du si litt mer om det?» 3: «Vi fikk beskjed om at det var et frivillig tiltak, men hvis vi sier nei, så går de til fylkesnemnda og da blir vi pålagt å dra dit.» I: «Så det er slik at enten så drar dere selv, ellers så må dere?» 3: «Ja.» - (3. intervju)

Resultater fra tidligere forskning viser samme funn. Foreldre som bodde ved barne- og familiesenter oppleve seg på ulike måter tvunget til å være der (Paulsen, 2017; Reistad, 2009; Valås, 2011). Selv om tiltaket er hjemlet som frivillig hjelpetiltak i barnevernloven, opplever foreldrene tiltaket som tvang. De ønsket egentlig ikke å være på barne- og familiesenteret, men følte at de ikke hadde noe valg. De oppfattet situasjonen slik at dersom de ikke sa seg villige til å flytte på barne- og familiesenter, kunne barnevernstjenesten få grunnlag til å overta foreldreomsorgen for barna.

Selv om foreldrene har samtykket til oppholdet, opplever mange plasseringen som tvungen. Falch-Eriksen (2016) viser til at tiltaket er presentert som frivillig for foreldrene, i den forstand at de ikke direkte tvinges, slik som ved f.eks. tvungen soning (i kriminell sammenheng). Foreldrene forteller at dersom de motsetter seg hjelpetiltak, vil dette føre til alvorlige negativt konsekvenser for dem. «Thomas Teoremet» sier at «*Det mennesket oppfatter som virkelig, blir virkelig i sine konsekvenser*» (Jacobsen & Kristiansen, 2014, pp. 110-113) dette innebærer at foreldrenes opplevelser av tvang vil prege foreldrenes hverdag og deres forutsetninger for endring ved barne- og familiesenteret, som om de ble direkte tvunget.

Foreldrene beskriver at barnevernet kunne pålegge dem plassering i barne- og familiesenter, dersom de ikke selv takket ja til tilbudet. Foreldrene opplever det derfor som nytteløst å ikke ta imot tilbudet. Selv om myndigheten ikke plasserer foreldrene i barne- og familiesenter med

fysisk tvang slik som ved for eksempel fengsling av kriminelle, opplever foreldre likevel at de ikke har noe valg. De forteller at dersom de ikke samarbeider og gjør som barnevernet oppfordrer dem til, risikerer de tvangs-plassering eller omsorgsovertakelse. Dette vil i henhold til «Thomas Teoremet» slutte ut i opplevelser av avmakt og krenkelse i møte med en myndighet (Jacobsen & Kristiansen, 2014, pp. 110-113).

Foreldrenes beskrivelser er interessante sett i sammenheng med at Statsforvalter/fylkesnemnden kan gi pålegg om omsorgsendrende tiltak, men ikke pålegge kartlegging (Prop.73L, 2016-2017, p. 121). Barne- og familiesentre gjennomfører vanligvis hovedsakelig utredning og veiledning, fordelt i to ulike faser. Foreldrene kan etter gjeldende lov fra 2016 pålegges vedtak om omsorgsendrende tiltak, men kartlegging av foreldrenes omsorgskompetanse og barnets behov for videre hjelp er slik å ikke anse som noe familien kan pålegges, da det ikke er et omsorgsendrende tiltak (Prop.73L, 2016-2017, p. 121). Dette er det en viktig forskjell i, da foreldrene beskriver særlig frykt og avmakt under utredningsfasen. Foreldrene har mindre negative opplevelser av veiledningsfasen, enn utredningsfasen. I tillegg er det slik at pålegg av soppas inngripende og omfattende hjelpetiltak som plassering i barne- og familiesentre, bare skal brukes i de mest alvorlige sakene, ikke som rutine i saker som gjelder de minste barna (Prop.73L, 2016-2017, p. 121). Foreldrenes beskrivelser fremviser en oppfatning om at de kan, dersom de motsetter seg, tvinges til plasseringen (ink. Utredning og veiledning).

4.1.2. Opplevelser av frykt

Samtlige av foreldrene som deltok i prosjektet beskriver hvordan de opplevde bekymring og frykt for hva som kom til å skje med dem selv og barna deres i starten av oppholdet.

1: «Jeg var ganske nervøs og egentlig litt sånn redd for hva som kom til å skje, om jeg kom til å miste hun minste, i fosterhjem eller noe. Så jeg var egentlig ganske sånn spendt og sånn på å være der, og veldig nervøs da»- (1. intervju).

2: «Når vi kom dit var jeg opptatt av hvorfor vi var kommet dit, og å finne ut hva jeg skulle gjøre der. Jeg var også bekymret for om barna ikke skulle få komme hjem.»- (2. intervju)

3: «Vi stolte ikke på noen og vi var bombesikre på at alt kom til å bli feil. Vi kom bare til å gjøre feil, og vi kommer til å få beskjed om at vi ikke er gode nok foreldre. Det hadde vi fått beskjed om tidligere.»- (3. intervju).

Mødrene beskriver på hver sin måte bekymring for om de ville få med seg barna hjem etter oppholdet. Frykten som foreldrene beskriver kan forstås som en frykt for krenkelse (Fylkesnes, Iversen, Bjørknes, & Nygren, 2015). Haugland (2008) skriver at all maktbruk kan føre til krenkelse. Samtidig vil makt kunne brukes til både å skade og å løfte folk ut av vanskelige situasjoner. Begrepet i seg selv tilsier at noen har kraft til å handle (Haugland, 2008). Den makt barnevernsarbeidere besitter har de i kraft av sin rolle og barnevernets samfunnsoppgaver. Gjennom denne rollen vil både Haugland (2008), Langsrud et al. (2019) og Hennum (2016) kunne vise til at barnevernsarbeidere ofte har definisjonsmakt over foreldrenes situasjon og problematikk. Foreldres oppfattelse av årsaken til barnevernets bekymringer og påfølgende tiltak, henger sammen med makt (Haugland, 2008).

Det kommer frem at mødrene opplevde å ikke ha fått nok informasjon om hva som kom til å skje på barne- og familiesentret før de flyttet dit. Å ikke forstå hensikten eller nødvendigheten av oppholdet skaper en opplevelse av utrygghet og uforutsigbarhet som legger grunnlag for bekymring og frykt. Foreldrene beskrev ingen bekymring for barnas utvikling, men bekymring for å bli vurdert til ikke å være «gode nok» foreldre. Dette samsvarer med resultatene som kom frem i undersøkelsen til Valås (2011). Mangelfull informasjon og manglende dialog mellom foreldre og barnevern kan bidra til foreldrenes opplevelse av krenkelse og skape en opplevelse av frykt (Fylkesnes et al., 2015; Haugland, 2008; Steinholt & Juul, 2019).

4.1.3. Tidligere opplevelser

Alle mødrene som deltok i intervju i forbindelse med denne undersøkelsen hadde tidligere erfaringer med omsorgsovertakelse før de kom på barne- og familiesenteret. Frykten for å miste omsorgen for barna gjennom å bli vurdert som «ikke gode nok», ser ut til å forsterkes av mødrenes tidligere erfaringer med barnevern. Mor fra det 2. intervjuet hadde erfart at barne- og familiesenteret plasserte barna hennes utenfor hjemmet før mor og far flyttet til barne- og familiesentret. De fortalte at de flyttet til barne- og familiesenteret «for å få hjem barna». De to andre mødrene som ble intervjuet hadde begge barn fra tidligere forhold som hadde blitt plassert i fosterhjem.

Mødrenes beskrivelser av uforutsigbarhet og frykt på bakgrunn av ikke å forstå barnevernets vurderinger, kommer særlig frem i sammenheng med hvordan mødrene beskriver bekymringsmeldinger og omsorgsovertakelser som «plutselige» og overraskende hendelser.

To av mødrene beskriver det første møtet med barnevernet etter mottatt bekymringsmelding slik:

1: «... Barnevernet skulle komme hjem til oss på besøk bare for å snakke litt om henne og sånne ting da, fordi at det var opprettet sak på hun tidligere. Ja, sånn undersøkelsessak. Men, når de kom dit så var de mest opptatt av hvilken tid hun jenta mi på 10 måneder skulle våkne. Så jeg skjønnte liksom ikke helt hva de gjorde der, og endelig når hun våknet, så observert de henne i 20 minutter også opprettet de bekymringsmelding.» I: «Så de kom og observert hun lille, når de sa de skulle komme og snakke om henne på 6 år?» 1: «ja» I: «ja, så da var du ikke helt forberedt på det?» 1: «Nei, det kom som ett sjokk.» - (1. intervju).

I: «... du var ikke forberedt på det?» 2: «nei, eller vi fikk en telefon først, «dere skal på et møte til oss om en times tid»». I: «Det var kort varsel.» 2: «Ja. Så da skjønnte vi ingen ting. Vi møtte opp på møtet der, og er veldig fortvilet og lei oss og sånt. Vi vet jo ikke hva vi skal svare, hvor vi skal svare og tørr jo egentlig ikke å svare ...»- (2. intervju)

I besvarelsen over viser begge mødrene til opplevelser fra det første møtet med barnevernet som skremmende. En av mødrene forteller at hun ikke visste hva som var «rett» eller «galt» å si til barnevernet. Dette førte til en opplevelse av usikkerhet og frykt for å miste omsorgen for barnet.

2: «... ja, og så når møtet var ferdig så fikk vi en beskjed om at «vi kommer på hjemmebesøk om en time», Igjen. Da er du livredd for at det ikke skal være ryddig nok hjemme...Ja, så da, var vi raske med å komme oss hjem. Vi måtte rydde og vaske huset og sånt, også kom de da på besøk etterpå. Da var vi ganske slitne fra før av. For egentlig bare det møte på barnevernet, handlet jo bare om negative ting. Det tar jo ut all energien som du har ...» - (2. Intervju)

2: «Da har vi vært i møter med, skolen og med rektor (...) Men da de ringte en gang til, til barnehagen og bekymringsmelding kom, så ble barna fratatt på grunn av mitt falske smil.» I: «Så da mistet du omsorgen for ungene da?» 2: «ja, vi fikk plutselig telefon igjen fra hun unge i barnevernet, usikker på alt. Så ringer hun bare og sier at «nå er det nytt møte, om en time, eller halv annen eller, ja» og sånn, «få tak i din samboer» (...) «Og da fikk vi bare streng beskjed om at barna deres er flyttet.» -(2. intervju)

3: «Jeg leverte barna i barnehagen, og fikk plutselig en telefon om at nå hadde barna blitt hentet av barnevernet.» I: «Fikk du bare sånn plutselig telefon?» 3: «ja, vi visste ingenting, ante ingenting i det hele tatt. Vi fikk en telefon kl.10:00, en fredag om at de hadde blitt hentet av to stykker i barnevernet. Da var barna ett og 4 år gamle. Vi har tapt alle rettsakene frem til nå.» - (3. Intervju).

Tidligere erfaringer med omsorgsovertakelse ser ut prege opplevelsen. De har tidligere erfart å miste kontakt med barnet i betydelig grad. Mor fra 1. intervju sier de sjelden møter datteren som bor i fosterhjem:

1: «Hun på 16 år, hun bor i fosterhjem, så det er i grunn ikke så ofte vi treffer henne, det er bare etter avtale. Han på 20 år går på folkehøyskole, så han ser vi sjeldent.»- (1. intervju)

Dette er svært sammenlignbart med beskrivelser fra mor i 3. intervju som sier de har «*tapt alle rettsakene frem til nå*». Opplevelsen vil sannsynligvis bidra til økt frykt for å bli vurdert som «ikke god nok» enda en gang, og de konsekvensene det kan få. Mor i det 3. interjuvet ser i uttalelsen «*vi ante ingenting*», ikke ut til å selv å forstå årsaken til barnevernets tidligere vurderinger når det gjelder hennes familie. Forskningsresultatene til Arum (2019) viste at foreldre kunne oppleve å føle seg forhåndsdomt av ansatte ved barne- og familiesenter (p. 35). I det 3. intervjuet beskriver mor hvordan hun og samboeren opplevde at barnevernsansatte ved et barne- og familiesenter hadde forhåndsdomt dem:

3: «*der (ved et barn- og familiesenter) hadde vi faktisk en ganske dårlig opplevelse fordi der fikk vi et slikt inntrykk på inntaksmøtet, om at de hadde bestemt seg for at vi skulle miste barna.*»- (3. intervju)

Arum (2019, p. 19) ser opplevelsen av å være forhåndsdomt i sammenheng med Erving Goffmans «Stigma» - begrep (Goffman, 1968, 1992). Arum (2019) viser til hvordan foreldre som lever ved barne- og familiesenter kan oppleve seg stigmatiserte. Opplevelsen kan knyttes til å føle seg kategorisert med merkelappen «ikke gode nok forelder». Når foreldre opplever at de ikke mestrer å leve opp til de idealer og krav som samfunnet stiller til foreldre, kan det føre til en opplevelse av skam og mislykkethet (Farstad, 2018). Opplevelsen av stigmatisering sett i sammenheng med opplevelse av frykt og tvang, kan forstås som en opplevelse av krenkelse, og slik bidra til å forklare foreldrenes beskrivelse av en dårlig opplevelse.

4.1.4. Opplevelser av usikkerhet

Sitater fra samtlige av intervjuene fremstår som eksempler på hvordan foreldrene opplever å ikke forstå hva barnevernet forventer av dem. En mor fra det 3. intervjuet hadde én tidligere negativ erfaring med et opphold på barne- og familiesenter hvor barnevernet under oppholdet overtok omsorgen for barna, og én positiv erfaring med nylig opphold på et annet barne- og familiesenter. Hun fortalte hvordan veiledning og tilbakemeldinger umiddelbart var betydningsfullt for hennes opplevelse av trygghet og tillit til de ansatte:

3: «De var mer på når det gjaldt å gi veiledning og med å prate med oss, også tok de mer i betraktning hva vi hadde opplevd tidligere, med at de gikk mer forsiktig frem. Og vi hadde også vært veldig klare på at vi ville ha veiledning hvis vi gjorde noe feil med en gang, i stedet for at det skulle bygge seg opp, også skulle de komme til oss å si at «det og det, og det er feil. Så det var de på det siste barn- og familiesenteret veldig flinke på. Altså vi kom jo så vidt inn gjennom døren før de startet med veiledning med en gang.» I: «Dette synes du var fint?» 3: «Ja, jeg, vi syntes det var kjempefint, fordi da får vi liksom rettet opp i det med en gang der og da, i stedet for å tro at dette var riktig, også er det feil.» - (3. intervju)

Hun beskriver her hvordan veiledning umiddelbart ble opplevd som å få mulighet til endring, noe som bidro til trygghet. Valås (2011) fant også at foreldre gjerne vil ha tilbakemeldinger umiddelbart. Hun konkluderer med at «foreldrene som deltok i undersøkelsen ga uttrykk for at de ønsker klare anvisninger og råd fra de ansatte ved familiesenteret» (p. 51). Valås (2011) anser dette som at foreldrene ønsker «ekspert hjelp». Det ses også i sitatet fra 3. intervju hvordan mor opplever at barne- og familiesenteret vurderer om foreldrene utøver omsorg «rett» eller «galt». Dette kan ses i sammenheng med frykten for å bli vurdert som ikke «gode nok» foreldre. Å vite hva de ansatte vurderer som «rett» og «galt», - og å få vite om de ansattes holdninger og intensjoner fremstår som viktig for foreldrenes opplevelse av trygghet i hverdagen ved barne- og familiesenteret.

Valås (2011) anså foreldrenes beskrivelser som ønske om «ekspert hjelp», men på den andre siden sier foreldrene i undersøkelsen gjort i denne studien at de ikke ante hva som var forventet av dem. Dette kan tilsi at foreldrene ikke søkte «ekspert hjelp», men ses som at foreldrene forsøker å navigere etter barnevernsarbeiderens forventinger ut ifra en avmaktsposisjon. Bråten (2004) begripeliggjør den makten som sees i overnevnt beskrivelse som «Modellmakt», hvor barnevernsarbeiderne har vetorett på den virkelige sannheten, som

de fremlegger som «*eksperter*». Ekspertene formidler informasjon og veiledning gjerne gjennom det Gjems (2009, pp. 97-103) definerer som monolog, en samtale der hvor foreldrene må «*høre etter*» og «*rette seg etter*» det som de ansatte mener er «rett». Dette er ingen reell dialog hvor foreldrene kan bidra med egne synspunkter, men det forventes at foreldrene adopterer og utøver omsorgen slik barnevernsarbeideren anser som «riktig». Bråten (2004) bruker begrepet «*skinndialog*» for denne samtaledynamikken, hvor foreldrenes egen oppfattelser har liten betydning. Hvor det er de ansattes meninger i samtalen som er sentrale, og som legger føringer for samhandlingen.

Den opplevde virkelighet av blant annet tvang, vil bli virkelig i sin konsekvens, og slik få betydning for samhandlingen (Jacobsen & Kristiansen, 2014, pp. 110-112). Samtidig viser Gjems (2009, pp. 97-104) at det ved en monologbasert samtaleform gjerne er slik at en av partene vil anses som underlegen den andre. Dette kan medføre at foreldrene vil oppleve å bli overkjørt og få en følelse av å bli tråkket på (Juul & Husby, 2019). Gjems (2009) understreker dialog som viktig i læringsprosesser. Hun viser til at læring skjer mellom partene når de sammen i samtalen skaper ny forståelse. Slik kan læring forstås som en dynamisk prosess mellom partene (Gjems, 2009). Hvordan følelse av trygghet og tillit som resultat av tilbakemeldinger påvirker foreldrenes opplevelser, tydeliggjøres av beskrivelser fra intervjuene:

2: «... flere av de ansatte sa at «vi jobber med dere, og vi vil at dere skal ha det bra», og «vi skal jobbe sammen slik at vi sammen kan gjør så alle får det bra ...»

2: «Det handlet om at på senteret ville de også vårt (foreldrenes) beste også. De sa veldig tydelig ifra om at «hvis foreldrene ikke har det bra, så har ikke ungene det bra heller». Dette har barnevernet «blåst» i hele tiden, hele veien ...» (...) «Samtidig hadde vi så mye negative opplevelser med barnevernet, så jeg turet ikke å si noe likevel på starten. Måtte bygge opp tillit først, i starten ...» - (2. intervju).

Erving Goffman beskriver «*samhandling*» som «*et stadig pågående samarbeid, basert på uuttalte samhandlingsregler*» (Rappana Olsen mfl., 2018 (p.43). Hvordan samhandlingen mellom foreldre og ansatte ved barne- og familiesenteret utvikler seg vil avhenge av den oppfattelsen de involverte har av den andre, situasjon og kontekst i samtalen. Samhandlingen vil ifølge Rappana Olsen mfl. (2018) være påvirket av rådende normer, regler og forventinger i samfunnet ellers. Makten i relasjonen får her betydning. Der vil foreldrenes opplevelse av underlegenhet og tvang være sentral. Normative forståelser av hvordan samhandling mellom

offentlig ansatte, dvs. de ansatte ved senteret og foreldrene, vil legge føringer for hvordan foreldre opptrer og forsøker å fremstille seg selv i relasjonen til de ansatte.

I sitatet over fra 2. intervju fremkommer det i foreldrenes uttalelser at familiesenteret hadde til intensjon å ivareta mor og hennes samboers behov på lik linje med barna og deres behov. Dette i seg selv ser ut til å skape opplevelse av trygghet hos foreldrene. Foreldrenes opplevelse av anerkjennelse kan ses som et tegn på at det foreligger en dialog, ikke monolog, mellom foreldrene og de ansatte. Sett i sammenheng med Goffmans teorier om «*samhandling*» og maktaspektet mellom foreldre og ansatte, samtidig med konteksten av foreldres opplevelse av tvang og frykt, vil foreldre være avhengige av anerkjennelse fra de ansatte (Goffman, 1968, 1992; Kristiansen, 2014).

Opplevelsen av anerkjennelse skaper trygghet på bakgrunn av at det kan sees i sammenheng med sannsynligheten for om foreldrene taper omsorgen eller beholder omsorgen for barna gjennom oppholdet. Paulsen (2017) fant i sin studie at foreldrene opplevde å være redde for når som helst å bli fratatt barnet og at foreldrene opplevde former for angst. Foreldrene som Paulsen (2017) interjuvet og de jeg interjuvet beskriver de samme opplevelsene av utrygghet. Der foreldrene får bekreftelse på at de ansatte ønsker at foreldrene skal beholde barna, beskriver foreldre trygghet og bedre samarbeid med ansatte. Sett i sammenheng med foreldrenes uttalte frykter er deres behov for stadig bekreftelse i form av tilbakemeldinger et behov for trygghet. Foreldrene ønsker i den forstand ikke at en ekspert skal belære dem, slik Valås (2011, p. 51) hentyder. De ønsker en bekreftelse på at de gjør ting riktig slik at de ansatte ikke skal vurdere å ta barna deres.

Mor fra det 2. intervjuets opplevelse av at de ansatte ønsket at hun skulle beholde barnet og at de ansatte også ønsket henne godt, skilte seg fra opplevelsen mor hadde i møte med barnevernstjenesten. Mor fra det 3. Intervjue viser til at hun ikke opplevde at de ansatte ønsket å hjelpe henne til å beholde barna ved det første barne- og familiesenteret hun bodde på. Hun beskrev dette som avgjørende for om oppholdet opplevdes som positivt eller negativt. Paulsen (2017) fant i sin studie at den informasjon foreldrene hadde fått og foreldrenes tidligere opplevelser med barnevernet, var av betydning for foreldrenes positive eller negative erfaringer med opplevelser av å bo på barne- og familiesenter.

Foreldrene forteller i løpet av intervjuene i denne undersøkelsen at de syns det var vanskelig å forstå hva de ansatte ved barne- og familiesenteret ønsket og forventet fra dem, særlig på grunn av vanskelig språk, ord og uttrykk. En mor forklarte dette slik:

1: «... det er så mye sånne uttrykk de bruker så det er ikke helt råd for å forstå hva de ansatte mener med de ordene, så vi må liksom få de til å forklare, “hva betyr det egentlig?”, “Hva snakker du om nå?”» I: «Det er vanskelig å skjønne hva de sier egentlig, eller hva de mener med det de sier?» 1: «ja, de bruker så mye slike rare uttrykk, som vi liksom ikke er vant med å bruke i hverdagen.» I: «ja, kan du gi meg noen eksempler?» 1: «ja, “Benevning”... Hva mer er det da? ... Å “utvide”, det er mange andre ord de bruker, men nå står det akkurat stille ... (Ler)». I: «Hvordan påvirker det dere når de bruker slikt fagspråk?» 1: «Nei, må jo liksom få dem til å forklare hva de er ute etter ...» -(1. intervju)

Språk og kommunikasjonsbarrierer kan sees i sammenheng med makt (Haugland, 2008; Aakvaag (2008). Barnevernsarbeidernes språkbruk kan oppleves som krenkede for foreldrene når de ikke forstår språket. Foreldrene kan oppleve begrepene som *grensesetting*, *omsorgsevne*, *nettverk*, *relasjon* osv. som fremmede og vanskelige å forstå (Haugland, 2008). Dette kan tenkelig innebære at foreldrene ikke forstår hva som forventes av dem, eller hvordan de kan leve opp til kravene fra barnevernet. Foreldrene vil i møte med uklare krav og forventinger, kombinert med opplevd tvang og frykt, ende i opplevelse av avmakt (Haugland, 2008). En slik avmakt beskrev foreldrene Reistad (2009) intervjuet i sitt masterprosjekt.

Foreldrene vil i en avmakts posisjon kunne gi etter for barnevernets forventninger (slik som f.eks. å si «ja» til plassering, de ikke egentlig ønsker, fordi de opplever det som umulig å stå imot makten fra barnevernet. De vil da forsøke å gjøre som de får beskjed om, uten å gjøre motstand, fordi det er for risikabelt å kjempe imot (Haugland, 2008; Aakvaag, 2008). Foreldre opplever samtidig at barnevernets ord trumfer deres eget, i sak. De har liten mulighet til å hevde egne meninger. Foreldrene opplever at barnevernet snur og vender på foreldres uttalelser slik at situasjonen kan forstås slik barnevernsarbeideren, innenfor rammene av egne teorier oppfatter og tolker situasjon og virkelighet (Haugland, 2008; Langsrud et al., 2019; Reistad, 2009; Willy, Halvor, & Elizabeth, 2017, 2020). Foreldrenes perspektiver har slik liten verdi.

Foreldre kan yte motstand mot overmakten, nettopp ved å late som at de føyer seg eller ikke forstår (Haugland, 2008). Når det gjelder bruk av språk i institusjon fant også J. T. Sandvin et al. (1998) at språkbruk hos personalet gjennom ulike begreper var av relevans for maktutøvelsen ved institusjoner for funksjonsnedsatte. De fant at språket ble brukt på en måte som markerte skillet mellom det kompetente personellet og beboerne. De fant at personalet kunne bruke språket til å «*snakke over hodet*» på beboerne, noe som jeg forstår som

krenkende. Mor i sitatet over beskrev at det ble brukt mye tid på å finne ut av hva barnevernet mente med de ulike begrepene de brukte. En slik kommunikasjon er til hinder for dialog (Steinsholt & Juul, 2019). Samtidig kan det sees som et stressmoment for foreldrene når en annen mor fortalte at de brukte mye tid på å finne ut hva som var riktig og galt å si. De var redde for å si feil og beskrev å være redd for å bli misforstått.

4.1.5. Begrepet «god nok» mor

Flere av mødrene som deltok i denne undersøkelsen fortalte om en opplevelse av at barne- og familiesenteret og barnevernstjenesten til stadighet vurderte om de var «*gode nok foreldre*» for barna sine. Betegnelsen «*gode nok foreldre*» kan ses i lys av artikkelen «*et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst*» (Willy et al., 2017). Det vises til hvordan betegnelsen blir brukt flere steder i både forskning, dommer og faglitteratur. Begrepet blir ifølge artikkelen ofte brukt av barnevernsarbeidere som en form for målestokk. Det fungerer som et tankesett som rommer forventninger barnevernsarbeider har til foreldre og sier noe om den «*riktige*» måten å utøve omsorg.

Willy et al. (2017) viser til at barnevernsarbeideres uttrykk for hva det vil si å være «*gode nok foreldre*», vil kunne få betydning for hvordan foreldre oppfatter seg selv og former egen identitet. Hva som anses som god måte å være forelder på vil avhenge av rådende oppfattelser i samfunnet, hvilke normer og verdier som har gyldighet (Farstad, 2018). I Norge er det fremdeles slik at kjernefamilien (dvs. mor, far og felles barn, som lever i ett hushold), anses som idealet (Farstad, 2018). Samtidig anses det å være enslig forelder med ett eller flere barn som en sårbar situasjon for barnet (Farstad 2018).

Mor fra det 3. intervjuet beskriver at hun tidligere hadde opplevd at alt hun og samboeren gjorde ble vurdert som «*galt*». Videre beskriver hun å bli vurdert til å være «*ikke god nok*» som person, ikke bare som omsorgsgiver:

3: «*Nei, alt vi gjorde var bare galt på det der senteret. Absolutt alt, vi var ikke gode nok, vi var dårlige, alt var galt*» (3. intervju).

Hun opplevde å bli vurdert av barne- og familiesenteret som først og fremst ikke å være god nok som forelder, men når mor sier at «*alt var galt*» sikter hun til en opplevelse av at alt de gjorde ble oppfattet som galt. Dette kan innebære at det å bli vurdert som «*ikke gode nok*» rommer mer enn bare foreldrefungering, at foreldrene opplevde å bli vurdert som «*ikke gode nok*» som mennesker. Dette kan forstås som at det var foreldrenes habitus som blant annet

sier noe om foreldrenes livstil, preferanser og identitet, var problemet (Aakvaag, 2008). Habitus begrepet kommer jeg tilbake til i punkt 4.2. Denne situasjonen kan også ses i sammenheng med at barnevernsarbeideren ved bruk av sine verktøy vil forsøke å avdekke foreldrenes virkelige jeg, som omfatter mer enn bare foreldreskap (Steinsholt & Juul, 2019).

Willy et al. (2017) fant at barnevernsarbeidere i arbeidet med foreldre fokuserer mye på hva og hvem som er gode nok foreldre. Dersom foreldrene vurderes ut ifra en målestokk som tar utgangspunkt i rådende samfunnsideal av foreldreskap, vil dette kunne by på utfordringer. Fordi foreldreskap og familieliv er mangfoldig, vil foreldre ofte praktisere omsorg og foreldreskap svært ulikt (Farstad, 2018). Mødrene beskriver i løpet av intervjuene gjort i dette prosjektet, hvordan de opplevde å bli kartlagt med hensyn til om de var «gode nok foreldre» i starten av oppholdet:

1: «... i starten så var det slik at vi ble observert også fikk vi ingen tilbakemeldinger når de observerte, fordi det skulle være kartlegging, egentlig i 12 uker, men med oss så har de kun hatt 6 uker...» -(1. intervju).

Barne- og familiesenteret hadde etter 6 uker konkludert med at familien hadde potensial til å bli «gode nok». Hva var årsaken til at noen foreldre tidligere enn andre kunne gå videre til «å få hjelp» i form av tilbakemeldinger?

Willy et al. (2017) konkluderer med at innholdet i betegnelsen «gode nok foreldre» konstrueres av barnevernsarbeideren og at det er en størrelse som er kompleks å måle. Det er altså barnevernsarbeiderne som selv definerer hva det vil si å være «gode nok foreldre» Willy et al. (2017, p. 10) skriver til slutt at «(...) dette åpner opp for stor grad av fortolkning og variasjon i barnevernsarbeiderens konklusjoner.». Barnevernsarbeiderens mulighet til å definere virkeligheten problematiseres ytterligere i artikkelen «den barnevernskapte virkeligheten: et sosialkonstruktivistisk perspektiv på det faktiske grunnlaget i barnevernets beslutninger» av Elizabeth, Halvor, and Willy (2019). Der vises det til hvordan barnevernsarbeidere danner en virkelighetsoppfattelse basert på fremstilt faktum i dokumenter og rapporter i barnevernssaker. Disse fremstilles i barnevernsarbeiderens perspektivforståelser og definisjon av «rett» og «galt», og språklig formidling av hva som tilsier god omsorg basert på egen bestemt norm, moral og subjektive oppfattelse av normalitet innen fagfeltet (Hennum, 2016). Dette er relevant for foreldres rettsikkerhet (Hennum, 2016).

Normer får betydning for de forventningene barnevernsarbeiderne vil ha til foreldrene, og foreldrenes egen normer og oppfattelser av normal vil definere hva de selv forventer av seg

selv som forelder (Farstad, 2018). Det fremstår som at foreldrene opplever frykt når de ikke aner hva som forventes av dem for å leve opp til kravene fra barn- og familiesenteret. Dette kan henge sammen med at forventningene og oppfattelsene om av hva som er god foreldrepraksis er ulikt mellom ansatte og foreldre, etter som de trolig har ulike verdier, norm og kulturelle utgangspunkt.

Foreldrenes opplevelse av frykt kan forstås der Langsrud et al. (2019, p. 80) viser til at foreldres beskrivelser blir tatt lite i betraktning av barneverns ansatte. Noe som viser til foreldrene i avmakt. Dette svekker blant annet foreldrenes mulighet til kontradiksjon. I tillegg kan det sees som at de vil være prisgitt barn- og familiesenterets ansattes oppfattelser av dem. De ansattes forståelser av hendelser eller situasjoner som formidles til barnevernstjenesten får større betydning enn foreldrenes ord (Paulsen, 2017; Langsrud et al., 2019). Saksbehandler i barnevernstjenesten vil benytte rapporter fra barn- og familiesenteret som dokumentasjon. Dokumentasjon som legges til grunn for videre beslutninger for familien (Hennum, 2016).

Rapportene de ansatte formidler til barnevernstjenesten er de ansattes skrevne ord om hvordan foreldrene ligger an på veien mot «god nok» foreldrefungering. Beskrivelsene vil bli ansett som dokumenterte fakta (Langsrud et al., 2019). Foreldrenes ord har liten betydning i møte med den kommunale barnevernstjenesten, sammenlignet med uttalelser fra de ansatte ved barn- og familiesenteret (Langsrud et al., 2019). Samtidig er det interessant hvordan foreldrene Paulsen (2017) intervjuet beskrev det som umulig å få gjennomslag for endringer eller justeringer i det som var skrevet om dem. Dette kan igjen vise til foreldrene som stigmatiserte og i avmaktsposisjon.

4.1.6. Foreldrefungering

I konteksten av barn- og familiesenteret handler foreldrefungering om hvordan foreldrenes fungering først og fremst blir betraktet ut ifra foreldrenes relasjonelle ferdigheter i møte med barnet (Willy et al., 2017). Dette på grunn av at foreldre vurderes med utgangspunkt i perspektiver fra psykologien (Hennum, 2016; Reistad, 2009, pp. 17-18). Det kommer frem av tidligere forskning hvordan ytre faktorer overses, slik som foreldrenes utfordringer med NAV, foreldrenes opplevelse av stress, foreldrenes relasjonelle - og familie problemer. Dette anses ikke som del av vurderingen når omsorgskapasiteten vurderes ved barn- og familiesenteret (Reistad, 2009). (Farstad, 2018) viser til at foreldreskap utøves ulikt i ulike kontekster. Det er

behov for økt kompetanse og kapasitet ved sentrene, samtidig med at sentrene må yte mer oppmerksomhet til familienes helhetlige situasjon (Prop.73L, 2016-2017, p. 60).

Hvis man tar for seg en helt grunnleggende forståelse av menneskers behov i relasjon til motivasjon, slik som «Maslows- behovspyramide» (Maslow, 1970; McLeod, 2007), vil man se at også foreldrene trenger å få dekt egne behov. Foreldrene har i likhet med barnet, grunnleggende behov for mat, klær og tak over hodet, behov for trygghet, forutsigbarhet, anerkjennelse og selv-realisering osv. I tillegg trenger både barn og voksne å føle at de tilhører en gruppe hvor de føler seg verdsatt og inkludert (Farstad, 2018 (p. 155). Det kan fremstå av resultatene i denne undersøkelsen, som at foreldrenes behov for særlig trygghet trues. Behov for trygghet og anerkjennelse er behov som ikke tilfredsstilles hos foreldrene ved barne- og familiesenteret. Dette sett i sammenheng med foreldrenes uttalte frykt.

Foreldrenes opplevelse av å leve under «lupen» slik beskrevet av Paulsen (2017, pp. 28-32, 48) under press og betydelig uttalt frykt viser til at foreldrene ikke opplever trygghet. Foreldre har i tidligere forskning beskrevet å leve i en opplevelse av at de når som helst kan stå i fare for å miste barna sine dersom de gjør «feil» (Paulsen, 2017). Opplevelsen av å stadig være under vurdering, frykten for å feile og å være redd for å miste barnet, kommer frem flere ganger i beskrivelser av opplevelser fra foreldrene intervjuet i denne undersøkelsen.

Foreldrene går til psykolog mens de bor ved senteret. Av foreldrenes beskrivelser fremkommer det ikke at psykisk helses påvirkning på foreldrefungering blir tatt i betraktning av barne- og familiesenteret. I beskrivelsene fra foreldrene fremstår det som om psykologen de går til ved barne- og familiesenteret er ment å skulle kartlegge foreldrenes psyke som risikofaktor, men ikke behandle foreldrenes psykiske helse. Det er tenkelig at psykologen likevel er ment å ha en forebyggende funksjon på foreldrenes psykiske helse.

2: «Vi hadde jo noen møter vi måtte delta i, og nå husker jeg ikke hva de tingene heter (foreldreprogrammer), men vi var jo hos en psykolog hver for oss, også hadde vi et par andre møter med bare oss voksne og om hvordan vi håndterte ting, hvordan vi håndterte situasjon og hvordan vi håndterte å være der (på barn- og familiesenteret), og hva vi måtte jobbe litt med.» - (2. Intervju)

Barn- og familiesenteret anvender ulike observasjonsmetoder og ulike veiledningsverktøy når de hjelper foreldrene i deres foreldrefunksjon (Bufdir, 2011, 2016). En stor del av arbeidet innebærer å observere foreldrene (Bufdir, 2011, 2015, 2016; Valås, 2011). Det ser ut til at foreldrene vurderes ut ifra hvordan de i øyeblikket presterer i samspill, uten at konteksten

eller kompleksiteten i situasjonen får relevans. En mor beskriver hvordan hun jobbet med å fremstille seg selv på en gitt måte, for at samspillet med datteren skulle bli bedre:

2: «Hun eldste er 12 år, så hun leste meg fort, jeg smilte alltid foran øynene på henne, men så sa hun at hun så ikke på smilet mitt, hun så på øynene mine, for da kunne hun se om jeg var lei meg eller sliten, eller om jeg hadde det fint.» I: «Hva gjorde dette med deg?» 2: «Det var litt leit, fordi jeg vil jo gjerne at hun ... en mor skal jo alltid se glad ut, tenker jeg.» (...) «... Men vi jobbet jo med det, og pratet mye om det. Hun ble fornøyd med det, etter hvert. Så begynte vi å finne på ting, gjøre ting her hjemme alene også. Ute å ta en is eller vi reiste på kino noen ganger, og dro og spiste kveldsmat sammen noen ganger og slikt da.» - (2. intervju)

Mor beskriver hvordan hun jobbet med hvordan hun skulle fremstille seg selv i møte med datteren. Hun sier hun ønsket å se glad ut, men at jenta lett leste på henne at hun ikke var det. Dette måtte hun endre for at samspillet skulle bli tilfredsstillende. Det var gjennom ulike aktiviteter at mor klarte å oppnå det som kan kalles «intersubjektive» opplevelser i samspillet med datteren (Gjems, 2009; Steinsholt & Juul, 2019). Mor beskriver også at hun måtte endre det Goffman (1992) beskriver som «front stage», som viser til å fremstille seg på en gitt måte overfor andre for å styre inntrykk, slik at hun ikke lenger ble oppfattet som falsk av datteren (Reppana Olsen mfl., 2018 p. 44) . Da datteren kunne se at mor ikke var glad, selv om hun smilte, måtte mor jobbe med å få det bedre, slik at hun faktisk kunne oppleve glede sammen med datteren.

I: «Hva gjorde du selv for å ta vare på deg selv, for å få det bra?» 2: «Jeg stengte jo på en måte alle følelsene mine ute og nektet å på en måte lytte til kroppen, men når vi da først fikk eldstemann hjem der på institusjonen der, så jobbet jeg også med meg selv for at vi skulle få det bedre. Når vi får det bedre, så får barna det bra.» - (2. intervju)

Utfordringen med barne- og familiesenteret dersom man tar Erving Goffmans teorier i betraktning, ligger i at foreldrene utøver samspillet med nære relasjoner i en arena med offentlige ansatte tilstede, som ellers ville foregått «back stage» (bak fasaden, hvor vi kan være oss selv, som blant våre nærmeste (Rappana Olsen mfl. (2018), kontinuerlig i «frontstage», da de stadig observeres av ikke-nære relasjoner, dvs. de ansatte (Goffman, 1992)(Reppana Olsen mfl. (2018). De skal fremstille seg på en måte i relasjon til de ansatte, hvor de opplever krenkelse og frykt, og en annen ovenfor barnet, samtidig. Foreldrne søker å

presentere seg som gode foreldre og søker å forme «front stage» etter antatte forventede fordelaktige uttrykk, for å oppnå aksept fra de ansatte. Parallelt med at foreldrene skal være i «back stage» i relasjon til egne barn, for at barnet skal føle seg trygg og sett. Tvetydighet i foreldrenes kommunikasjon fra barnets perspektiv kan føre til utrygghet hos barnet (Bråten, 2004; Gjems, 2009). Samtidig vil det for foreldrene ikke oppleves naturlig å være i «back stage» i en situasjon som innebærer samhandling med de ansatte (offentligmyndighet) (Peppana Olsen, 2018).

Samspillsobservasjon blir slik en svært kompleks og på mange måter unaturlige seanser. I tillegg vil foreldrenes samspill med de ansatte kunne bunne i en inautentisk dialog, på bakgrunn av observasjonsformen som tidligere beskrevet av foreldrene (Steinsholt & Juul, 2019). Hvor de ansatte observerer i stillhet, uten å være i dialog med foreldrene. De ansatte forsøker å observere foreldrenes «virkelige fungering» og deres potensial til å bli gode nok foreldre (Valås, 2011). Dette er nettopp formålet med den innautentiske dialogen (Steinsholt & Juul, 2019). De ansatte samler kunnskap de oppfatter som virkeligheten av objektet, foreldrene (Steinsholt & Juul, 2019). Paulsen (2017) fant at foreldrene opplevde seg «tingliggjort», noe som kan ses som synonymt med å objektiveres. Det foreligger en forestilling om at foreldrene objektivt kan forstås som statiske og det som er sant om foreldrene, kan brukes for å veilede foreldrene i den «rette måte» å være foreldre i etterkant av observasjoner (Steinsholt & Juul, 2019).

Abraham Marlows behovspyramide blir betydningsfull dersom man ser på foreldrene i en læringsprosess. Foreldrene skal læres til å bli «gode nok» foreldre ved å tilegne seg opplæring gjennom ulike kurs og ved veiledning fra barne- og familiesenteret. Selv om Maslows behovspyramide har sine begrensinger vil den kunne være nyttig for å si noe om foreldrenes forutsetninger og muligheter til å prestere. Vi vet i dag mye om hvordan barn og unge ikke tilegner seg læring dersom de lever under press og stress på grunn av for eksempel mobbing eller omsorgssvikt hjemme, og lignende (Lillejord, Børte, Ruud, & Morgan, 2017).

Opplæringsloven har egen paragraf som viser til nettopp viktigheten av godt læringsmiljø og sosiale forhold i opplæringsinstitusjon jf. Opplæringsloven §9a (1998). Stress i en innlæringsfase vil slik forstås som å være ugunstig for foreldre (også).

Læringsmiljø og stress vil kunne påvirke foreldrenes mulighet til å tilegne seg opplæringen de får ved barne- og familiesentret, da læring forekommer i relasjon til ansatte. I en slik læringsprosess har vi sett at likeverdig dialog er betydningsfullt (Bråten, 2004; Gjems, 2009; Steinsholt & Juul, 2019). Tatt i betraktning læringsmiljø vil det kunne forstås at dersom

foreldrene lever under frykt og press som de beskriver, vil dette tenkelig svekke foreldrenes evne til endring, tilpasning og innlæring. Slik vil rammene og funksjonen av barne- og familiesenteret i møte med foreldrene, i seg selv kunne forstås som å fungere belastende og svekkende på foreldrenes mulighet til å vise seg som «gode nok». Foreldrene lever under opplevd høyt press og mye stress. De må samtidig prestere og tilegne seg kunnskap om de ikke vil risikere å tape barna sine. Stress vil få innvirkning på deres foreldrefungering (Lillejord et al., 2017; Rodriguez-JenKins & Marcenko, 2014; Samdal, Wold, Harris, & Torsheim, 2017) .

Foreldrenes helsemessige utfordringer ser ut ifra foreldrenes beskrivelser til ikke å bli tatt høyde for. Dette overses tilsynelatende som faktorer som påvirker foreldrefungering, dette samsvarer med funn gjort i tidligere undersøkelser (Prop.73L, 2016-2017, p. 60). Dette til tross for at barne- og familiesenteret anerkjenner problematikken foreldrene står overfor, ved å forsøke å hjelpe dem. Foreldre beskriver i løpet av intervjuet hvordan de fikk hjelp fra de ansatte til å mestre samarbeidet med blant annet NAV, arbeidsgivere og familie. De ansatte bistår med råd og veiledning, men det er usikkert om innsikten i foreldrenes utenforliggende problemer med familie, jobb og relasjoner anses som noe å ta høyde for når det gjelder foreldrenes mulighet til å prestere som foreldre. Det må understrekes at det ikke er satt søkelys på de ansattes vurderinger i denne undersøkelsen. Den innhentede empirien er ikke egnet til å redegjøre for de ansattes vurderinger, utover foreldrenes opplevelser av dem.

Ut i fra beskrivelser fra tidligere forskning og beskrivelser fra foreldre intervjuet i sammenheng med dette prosjektet, ses en praksis som kan forstås som fragmentert slik som Willy et al. (2020) redegjør for i «*Barneverntjenestens problemfragmentering i lys av kompleksitetsteori*». Barne- og familiesenteret ser med «kikkert» på foreldrene under observasjon og i samtaler med foreldrene, men tar ikke høyde for hvordan andre faktorer i foreldrenes liv vil kunne påvirke deres foreldrefungering i samspill med barnet, i den ene eller andre retningen. I tillegg ser det ikke ut til at de ansatte tar stilling til kompleksiteten i foreldrenes livssituasjoner, og hvordan dette påvirker deres muligheter til å fungere godt som foreldre.

Når profesjonelle arbeider med komplekse situasjoner er det ifølge Reppana Olsen (2018), Nødvendig å redusere kompleksiteten (p. 42). Faren ved å redusere kompleksiteten er samtidig at man kan ende opp med å fragmentere livene til de man skal hjelpe i så adskilte deler, at men ikke lenger klarer å hjelpe, forenklingen medfører at men ikke forstår de faktiske problemene folk har og årsakene til dem (Reppana Olsen, 2018 p. 42)(Willy et al., 2020)

Gadamer viser til at bruk av monolog, som springer ut av bruken av tradisjonelle verktøy som brukes av de ansatte (Bufdir, 2011), vil kunne resultere i overgrep og maktovertramp mot foreldrene (Juul & Husby, 2019; Steinsholt & Juul, 2019). Dette kan medføre betydelig svekket kontradiksjon for foreldrene og et selektivt beslutningsgrunnlag i barnevernssaken (Hennum, 2016; Langsrud et al., 2019; Willy et al., 2017).

4.1.7. Oppsummering

Gjennom foreldrenes beskrivelser av opplevelser i hverdagen kom foreldres opplevelser av frykt og deres følelsesmessige reaksjoner på flyttingen til barne- og familiesenteret frem som sentralt. Foreldrene følte seg tvunget til å ta imot hjelpetiltaket; plassering i barne- og familiesenter. De opplever frykt og følelser av ubehag særlig i starten av oppholdet. Frykten kan knyttes til foreldrenes tidligere erfaringer med barnevernet. Opplevelser av å stadig være under vurdering, frykt for å feile og å være redd for å miste barnet, kommer frem flere ganger i beskrivelser fra foreldre intervjuet i dette prosjektet. I tillegg opplever foreldrene frykt for å mislykkes og frykt for å bli vurdert som ikke gode nok foreldre.

Begrepet «god nok forelder» er tidligere beskrevet i forskning og brukes som en form for målestokk som barnevernsarbeidere bruker til å vurdere foreldres foreldreferdigheter. I intervjuene forteller foreldrene hvordan de forsøker å navigere etter de ansattes forventinger ut ifra en avmaktssposisjon. Det å få vite om de ansattes vurderinger er viktig for foreldrenes opplevelser av trygghet. Der foreldrene får bekreftelse på at de ansatte ønsker at foreldrene skal beholde barnet, beskriver foreldrene trygghet og bedre samarbeid i relasjon til de ansatte.

Foreldrene synes det er vanskelig å forstå hva de ansatte ønsker, mener og forventer av dem. Særlig på grunn av kommunikasjonsbarrierer i språkbruk, som fagspråk og ord og uttrykk som ikke vanligvis brukes i dagligtale. Barnevernsarbeiderens språkbruk kan oppleves som krenkende for foreldre når de ikke forstår språket. Foreldrene opplever krenkelser når de ikke aner hva som forventes av dem for å nå opp til kravene fra barne- og familiesenteret.

I møte med usikre krav og forventinger kombinert med opplevd tvang og frykt vil foreldre ende i en opplevelse av avmakt. Dersom foreldrene lever under frykt og press, vil dette svekke foreldrenes mulighet til endring, tilpasning og innlæring. Slik forstås rammene og funksjonen av barne- og familiesenteret som belastende for foreldrene.

4.2. Opplæring i intensivt moderskap

I dette kapitlet vil hovedkategorien «opplæring i intensivt moderskap» belyses. Tema gjorde seg gjeldende for å begripe den endringsprosessen foreldrene beskriver å gjennomgå under oppholdet på barne- og familiesenteret. For å forstå foreldrenes opplevelser i hverdagen er det interessant å se det som her blir forstått som en transformasjonsprosess. Denne i sammenheng med en verdikonflikt mellom foreldrene og de ansatte- og foreldreprogrammene ved barne- og familiesenteret. Resultater fra analysen presenteres og drøftes i lys av ulike teoretiske forståelsesrammer og perspektiver, med hovedvekt på sosiologi.

4.2.1. Transformasjonsprosess

Foreldrene forteller at de opplevde det å være «god nok» som viktig ved barne- og familiesenteret. Barne- og familiesenteret hadde ifølge foreldrene en formening om hva som var «rett» og «galt» å gjøre som forelder. De beskriver hvordan de i hverdagen forsøkte å avdekke hva det ville si å være «god nok» gjennom normene og verdiene de ansatte ved barne- og familiesenteret på ulike måter representerte. Farstad (2018) Viser til Stefansens (2007) perspektiver på sosialklasse når hun redegjør for hva som anses som godt familieliv hos arbeiderklasse familier og middelklassefamilier. Hun viser til ulike måter å utøve foreldreskap i samfunnsklassene. Arbeiderklasse foreldre «*i mindre grad vektlegger sin egen rolle i å forberede barna til fremtiden*» (Farstas, 2018, p.160). De er blant annet mindre deltagende i oppfølgingen av fritidsaktiviteter og skolegang. Hvor middelklassen utøver en mer intens og konsekvent oppfølging av barna på flere ulike områder og arenaer (Stefansen, 2007: Farstad 2018).

Utførelsen av ulik foreldrepraksis viser Farstad (2018) henger sammen med foreldrenes tilgjengelige ressurser og kapital. Kapital vil i denne sammenhengen forstås ut ifra Pierre Bourdieus teorier om sosial kapital, økonomisk kapital og kulturell kapital (Aakvaag, G. C.,2008: Farstad, 2018). Dersom vi tar sosiologen Bourdieus forståelser i betraktning kan det argumenteres for at foreldreskap i ulike klasser vil påvirkes av også ulik habitus hos foreldre i ulike samfunnsklasser. Aakvaag (2008) Gjengir Bourdieus definisjon av habitus som «*et integrert system av varige kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi oppfatter, vurderer og handler i den fysiske og sosiale verden*» (p. 160). I og med at habitus forteller om blant annet ulike vaner og preferanser, vil foreldres habitus selvsagt påvirke ulike oppfattelser av god foreldrepraksis.

Resultatene av denne undersøkelsen viser til at foreldrene gjennom oppholdet forsøker å endre sine vaner og levemåter, for å kunne bli slik barnevernsarbeiderne ønsket. Dette endringsarbeidet forstår jeg som en «transformasjonsprosess». Foreldrene kan ses som «åmer» før oppholdet og betraktes som å bo i en «kokong» ved barne- og familiesenteret. De forlater barne- og familiesentret endret til «sommerfugler». En metaforisk belysning av denne prosessen henviser samtidig til en forestilling om endringen som en positiv utvikling, og oppholdet i «kokong» som nødvendig. Foreldrenes tidligere livstil fremstår som mindreverdige og skal avlæres til fordel for en ny (bedre) levemåte.

Foreldrene viser gjennom sine beskrivelser til en oppfattelse av at barne- og familiesenterets normer og verdier, er «riktige». Endringsarbeidet forekommer gjennom blant annet miljøterapeutisk arbeid, hvor de ansatte formidler verdier, normer og regler (Langsrud et al., 2019; Willy et al., 2017, 2020). Boudieu mener på sin side at habitus ikke lar seg endre gjennom refleksjon eller tenkning. Fordi Habitus, måten vi ser på verden og oppfatter verdier og preferanser, og vår forståelse av logiske tilnærminger til formålstjenlige handlinger henger sammen med ens identitet, og tilsier ens personlighet. Dette medfører i neste rekke en livsstil som vokser ut av en klassebakgrunn som igjen henger sammen med ens tilgang på kapital (Aakvaag, G., 2008).

Gjennom blant annet utformingen av ukeplaner får foreldrene informasjon om riktig måte å strukturere hverdagen. Samtidig må foreldrene prioritere møtene og aktivitetene med barne- og familiesenteret høyt (Hennum, 2016). Dette gjelder også for barnet (Hennum, 2016). Det viktigste verdigrunnlaget for all aktivitet fremstår å være barnet. Det fremstår som at barnet skal være i fokus alltid, og alt i hverdagen skal innrettes ut ifra (barne- og familiesenterets oppfattelse av) barnets behov (Hennum, 2016). Hennum (2016) viser til forskning når hun beskriver denne praksisen som: «*opplæring i intensivt moderskap som en ekspertledet moderskapspraksis, følelsesmessig altopplukende og tid- og arbeidskrevende.*» (p. 56). Farstad (2018) har også brukt begrepet «*intensivt foreldreskap*». Hun viser til at en slik foreldrepraksis vektlegges hos middelklasseforeldre (Farstad, 2018). Farstad (2018) presiserer også at ulike praksiser hos foreldre i ulike samfunnsklasser, lett kan føre til at man sammenligner dem og får en oppfattelse av «gode» og «dårlige» familier (s160).

Det å gjennomgå en transformeringsprosess med mål om å bli en «god nok» mor, handler slik sett ikke bare om hvordan foreldrene opptrer i samspill med barnet. Det handler heller ikke om hvordan foreldrene gir uttrykk for å tilegne seg kunnskapen som formidles gjennom kursene og opplæringsprogrammene. Tatt resultatene fra funn gjort i dette prosjektet i

betraktning i lys av tidligere forskning ser det ut til å handle om hvordan foreldrene klarer å ta opp i seg barnevernsarbeiderens moralske, normative og kulturelle oppfattelse av «riktige» aktiviteter, prioriteringer og livsstil. Oppsummert til en gitt «riktig» måte å være forelder på. Valås (2011) skriver derimot at «god nok» omsorg ikke handler om at foreldrene yter optimal omsorg. Hun forstår «god nok» omsorg i lys av Kvello (2015) risikoteori og beskrivelser av omsorgssvikt. Valås (2011) argumenterer for at hva som er «god nok» omsorg vil være avhengig av slik som normer, kultur og verdier i samfunnet. Dersom dette er hva foreldrene forventes å tilpasse seg er det interessant å se at foreldrenes handlinger og væremåter er et resultat av den sosiale klasse de kan knyttes til (uavhengig om de selv identifiserer seg med den) gg dette vanskelig lar seg endre «*da dette er «den indre» mekanismen for samfunnets påvirkning på aktøren»* (Aakvaag,2008, p.162).

Om foreldrene blir vurdert til å være «gode nok» avhenger av foreldrenes evne til å adoptere og leve ut foreldreskap slik barne- og familiesenteret ønsker (og krever) av dem. Valås (2011, p. 15) skriver at «*god nok omsorg betyr at barnet utvikler seg godt nok ut fra sine forutsetninger»*. I første omgang virker utsagnet rimelig logisk og rasjonelt. På den annen side, gjentas begrepet «godt nok», noe som vil være en subjektiv målestokk (Willy et al., 2017). Samtidig vil det være komplekst å redegjøre for hva som er barnets forutsetninger. Det kan være å anse som svært diffust. Kravene for måloppnåelse vil slik ende opp med å tilsvare barnevernsarbeidernes subjektive oppfattelse (Langsrud et al., 2019). Barnevernets subjektive oppfatelse vil gjøre Bourdieus begrep «*Doxa*» relevant. Doxa vil her tilsi barnevernarbeiderne og de ansattes «*grunnleggende, tause og implisitt enighet om spilleregler...*»(p.157) om hva som er «riktig» og «Feil» foreldpraktisering. Doxa på barnevernfeltet er relevant når, relasjonen mellom foreldre og ansatte er av avgjørende betydning for foreldrenes fordømmelse eller annerkjennelse, da må foreldrene lære de ansattes «spilleregler», for å vinne «ansikt» og annerkjennelse. Når dette er sagt, vil likevel de krav som stilles til foreldrene være langt høyere enn hva som kreves av mødre ellers i samfunnet (Hennum, 2016; Langsrud et al., 2019).

4.2.2. Å gi slipp, en verdikonflikt.

Hvorvidt foreldrene blir ansett som «gode nok foreldre» ved slutten av oppholdet, fremstår som å henge sammen med hvor nært opp til et typisk middelklasse- levesett foreldrene har klart å komme. Alle mødrene som deltok i denne undersøkelsen, kan forstås som å tilhøre arbeiderklassen. Alle mødrene fortalte om svak tilknytning til arbeidsmarkedet. Ingen av informantene hadde høyere utdanning.

I et middelklasseperspektiv vil arbeiderklasse- foreldres utøvelse av rasjonelt og logisk foreldreskap fremstå som mangelfullt eller avvikende (Stefansen, 2012). Fordi det vi forstår som nødvendig for barns behov i dag i Norge ofte kan knyttes til middelklassens utøvelse av omsorg og foreldreskap (Stefansen, 2012). Samtidig viser Stefansen (2012) til at klasseperspektivet ofte ikke tas høyde for når man vurderer foreldrefungering. I denne sammenheng vil den ansatte barnevernsarbeiderens egen middelklassetilhørighet, få betydning for innholdet i betegnelsen “gode nok foreldre”. Denne sammenhengen fant også Langsrud et al. (2019). Klassebakgrunn handler om mer enn bare antatt lønn og privilegier i samfunnet. Det sier noe om hvordan man er foreldre og hvordan foreldreskap utføres i hverdagen (Stefansen, 2012). Klassebakgrunn handler om ulike typer livstil, hverdagsaktiviteter og verdier, som tilsier habitus.

I: «Når jeg sier ordet «hverdag», Hvilke tanker gir det deg da?» 1: «Kos med familie og å finne på ting i lag, og å lage mat, også er det jo henting og levering av ungen i barnehage og slikt ...» - (1.intervju)

Mor fra det 1. intervjuet beskriver hva hun assosierer som hverdag. Gjennom hennes besvarelser ses hva som oppleves som verdifullt og betydningsfullt. I sitatet over løfter mor frem hvordan fenomenet «kos» er viktig i hennes hverdag. «Kos» kan relateres til en intersubjektiv opplevelse av tilstedeværelse sammen med andre og en gjennomføring av aktivitet uten et annet formål enn aktivitet i seg selv, der sosialt samvær og opplevelse av tilfredshet og tilstedeværelse i nuet er sentralt (J. Sandvin, Söder, Lichtwarck, & Magnussen, 1998). J. Sandvin et al. (1998, pp. 83-99) Henviser til «*imminent tid*» som nettopp slik aktivitet. En aktivitet som ikke styres av rutiner eller har et eksternt formål. «Kos» som fenomen er i norsk kontekst anset som en anerkjent verdi på samfunnsnivå, og kan anses som typisk for norske familier å tilstrebe (Farstad, 2018 (p.158).

Mor fra det 3. interjuvet har i begynnelsen av intervjuet fortalt at hun selv står utenfor arbeidslivet. Også mor fra det 2. intervjuet står utenfor arbeidslivet, men dette kommer frem mer indirekte i et av hennes utsagn:

2: «Det er jo slik nå når vi har kommet hjem at koronaen har stenger av alt, men vi er ute med venner hver for oss. Vi sitter jo ikke rundt hverandre og oppå hverandre hele tiden.» 1: «Men det gjorde dere mer på barne- og familiesenteret, kanskje?» 2: «Ja, det var litt slik at når vi flyttet hjem, og han hadde begynt å jobbe fullt igjen så var det litt deilig å komme tilbake til

hverdagen igjen, og få litt alenetid igjen. Det er veldig viktig.» - (2. intervju)

Hun viser samtidig til verdien av «alenetid», og hvordan dette er noe hun assosierer med sin egen hverdag, som hun verdsetter.

Å ikke være i arbeid fremstår som en forutsetning for å kunne takke «ja» til tilbudet om opphold på barne- og familiesenter (Bufdir, 2014, 2016). Da det ikke legges til rette for at foreldrene kan være på arbeid på dagtid. Det oppfordres, på en av hjemmesidene til barne- og familiesentrene, til at foreldrene tar permisjon eller sykemelder seg. Dette er interessant da man vet at det i arbeiderklassesyrker ofte er vanskeligere å få permisjon enn i høystatus yrker hvor mange har mer fleksibilitet. Samtidig kan man undre seg over hvilken lege som vil gi sykemelding til friske mennesker. Det kan sånn sett se ut til at barne- og familiesenterets målgruppe er personer som står utenfor arbeidslivet. Dette kan på en annen side ha sammenheng med at foreldre fra arbeiderklassestanden har mindre mulighet til å mobilisere ressurser enn foreldre av høyere samfunnsklasser. I tillegg til at hjemmевærende mødre i dagens samfunn, de som står utenfor arbeidsmarkedet, gir grunn til bekymring, i motsetning til før i tiden (Farstad, 2018). Dette henger sammen med at samfunnets syn på foreldre og familier har endret seg med tiden (Farstad, 2018).

For å oppnå en forståelse av hva hverdagsliv innebærer, trengs en forståelse av hverdag som fenomen. Der er det sosiologien som tilbyr sentrale perspektiver. Hovedsakelig kan hverdagen forstås på ulike måter, men lar seg best begripes gjennom beskrivelser av dens innhold og slik den oppleves av de som lever sin hverdag. Bech- Jørgensen (1994) hevder at hverdagen kjennetegnes ved det selvfølgelige, det vanlige, som vi ikke tenker over. Erving Goffman har vært opptatt av hverdagen slik den fremstår for mennesker i relasjoner i det daglige (Rappana Olsen et al. (2018). Rappana Olsen (2018) skriver at hverdagen i hovedsak vil bestå av rutiner og at det er når avvikene fra det normale hverdagslivet oppstår at fagfolk, slik som barnevernsarbeidere blir relevante for foreldre (p.38). Rappana Olsen viser videre til en annen sentral sosiologs forståelse av hverdagsliv, Alfred Schultz. Han beskriver hverdagslivet som «den Enkeltes livsverden, det som stod den enkelte nær i erfaring» (p. 39). En annen sosiologisk forståelse av hverdag som Rappana Olsen (2018) gjengir, som har fått sentral betydning er Marianne Gullestads (1989) oppfattelse av hverdag. Hun anser hverdag som «erfart livsverden og som den daglige organiseringen av oppgaver og virksomhet» (p.39).

I utdragene fra intervjuene som følger under viser foreldrene til hva dagene ved barne- og familiesenteret bestod av, slik de erfarte det:

3: *«Morgenen vår; den var å stå opp og stelle hun vesle tulla vår, gi henne mat, så var det å spise frokost selv, også så var det å gå en tur, eller å gjøre litt husarbeid, kanskje litt ut å handle, eller ut å se litt i byen eller, ja, vi så liksom litt an på været da.»* - (3. intervju)

I: *«Opplevde du at du kunne bestemme selv hvordan morgenen din skulle se ut, eller hadde barne- og familiesenteret noe å si om hvordan din morgen skulle være?»* 3: *«Vi kunne egentlig, stort sett velge selv, altså det de kommenterte litt på da var at de mente at vi skulle ha faste tider som vi spiste frokost på, og som vi spiste middag på, og ja, faste tider angående måltider. Men ellers så kunne du bestemme selv hva du ville.»* (3. Intervju)

I: *«Hva er dine tenker rundt det å ha faste tider for måltider?»* 3: *«Jeg synes det er greit nå, siden hun her er jo snart blitt 9 måneder, så da er det liksom lettere å begynne å dekke på bordet, og begynne å sitte sammen på morgenen, enn når hun var liten, når hun bare ammet.»* I: *«hvordan var det å legge opp aminegen når du bodde på barn- og familiesenter?»* 3: *«Det gikk egentlig litt på når hun var sulten egentlig, altså sånn når hun vil sove, og når hun er sulten, også må du bare tenke det at nå ligger hun og sover, da lager vi mat.»* (3. Intervju)

Hos de ansatte på barne- og familiesenteret eksiterer strukturelle normer, sosiokulturelle og normative verdier og idealer tilsvarende «middelklassens» verdigrunnlag (Stefansen, 2012). Noe som tilsier verdiene «kos», omsorg, aktivitet og travelhet» (Farstad, 2018). Foreldrene vil gjennom å se seg selv i møte med de ansatte forstå egne idealer og verdier som mindreverdige og «gale», dersom de ikke samsvarer. Da de i kraft av å ikke svare til middelklasseverdier, ikke er forenelige med å beholde barnet. Gjennom å måtte gi slipp på arbeiderklassepreferanser og livsstil til fordel for de ansattes middelklasselevesett, kan foreldrene forstås som å gjennomgå en sosialiseringssprosess. De ansatte definisjoner virkeligheten og deres idealer og verdier anses som enestående, underbygges og forherliges av barnevernstjenesten (Elizabeth et al., 2019; Hennem, 2016; Stefansen, 2012): Rappana Olsen (2018). Foreldrene vil i så måte kunne ende opp med å anse seg selv som mislykket (Farstad 2018). Dette skjer fordi foreldrene ikke har «de symbolsk-klassifikatoriske redskapene til å gjennomskue sin egentlige situasjon» (Aakvaag, G., 2008 (p.158).

Foreldrene vil etter hvert ikke være blinde for kontrasten i verdisett og praksis mellom klassene. Klasseperspektivet og dets grunnlag for foreldrenes praksis og forståelser av foreldreskap, er derimot ikke noe foreldrene er kjent med. De ansattes holdninger og oppfattelser av foreldrene er av betydning for hvordan foreldrene vil oppfatte seg selv. Dette henger sammen med menneskets behov for tilhørighet, men også habitus. De ansatte ved barne- og familiesenteret er tydelige på hva som er «rett» og «galt» å gjøre som forelder, etter deres oppfattelse. Foreldrene er allerede blitt vurdert til å gjøre foreldreskap «feil», eller ikke å være «god nok», i kraft av å bo ved barn- og familiesenteret». Aakvaag, G. (2008) henviser til at *“ulikheter og urettferdigheten kamufleres gjennom definisjon av virkeligheten”*. Denne virkeligheten ved barne- og familiesenteret innehar barnevernsarbeideren og de ansatte (Elizabeth et al., 2019; Willy et al., 2017). Det er de som vet hva som er «riktig» omsorg innenfor dette sosiale rommet (Hennum, 2016).

Dette *Naturaliseres* (Bourdieu's begrep) I kraft av oppfattelsen av at det er naturlig at barnevernsarbeidere vet hva som er rett omsorg, dette er anerkjent i kraft av deres posisjon og er forankret i Norsk lov (Aakvaag, G. C., 2008 p.158): (Elizabeth et al., 2019; Willy et al., 2017). (Bvl, 1992; Elizabeth et al., 2019; Hennum, 2016; Lichtwarck, 1996; Stefansen, 2012) Dette til sammen former et miljø som får betydning for foreldrenes selvoppfattelse. Foreldrene forsøkes endret gjennom miljøterapien de mottar fra de ansatte og foreldreprogrammene de deltar i, mulig påvirkes foreldrene slik at de begynner å tvile på egen selvoppfattelse og forståelse av egen virkelighet. Denne prosessen tilsvarer det sosiologen Pierre Bourdieu definerer som *symbolsk vold* (Aakvaag, G. (2008). Aakvaag, G. (2008) definerer symbolsk vold som *«der undertrykte grupper og klasser selv overtar, og ser seg gjennom, de dominerte grupperes klassifiseringsskjemaer, klassifiseringsskjemaer som får dem til å fremstå som sosialt devaluerte og stigmatiserte»* (p.158).

Aakvaag, G. (2008). viser til at symbolsk makt (kapital), tilsier den makten som *«dominerende grupper (her barnevern) utøver gjennom å klassifisere verden på måter som tildekker og naturaliserer deres vilkårlige privilegier»* (p.158). Den symbolske makten tenderer til å utøves i form av blant annet språk og kommunikasjon (p-168-169).

Foreldreprogrammene står i fare for å utøves på en slik måte med skinndialog, og føre til en type overtalelse hvor barnevernsarbeiderne, dvs. de ansatte får monopol på «rett» og «galt» uten at maktskjevheten blir betraktet, eller tatt høyde for. Dette muliggjør at foreldrene ikke stiller spørsmål ved autoriteten, men forstår seg selv ut ifra autoritetens oppfattelser og meninger (Bråten, 2004, pp. 86-115). Foreldrene kan da begynne å tvile på egne ideer om

hvordan være forelder, og aksepterer deretter at de ikke er «*god nok*». Dette i så stor grad at de til slutt kan akseptere å miste omsorgen og oppleve lettelse pga. ubehaget av stadig ikke å føle seg gode nok (Berg & Jacobsen, 2006 (p.87). Gjennom denne erkjennelsen får foreldrene en opplevelse av at deres barn fortjener bedre omsorg enn det de kan gi (Berg & Jacobsen, 2006, p. 87). Dette viser altså til symbolsk vold, dersom det ses i lys av Pierre Bourdieus teorier.

Ved å beholde denne oppfattelsen som et perspektiv i forsøk på å forstå resultatene fra forskningen, kan foreldrene ses som å føres inn i en «lærling»- rolle hvor de underkaster seg overmaktens definisjoner av «riktig» foreldreskap. Dette skjer som et resultat av først og fremst en følelse av ydmykelse ved erkjennelse av å ikke være «*god nok*» forelder. For så en følelse av desperasjon etter å oppnå å bli «*god nok*» forelder. Foreldrene søker å legge fra seg egne idealer, kultur og verdier. De forsøker å gi slipp på egen «*forståelsesramme*» som kan ses som «*arbeiderklasse*»- praksis, for så å søke hjelp fra barne- og familiesenterets ansatte for å klare å lære og gjennomføre den nye «*riktige*» måten å leve hverdagen på. Hvordan fungere «*riktig*» som foreldre vil da tilsvare det normative idealet fra «*middelklassen*».

Foreldrene må gjennom denne prosessen gi slipp på egen personlig integritet, til fordel for å få lov til å beholde barn(a). Integritet vil da tilsvare deres «indre kompass» og deres naturlige morsfølelse, deres egen oppfattelse av hva som er best for dem selv og barnet. Foreldrene må omfavne det nye idealet og transformeres fra et levesett som tilsvarer typisk arbeiderklasse til et levesett som er tilnærmet typisk middelklasseforeldres, dersom de skal bestå og lykkes med å oppnå kravene fra barne- og familiesenteret. Foreldrenes evne til transformering gjennom å ta opp i seg den nye «*forståelsesrammen/verdenen*» og verdiene, og selv praktisere det nye levesettet, blir avgjørende for om de vil bli vurdert som «*gode nok*» foreldre av den kommunale barnevernstjenesten. Dette fordi vurderingene til barnevernstjenesten vil være basert på rapporter fra barne- og familiesenteret (Prop.73L, 2016-2017, p. 121). Begge instansene er tradisjonelt forankret i middelklassen (Elizabeth et al., 2019; Stefansen, 2012; Willy et al., 2017).

Den prosessen som foreldrene gjennomgår ved barne- og familiesenteret kan sammenlignes til en viss grad med endringsprosessene som ble igangsatt under fornorskningspolitikken, rettet mot samer, tater og sigøynere. Gjennom maktutøvelsen de utsettes for, undertrykker foreldrene egne verdier og meninger. Dette er et fenomen som også er godt beskrevet i andre masteroppgaver med tema barne- og familiesenter. Denne sammenligningen gjøres også av Stefansen (2012) i sammenheng med maktutøvelsen.

Foreldrenes nye levesett vil i tiden etter oppholdet ettersees av barnevernstjenesten (Bufdir, 2011, 2015, 2016; Prop.73L, 2016-2017). I uttalelsene fra foreldrene intervjuet i denne undersøkelsen, fremstår det som at foreldrene må opprettholde måten barnevernet har lært dem å leve på. Det for å unngå og (etter barnevernets forståelse) skade barnet (i det lange løp) (Prop.73L, 2016-2017; Valås, 2011). Mor beskriver at de lovet barne- og familiesenteret å opprettholde aktiviteter og rutiner de hadde der også når de kom hjem.

2: «... Det har vi egentlig avtalt med barn- og familiesenteret at vi skulle fortsette med, å finne på noe sammen med henne en gang i uken». 1: «Hvordan har det gått?» 2: «Koronaen har stengt alt, så på en måte er mye av det blitt borte. Vi kan jo ikke dra på et kjøpesenter og det finnes ikke noen svømmehaller heller nå. Vi har forsøkt å finne på ting her hjemme, men det syns hun ikke er bra nok, for det er jo bare hjemme. Hjemme er vi og bor vi.» (2. intervju)

Etter oppholdet beskriver foreldrene intervjuet i dette prosjektet, opplevelser av mestring, selvtillit og tap av frykt. Dette kan forstås som at foreldrene har klart «transformasjonen», mottatt anerkjennelse og er integrert i den «nye virkeligheten». Middelklasse idealene og verdiene er implementert i foreldrenes nye vaner. Foreldrene er blitt trygge på å leve etter barnevernets standart og målestokk. De har oppnådd kravene. I det minste har de lært å opptre slik som forventes.

3: «Om to år håper jeg å ha en fast jobb, eller i vertfall en jobb, i det heletatt. Ja, og at jeg er en aktiv mamma for hun vesle tulla her. En oppegående mamma i det heletatt, som finner på nye ting, som turer og forhåpentligvis så har jeg bil-lappen til den tiden.» - (3. intervju)

Vi ser her hvordan mor fra det 3. intervjuet beskriver siene håp for fremtiden. Fast jobb, vil naturligvis tilsi håp om trygghet. Det samme vil antagelig bil-lappen gjøre. Det å være en «aktiv» mamma, være oppfinnsom, finne på «nye ting» og å reise på «turer», forstår jeg som verdier tilsvarende middelklasseidealer. Dette står i kontrast til tidligere beskrivelser av idealet «kos» som hun gir meg en assosiasjon til mindre «aktive» og mer rolige dager. Da innholdet i «kos» ble beskrevet som matlaging og inne-aktiviteter. Dette kan kanskje vise til endring i verdiuttrykk. Da jeg som intervjuer er av middelklasse stand, kan det på den andre siden tenkes at foreldrene svarer det de tror jeg ønsker de skal svare, eller slik de tror vil være i tråd med hva jeg anser som verdifullt. Dette for å oppnå anerkjennelse fra meg (Bråten, 2004; Goffman, 1992; Stefansen, 2012; Steinsholt & Juul, 2019; Tjora, 2017).

Et annet eksempel på hvordan foreldrenes verdier ser ut til å endres til «middelklasse» vaner og idealer kan ses i denne beskrivelsen fra mor i det 3. intervjuet:

I: «Kan du fortelle om noen positive endringer som har skjedd i livet ditt etter at du flyttet til barn- og familiesenteret?» 3: «Jeg tror kanskje det at jeg har blitt mer «voksen» av meg, holdt jeg på å si. At jeg har blitt mer slik at jeg kan strukturere hverdagen mer, og være mer i fokusert på hun lille her, og mer tenke på voksne avgjørelser, enn bare sånne impulsive handlinger liksom.» (...) I: «Hva tenker du er det viktigste du har lært fra hverdagen på barn- og familiesenteret, som person og mamma?» 3: «Det er jo kanskje det å planlegge hvordan dagen skal være, at da og da er det måltider, da og da er det kveldsrutiner, og evt. bading. Ja, når det skal være leketid med hun her (barnet). Egentlig generelt det å legge opp hverdagen litt.»- (3. intervju)

Det å ha strukturer på hverdagene løftes frem som noe verdifullt og viktig. Samtidig fremstår impulsivitet som noe barnslig og ikke ansvarlig. Impulsivitet fremstår i denne sammenhengen som en negativ egenskap. Hun understreker det å ha en fast rytme på dagene som det viktigste hun har lært ved barne- og familiesenteret. Dette er interessant da det sier noe om livstil, men ingenting om samspills-ferdigheter eller sensitivitet for barnets signaler. Altså sier denne strukturen ingenting om kvaliteten i relasjonen mellom mor og barn. Barne- og familiesentrene har som formål å endre foreldrene, med sikte på å gjøre dem bedre rustet til å ivareta barnas behov (Prop.73L, 2016-2017). Programmene foreldrene gjennomgår er forankret i psykologiske teorier, med søkelys på tilknytning (Bufdir, 2011; Valås, 2011). Derfor er det interessant at den viktigste endringen mor nevner, er relatert til livsstil og ikke til relasjonsferdigheter. Særlig når dette med struktur, orden og det å legge opp hverdagen slik hun beskriver, lett assosieres med middelklasses-verdier og levesett. Den samme moren beskriver hvordan hun levde før barne- og familiesentret slik:

I: «Hvordan var hverdagen din før du flyttet til barn- og familiesenteret?» 3: «Nei, jeg vet liksom egentlig ikke helt. Den var vel, egentlig liksom slik at vi sto opp når vi selv ville, vi spiste når vi selv ville, vi gjorde egentlig det vi selv ville egentlig. Vi hadde ikke noe struktur på hverdagen i det hele tatt.» - (3. Intervju)

Dette viser hvordan oppholdet på barne- og familiesenteret har endret hennes livsstil. Det er ikke ment å vise til endringen som negativ, men å vise til at dette er en endring. En endring som ikke nødvendigvis har sammenheng med en mors omsorgsevne. Struktur på dagen og

type rutiner vil ikke nødvendigvis si noe om mors fungering i relasjon til barnet, men heller vise til livsstils preferanser, forankret i normer. Særlig sett i sammenheng med klasseperspektiv (Stefansen, 2012). På den andre siden kan erfaringene til mor fra det 2. intervjuet vise til opplevelser av endring i hverdagen relatert til foreldrefungering i hverdagen i samspill med barna:

2: «Før vi fikk barnevernet på døren, så hadde jeg mye bråk om morgenene med henne eldstemann, som nektet å kle på seg, nektet å ta på seg sko, nektet å ta med seg matpakken på skolen. Det var veldig mye bråk om morgenene, og slik er det ikke nå. Vi jobbet sammen. Selvsagt er det slik med henne som med alle andre, noen dager hvor hun er trassen og alt er galt, og kjefting og bråk, men det er jo hverdagen generelt det, for alle. Slik er det med minstemann også, hun også er noen ganger veldig i trassalder hvor alt er galt.»- (2. intervju)

Hun viser til at hun i løpet av oppholdet har fått en bedre forståelse av konflikthåndtering i samhandling med datteren i hverdagen. Hun viser også til at hun opplever at hun og datteren «jobber sammen» under oppholdet med å finne måter å løse hverdagsutfordringene på.

4.2.3. Opplæring i foreldreprogrammer

Valås (2011, p. 13) redegjør for kartleggingsfasen foreldrene gjennomgår ved et barne- og familiesenter. Hun viser til at standardiserte metoder benyttes i kartleggingen av barnet. Hun nevner «TI- undersøkelse», «Ages- og stages Questionnaires» og «Bayley test». I tillegg fremkommer det at vurderingene om barnet og familiens hjelpebehov og endringsmuligheter, ble gjort på grunnlag av observasjoner i hverdagen og samtaler med foreldrene. Valås (2011, pp. 12-14) redegjør for metoder rettet både mot barnet og mot foreldrene. Hun beskriver at barne- og familiesenteret gjennomfører kartlegging av foreldrenes nettverk og tilbyr familieterapi. De bruker ulike typer familieterapi. Dette gjør de for å få oversikt over hvilke ressurser familien har i eget nettverk og hvilke utfordringer foreldrene kan ha i relasjon til eget nettverk.

Barne- og familiesentre bruker ifølge Valås (2011, p. 14) standardiserte metoder slik som «Marte Meo (manualbasert), PCERA og Crowell Procedure, for å vurdere foreldrenes samspill med barnet. Hun beskriver at foreldrene ofte blir filmet for å hjelpe dem til å forstå barnets signaler og for å bli mer sensitive til barnet. Foreldrene som Paulsen (2017) intervjuet beskriver at de opplevde filming som særdeles belastende. De beskrev at de opplevde at de følte de måtte prestere og ble ekstra redde for ikke å gjøre ting «riktig». Foreldrene beskrev at

de under filming følte sekvensen ble unaturlig og kunstig (Paulsen, 2017). Dette kan sees i sammenheng med kompleksiteten som oppstår i relasjoner når foreldrene skal være «front stage» i møte med kameraet og «back stage» i møte med barnet (Goffman, 1992; Aakvaag, 2008). I kamera skal foreldrene prestere som gode foreldre og fremstille seg selv som avslappede, samtidig skal de vise at de klarer å oppnå «intersubjektiv» opplevelser av aktivitet i samspill med barnet (Bråten, 2004; Steinsholt & Juul, 2019).

Dette skjer mens de føler seg iaktatt av ansatte, autoriteter som skal observere dem. Filosofen Hans-Georg Gadamer's teorier kan sees i sammenheng og vise til at slike metoder kan resultere i krenkelse av foreldrene (Bråten, 2004; Steinsholt & Juul, 2019). Hennem (2016) viser til rigid bruk av låste teoretiske perspektiver kan medføre store konsekvenser for foreldre, og viser til barnevernsarbeideres maktutøvelse gjennom bruk av språk, som gjør mor underlegen.

I de funn som er gjort i denne undersøkelsen oppgir ikke foreldrene noen erfaringer med å bli filmet. Det betyr ikke nødvendigvis at de ikke ble filmet. Årsaken til at filming ikke ble tematisert under intervjuet handler om at det i dette prosjektet ikke ble forsket på metodene ved barne- og familiesenterets kvaliteter, men snarere metodene som momenter av foreldrenes opplevelser fra hverdagen. Bufdir (2011) viser til hvilke programmer barne- og familiesentre anvender. Der finns en rekke oppnevnte metoder, deriblant de Valås (2011) nevnte. Felles for stort sett alle metodene er at de setter søkelys på hvordan foreldrene kan endres, for å bedre barna omsorgssituasjon. Videre er stort sett alle metodene utviklet med utgangspunkt i psykologiske perspektiver, slik som utviklingspsykologi og tilknytningsteori ol.

Det fremkommer av Berg and Jacobsen (2006) at de ansattes hovedfokus er å «...*hjelp foreldrene å se og respondere bedre på barnas behov.*» og «...*De ønsker primært å hjelpe barnet gjennom å hjelpe foreldrene.*». Videre skriver Berg and Jacobsen (2006) at barne- og familiesenterets teorigrunnlag er basert på utviklingspsykologi. Resultatene i denne undersøkelsen og beskrivelsene til Valås (2011) viser at det barne- og familiesenteret legger særlig vekt på er å finne ut om foreldrene er «gode nok foreldre» under kartleggingsfasen. Paulsen (2017) henviser til Prop.73L (2016-2017, p. 123) som viser til at dersom foreldrene i løpet av perioden blir vurdert til å ikke være «gode nok», vil hjelpetilbudet avbrytes. Avbrytes oppholdet, vil barnevernstjenesten overta omsorgen for barnet (Berg & Jacobsen, 2006; Prop.73L, 2016-2017).

Det kommer frem i funn gjort i denne undersøkelsen at det foreligger en form for minimumskrav som tilsier om foreldrene er mulige å hjelpe eller ikke. Minimumskravene ligger i begrepet «gode nok foreldre» (Willy et al., 2017). Kartleggingsfasen kan slik forstås som en 6-8 uker lang «ildprøve» hvor foreldrene må overbevise fagfolkene før de får muligheten til få hjelp gjennom ytterligere veiledning. Tilnærming til barnet ses også som av vesentlig betydning for om foreldrene blir vurdert som «gode nok foreldre», men også her fremstår det som at det foreligger en «riktig» måte å utøve samspill og omsorg på, der samspillsferdigheter gjør seg gjeldende. Foreldrene skal øves opp i ferdigheter som lar foreldre avdekke barnets behov og lærer dem hvordan de tilfredsstillter behovet. Programmene forklares av foreldrene slik;

Beskrivelse av Circle- of Security og PMTO:

I: «kan du si litt om hva «COS» er?» 3: «Det er en sånn, eller det er bolker som du ser forskjellige videoer, angående hvordan du skal gi oppmerksomhet til barna dine, hva som er «hai-musikk», Hva som ikke er «hai-musikk» på en måte, eller som kan trigge at du blir irritert ovenfor ungene dine da. Hvordan du skal se om ungene er «oppe på sirkelen» ved å utforske, eller at de er «nede på sirkelen» ved at dem er lei seg, eller urolig, eller hva de nå er. Så det er et veldig godt hjelpemiddel for foreldre, at du kan tenke at hvis barnet dit gjør noe, som irriterer så kan du på en måte «telle til ti», eller du kan bare tenke at «hva kan jeg gjøre for å roe meg ned ovenfor barnet mitt?» I: «det er på en måte foreldreveiledning?» 3: «Ja, det er det». – (3. intervju)

3: «Den sirkelen handler mer om når ungene, Hvis de er oppe på den sirkelen så er det slik at de er glade, de er fornøyde, de er ute og utforsker sånn grenser, eller hva jeg skal si da?... 3: Ja, det er en trygghets sirkel eller hva jeg skal si, så hvis de er nede på den sirkelen, så er de kanskje litt grinete, de er lei seg på en måte, at de kan innse at de kan komme tilbake i en «havn» på en måte, ved at foreldrene sitter der og tar dem imot ved å fylle opp noe som de (ansatte) kaller for kjærlighets-koppen. Når de får fylt opp den «koppen» så er de liksom klare for å utforske verden igjen, ved å gå ut igjen, vekk i fra foreldrene.» - (3. intervju)

1: «Foreldregruppe, det er et program over 8 kapitler som du går igjennom, også får du noen oppgaver som du må svare på til neste gang, også går vi igjennom dem og sånn. Foreldreveiledningskurs.» I: «ja, okey.» 1: «PMTO, der får vi liksom hjelp til ho på 6 år da på grunn av språkbruken hennes og litt sånn for å få mer kontroll på det,

og likt med leggesituasjon. Vi ordnet på en måte sånn stjernehimel til henne der hun får beskjed om at nå er det leggetid, også er det en plakate på badet med syv oppgaver. Hvis hun klarer fem av dem syv oppgavene, så får hun klistremerke.» I: «ja, som belønning da?» 1: «ja, også når hun har fått tre klistremerker så får hun velge seg en ting av de fire alternativene som vi har satt opp.» I: «Så det er en del av det, PMTO-kurset?» 1: «ja, i “KosP” er det 8 kapitler med film hvor du ser om ungen er “oppe eller nede” på “sirkelen” og om en trenger “å fylle koppen”.» I: «De har slike bilder på utviklingen, eller?» 1: «Ja, det er sånn film der du ser for eksempel at mor går ut av rommet hvor barnet blir alene i rommet, så går det en liten stund, også begynner barnet å gråte. Mor kommer så inn igjen, også må vi svare på om barnet er nede eller oppe på “sirkelen”. Vi må se om barnet trenger å få fylt opp “koppen”.» I: «Handler det om å greie å gjenkjenne hva barnet vil, er det det de tenker på?» 1: «ja, om barnet trenger trøst.» (1. intervju)

Det kunne variere hvor ofte de hadde oppsatte kursaktiviteter på ukeplan:

.. I: «Hvor ofte hadde dere samtaler og slik kos-veiledning inne på barn- og familiesenteret, i løpet av uken?» 3: «Nei, det kunne være to dager i uken, noen ganger at jeg hadde en samtale tidlig på dagen også hadde mannen min samtale litt senere på dagen, så det kunne liksom varierer fra uke til uke da, ut ifra hvordan timeplanen min så ut ...»- (3. intervju)

Foreldrene forteller at de opplever at kursene har vært lærerike og relevante:

I: «Opplever du at kursene har vært relevante for dere?» 1: «Ja, det har jo vært lærerikt.»

Mor fra det 2. Intervjuet beskriver en situasjon hvor hun lærte å velge sine kamper av hensyn til konfliktreduksjon. Situasjonen oppstod utenfor kurs og veiledning. Hun beskriver hvordan en ansatt ved barne- og familiesenteret korrigerer henne som mor i en hverdags situasjon. Situasjonen kan sees som miljøterapi i praksis, men det kommer frem at mor opplevde situasjonen som en konfrontasjon:

2: «Ja, altså; Når vi i starten var der, var det et slikt kjøkken som du kunne gå igjennom liksom, hvis du skjønner hva jeg mener?» 1: «ja, slik at det er kjøkkenbenker på begge sider av rommet?» 2: «ja, også kunne du løpe rundt og rundt, og løpe rundt hverandre. Det var spesielt en gang som hun eldste nektet å høre på meg, også går jeg etter henne hvor hun bare løper fra meg, om og om igjen, også fortsatte med det hvor

det endte det med at, akkurat da kom det en nattevakt og gidde beskjed nede til de ansatte, så kom de opp ga oss beskjed om at vi måtte få til et møte liksom, og det er viktig. Da lærte jeg om å «velg dine kamper». Så det har jeg tatt veldig med meg, for hva er positivt og hva er negativ, og hva er viktig og hva er uviktig. Slikt som med de sokkene, det er helt uinteressant, det er vel så greit med ankelsokker på vinteren, men så blir det kaldt og da her hun lært. Det er liksom uviktig i forhold til hvilke klokkeslett hun skal være hjemme på kvelden, i en alder av 11 år ...» - (2. intervju)

2: «Med alt det vi var igjennom med ungene, så lærte vi på en måte å håndtere hverdagen på nytt. Hva som er viktig og hva som er uviktig. Når det gjelder ungene, så lærte vi å velge sine kamper. Eldstemann vil gjerne ha en type sokker, og ikke en annen nye, og da hvordan man kan la henne velge de, i stedet for å stå å krangle, om slike bagateller. Også lærte vi oss å i stedet for å si «nå må du gå ut med søppel», så kan man heller si «fint om du tar ut søppel». Da er det liksom sagt på en litt mer positiv måte.»- (2. intervju)

I beskrivelsene til foreldrene tydeliggjøres foreldreprogrammene betydning for foreldrenes opplevelser fra hverdagen ved barne- og familiesenteret. Beskrivelsene viser til at foreldrene opplever foreldreprogrammene som en form for ferdighetstrening. Ferdigheter de forsøker å øve på. Dette kan sees i sammenheng med at programmene er utviklet for å bygge opp foreldrene evne til å avdekke barnas behov, og ser barnet som noe som kan analyseres og forstås, slik som innen psykoanalysen og tilknytningsteori (Bråten, 2004). Denne praksisen som tilsier en lineær forståelse av foreldrenes problemer, vil være naiv og uhensiktsmessig for å vurdere risiko og sikkerhet rundt barnets totale omsorgssituasjon, da dette også påvirkes av utenforliggende faktorer som ikke automatisk har sammenheng med relasjon/tilknytning til foreldre (Stevens & Hassett, 2007; Willy et al., 2020). Det foreligger mer kompleksitet i foreldre- og barns utfordringer og livssituasjoner som ikke nødvendigvis lar seg løse bare foreldrenes ferdighet til å analysere barnet og respondere på dets behov styrkes (Stevens & Hassett, 2007; Willy et al., 2020).

Foreldrenes forutsetninger for å møte barnet i samspillet ser ikke ut til å bli sett i sammenheng med den livssituasjonen de lever i og konteksten samspillet utøves i. Dette kommer frem i foreldrenes beskrivelser i intervjuet og ut ifra tidligere masteroppgaver. De ansattes perspektiv på foreldrenes endringsmuligheter og potensiale vil springe ut fra deres oppfattelse av situasjonen rundt foreldrene (Hennum, 2016; Langsrud et al., 2019). Samtidig opplever foreldre at barnevernsarbeidere vrir på utsagn og momenter i situasjoner, for så å konstruere

oppfattelser av foreldrene og deres situasjoner slik at foreldre fremstilles slik barnevernsarbeideren oppfatter dem i lys av barnevernsarbeiderens valgte perspektiv og kunnskapsgrunnlag (Langsrud et al., 2019; Willy et al., 2017). Dette skjer gjennom at de ansattes tolkninger av foreldrenes atferd og utsagn, får anerkjennelser (Se: Doxa (Aakvaag, 2008)) som objektive fakta om foreldrenes motiver, handlinger og fungering (Hennum, 2016). Paulsen (2017, p. 36) skriver at «*flere informanter opplevde at familiesenteret definerte virkeligheten og hva som var sant*» og «*andre fortalte om utsagn som de opplevde var fabrikkerte av de ansatte og som de ikke fikk gjennomslag for å få endret*». (Stefansen, 2012) fant at foreldre står i fare for å oppleve krenkelse i denne typen makt-dynamikk. Dette kan ha sammenheng med habitus i konflikt og symbolsk vold, slik tidligere beskrevet.

Dette til sammen gir grunnlag for å hevde at foreldreprogrammer medvirker til å vanskeliggjøre foreldrenes muligheter til å bedre egen tilnærming til barnet og barnets omsorgssituasjon, da slik beskrevet av foreldrene, er ekspertledet og medfører en prestasjonsrettet, potensielt stressende tilnærming til barnet. Dette er interessant dersom det sees i lys av forskning som viser til at hjelpetiltak i barnevernet kan ha usikre virkninger (Clifford et al., 2015; Fauske, Kvaran, & Lichtwarck, 2017b; Fauske, Kvaaan, et al., 2017). Særlig med tanke på at hensikten med opplegget viser til å endre foreldrene gjennom å gjøre bruk av ulike foreldreprogrammer (Bufdir, 2011, 2015, 2016). I tillegg til at Prop.73L (2016-2017) hevder at tiltaket i større grad brukes for kartlegging av foreldrefungering, mer enn omsorgsendrende tiltak. Resultatene fra funn fra intervjuene gjort i dette prosjektet underbygger nødvendigheten av å anvende ulike teoretiske perspektiver, slik som Hennum (2016) viser til hvordan kompleksitetsteori kan være nødvendig som teori for å bedre forstå og hjelpe foreldre i praksisfeltet (Willy et al., 2020).

4.2.4. Oppsummering

Foreldrene gjennomgår en form for transformasjonsprosess ved at de forsøker å endre sine vaner, levemåter og habitus for å kunne bli slik barnevernsarbeiderne ønsket. Foreldrenes tidligere livstil fremstår som mindreverdige og skal avlæres til fordel for en ny (bedre) levemåte. Det viktigste verdigrunnlaget for all aktivitet fremstår å være barnet. Det å gjennomgå en transformeringsprosess med mål om å bli en «god nok» mor handler om hvordan foreldrene klarer å ta opp i seg barnevernsarbeiderens moralske, normative og kulturelle oppfattelse av «riktige» aktiviteter, prioriteringer og livsstil. Denne prosessen vil tilsvare den Pierre Bourdieu definerer som symbolsk vold.

Om foreldrene blir vurdert til å være «gode nok» avhenger av foreldrenes evne til å adoptere og leve ut foreldreskap slik barne- og familiesenteret ønsker (og krever) av dem. Kravene for å bli vurdert som god nok foreldre tilsvarer barnevernsarbeidernes subjektive oppfattelse (påvirket av habitus og doxa). Kravene vil være langt høyere krav enn hva som kreves av mødre ellers i samfunnet. Det kommer frem i funn gjort i denne undersøkelsen at det foreligger en form for minimumskrav som tilsier om foreldrene er mulige å hjelpe eller ikke. Minimumskravene ligger i begrepet «gode nok foreldre». Kartleggingsfasen kan slik forstås som en 6-8 uker lang prøvelse hvor foreldrene må overbevise de ansatte om at de er mulige å hjelpe/ endre, før de får muligheten til få hjelp ved barne- og familiesenteret gjennom ytterligere råd og veiledning.

Hvorvidt foreldrene blir ansett som «gode nok foreldre» ved slutten av oppholdet, fremstår som å henge sammen med hvor nært opp til et typisk middelklasselevesett foreldrene har klart å omstille seg til. Foreldreprogrammene står i fare for å drive en praksis med skinndialog og slik føre til en type overtalelse hvor barnevernsarbeiderne, dvs. de ansatte får monopol på «rett» og «galt», uten at maktskjevheten blir betraktet, eller tatt høyde for.

I dette prosjektet er det ikke forsket på metodene ved barne- og familiesenterets kvaliteter, men snarere metodene som momenter av foreldrenes opplevelser fra hverdagen. Det varierte hvor ofte foreldrene hadde oppsatte kurs og aktiviteter på ukeplan. Foreldrene forteller at de opplever at foreldreveiledningskursene har vært lærerike og relevante. Beskrivelsene viser til at foreldrene opplever foreldreprogrammene som ferdighetstrening. Foreldreprogrammer som utøves som skinndialog, hvor ansatte opptre som eksperter fremstår som å vanskeliggjøre foreldrenes muligheter til å bedre egen tilnærming til barnet og barnets omsorgssituasjon, dersom de ikke oppnår god kommunikasjon og dialog med de ansatte.

De intervjuede foreldrene beskriver opplevelser av mestring og tap av frykt som følge av oppholdet. Dette kan tolkes som at foreldrene har «transformert» sine verdier og vaner til å samsvare med barnevernets. De har slik mottatt støtte og anerkjennelse, og opplever større selvtillit som følge av dette. Dette utviser de i det minste i front stage i møte med barnevernsarbeidere.

4.3. Mellom makt og hjelp

I foregående kapittel ble tema som gjaldt foreldrenes endringsprosess belyst og drøftet. I følgende kapittel vil tema «makt og kontroll» belyses gjennom underkategoriene «relasjon til de ansatte», «sosial kontroll?» og «nyorientering». Tema relateres til foreldres beskrivelser av

momenter som bidro til endringsprosesser og opplevelser av avmakt mens de bodde på barne- og familiesenter. Underkategoriene belyses og drøftes i tilknytning til tidligere forskning og ulike teoretiske forståelsesrammer.

4.3.1. Relasjon til de ansatte

En mor beskriver under intervjuet hvordan hun opplevde å være livredd for å gjøre noe galt. Hun beskriver også hvordan hun jobbet med seg selv slik at hun kunne bli vurdert som «god nok» av de ansatte på barne- og familiesenteret:

2: «Når vi hadde barnevernet rundt oss, oppå oss hele tiden, så er du jo livredd for å gjøre noe galt. De andre rundt meg syntes at jeg så ut som en usikker mor, at jeg var så usikker på meg selv. Det ble jeg så irritert over, for det var jeg ikke. Der borte (på barne- og familiesenteret) jobbet jeg en del med at «jeg er mamma, jeg bestemmer». Jeg er bare ikke en person som roper høyt at det er jeg som bestemmer.» I: «Det øvde du på når du var der?» 2: «ja, å prate på en litt mer bestemt måte, men uten å heve stemmen.»- (2. intervju)

Mor beskriver at hun opplevde det som en forutsetning for å bli vurdert som «god nok mor», at hun måtte fremstå som trygg og sikker på seg selv. Det å være bestemt opplever mor påvirker om hun ble oppfattet som «god nok» av de rundt seg. Mor knytter her personlige egenskaper til egen atferd og viser egen oppfattelse av egen identitet.

Mor fra det 1. intervjuet løfter frem hvordan de ansatte fungerte som særlige viktige relasjoner under oppholdet ved barne- og familiesentret. Hun sier hun opplevde å ha vært heldig med teamet de hadde rundt seg på senteret. Hun løfter frem situasjoner hvor hun opplevde at de ansatte var hjelpsomme. De ansatte hadde blant annet hjulpet henne i kontakt med NAV. Da hun hadde blitt gravid, hadde hun fått en sluttattest fra arbeidsgiveren. Hun søkte da NAV om dagpenger, men da hadde NAV ment at hun fremdeles var registrert som ansatt. Hun opplevde det vanskelig å forholde seg til NAV på egen hånd. Hun sier hun trengte hjelp til å komme frem til en løsning, slik at hun ikke ble stående uten noen form for inntekt når foreldrepengene gikk ut. Dette sier hun de ansatte hjalp henne mye med å få ordnet opp i. Her kan det ses at i relasjon til de ansatte finner mor sosial kapital (makt) (Aakvaag, 2008)

Mor fra det 2. intervjuet viste til at de ansatte var viktige støttespillere for henne når det gjaldt å forholde seg til egen familie. Hun opplevde at de ansatte presset henne til å opprettholde kontakten med egen familie. Familiesenteret og mor fremstår med sammenfallende verdier

der begge parter tar for gitt at det er viktig å opprettholde relasjon til familiemedlemmer. Mor fra 2. intervju beskriver det slik:

2: «De ansatte ved barne- og familiesenteret maste litt om at de ville forsøke å få til noen møter med familien min inne på barne- og familiesenteret, fordi de nettopp var familien min. Da de sa det, var jeg negativ til alt, absolutt alt. Jeg sa da at jeg ikke hadde lyst, og stilte spørsmål ved hvorfor vi skulle det. Så da maste de om at vi kunne starte, begynne med en kaffekopp der. De oppfordret til å invitere dem, og sa at de (dem ansatte) kunne være der til stede, og holde dem på en måte med selskap, sammen med oss slik at vi ikke føler oss alene.» (2. Intervju)

Dette finner jeg interessant, da mor tidligere beskrev at hun opplevde de ansatte som truende i starten av oppholdet. Det fremstår som at i møte med egen familie, som hun beskrev et svært konfliktfylt forhold til, blir de ansatte trygge relasjoner. Også etter oppholdet ved barne- og familiesenteret fungerte barnevernsarbeidere som «megler» mellom mor og hennes egen familie. Dette kan også vise til at foreldrene finner sosial kapital i relasjon til de ansatte, etter hvert som foreldrene innordner seg barne- og familiesenterets krav og forventinger og lærer «spillereglene».

2: «De (barnevernsarbeidere) har fortalt dem (foreldrene til mor) hva som er greit og ikke greit, og hva jeg vil.» 1: «Forstår jeg det riktig, at de har hjulpet deg å holde dine grenser, ovenfor dem (egne foreldre)?» 2: «Ja, fordi familien min mente at jeg måtte komme meg ut å gjøre ting ute, ut med venner og sånn. Også ville de ikke høre når jeg sa at jeg ikke hadde lyst. Jeg koste meg hjemme. Og de har jo bare «blokkert», de nekter å lytte til hva jeg sier. De har bare bestemt seg for hva jeg liker, også når jeg sier at jeg er en voksen person som må få lov til selv å bestemme, og at jeg ikke har lyst til å ute, så hører de ikke. Da fikk jeg hun ene veilederen til å ringe å forklare for dem at jeg koste meg hjemme.» (2. intervju)

Det fremkommer her at mor i det 2. intervjuet anser barnevernsarbeidere, ikke bare som representanter for en myndighet hun selv må innrette seg etter, men som en maktinstans med myndighet generelt. En autoritet som hun, når hun er trygg, kan bruke som motmakt for å forsvare seg for ytre press. Det fremstår her som at barnevernsarbeidere blir autoriteter, også utenfor rammene av barne- og familiesenteret. Dette vil tenkelig underbygge barnevernsarbeiderens suverenitet, i øynene til foreldrene.

Foreldrene har gjennom intervjuene formidlet opplevelsen av at barnevernsarbeidere definerer hva som er «riktig» og «galt» og definert virkeligheten. (Denne opplevelsen beskrives også i Paulsen (2017, pp. 28-35). Når foreldrene har tatt opp i seg hvordan «reglene» er, ser det her ut til at mor lærer å anvende den makten hun selv har følt seg underlegen og redd, til sitt forsvar overfor egne foreldre. Mor fra det 2. intervjuet, stiller etter oppholdet mer krav til egne foreldre.

2: «Men det har bare alltid vært slik da, siden jeg var liten, når jeg har pratet har de aldri lyttet, slik at jeg har ignorert dem og tenkt at, «ja vel, så får dere tro det, og så får jeg mene hva jeg vil». At jeg kanskje heller burde gitt dem beskjed da om at «hør, hva jeg sier». 1: «Å på en måte ha bedt deg selv si mer ifra, eller?» 2: «ja, på en måte, fordi familien min har jo aldri lyttet, uansett hvordan jeg har snakket. Om jeg har snakket på en hyggelig måte, eller streng måte eller kjeftet så har de aldri lyttet. Men det gjør de jo nå da.» 1: «Ja, så det gjør de nå?» 2: «Yes, hvis de velger å ikke lytte, så velger de å ikke se noe til barnebarna, så enkelt har det blitt» (2. intervju).

For at foreldrene hennes skal lytte, bruker hun barna som verktøy. Hun straffer egne foreldre med at de ikke får se barna, om de ikke forholder seg til henne slik hun ønsker. Dette kan ses i sammenheng med mors opplevelser fra barne- og familiesenteret. Hun har opplevd hvordan trusselen om å tape samvær med barna, kan være effektiv. Da det er en slik trussel hun selv har måttet forholde seg til ved barne- og familiesenteret. Dersom hun ikke innrettet seg etter krav og forventninger fra barnevernsarbeideren, ville hun risikere å ikke få med seg barna hjem, slik tidligere beskrevet.

Mor fra det 1. intervjuet fremstår å ha funnet trygghet i de ansattes myndighet og ressurser. I tillegg til hjelp med det økonomiske og samarbeid med NAV sier mor fra det 1. intervjuet at hun fikk mye hjelp fra de ansatte med sin egen evne til å håndtere den tilspissede situasjonen rundt samarbeidet med den biologiske faren til datteren på 6 år.

Hun forteller at datteren hadde gitt strekt uttrykk for at hun ikke hadde det bra når hun var hjemme hos far. Datteren hadde vært mye alvorlig. Mor opplevde at barnevernet ikke hadde trodd på henne, men etter hun kom på barne- og familiesenteret trodde de ansatte på det som mor hadde fortalt. De ansatte hadde ifølge mor forstått at det ikke var mor selv eller hennes mann som var årsaken til datterens alvor. Når de ansatte trodde på mor, hadde også barnevernet trodd på henne. Slik ser det ut til at også mor fra 1. intervju fant trygghet og forsvar hos de ansatte ved barne- og familiesenteret. Der mor i det 2. intervjuet opplevde at de

ansatte ble en resurs hvor hun kunne finne motmakt i møte med egen familie, opplevde mor i det 1. interjuvet å finne motmakt gjennom de ansatte, i møte med saksbehandlerne i barnevernstjenesten. Begge fant de sosial kapital (makt) i deres relasjon til de ansatte.

Som tidligere nevnt, opplever foreldre at barnevernets autoritet innebærer en makt til å definere virkeligheten (Paulsen (2017, p. 36). Foreldrene Paulsen (2017, p. 36) intervjuet beskriver at de måtte lære seg «spillet», som henviser til hvordan foreldrene kan forholde seg til de ansatte for å få annerkjennelse og medhold. Dette sammenfaller med empirien fra intervjuene i denne studien. Samtidig viser Stefansen (2012) og Langsrud et al. (2019) til flere nyanser av dette fenomenet. Foreldrene lærte at barnevernets ord trumfet deres eget dersom det var uenigheter. Denne vetomakten fremstår det i empirien som at foreldrene etter hvert lærer seg å bruke i møte med omverden og egne foreldre, utenfor barne- og familiesenteret.

Etter hvert som foreldrene lærte seg «reglene» kunne de ha tillit til at de ansatte ville handle i tråd med «reglene» og opplevde på denne måten forutsigbarhet. Foreldrene kunne ha tillit til at barne- og familiesenterets ansatte ville støtte dem i saker som var fordelaktige for barnet, med utgangspunkt i de barnevernsansattes tanke- og verdsett (og doxa). Dette kan sees for eksempel i situasjonen til mor fra 1. intervju, der de ansatte var enige med mor i at det var far som var årsaken til at datteren var «alvorlig». Senteret hadde lært mor at datterens «alvorlighet» er svært negativ og kanskje også grunnlag for bekymring (som trussel om omsorgsovertakelse). Problemet ble da flyttet fra mor, over til far. Mor kunne da stole på at familiesenteret ville støtte henne i at barnet ikke burde være hos far. I møte med barnevernet formidlet barne- og familiesenteret også dette perspektivet. Dette skapte grunnlag for tillit til at de ansatte ved senteret kunne fungere som en alliert, på gitte premisser.

De ansatte i temaet ved barne- og familiesenteret kom da i posisjon til å gi mor råd og veiledning i hvordan hun som mor skulle gå frem for å klare å håndtere utfordringene med far. De hadde hjulpet henne til å forstå hvordan hun best kunne møte datteren i følelsene sine. Mor forteller åpent om hvordan de ansatte ved senteret også hadde hjulpet henne med å ordne med bestilling av time for megling mellom henne og barnets far hos familievernkontoret. Mor sier hun tenker at hun får se hvordan ting kommer til å bli for dem fremover. Det kommer an på om barnets biologiske far vil imøtekomme kravene hennes. Dersom han ikke er villig til å imøtekomme de kravene hun stiller han, vil det trolig føre til at de møtes i en rettsak om barnefordeling senere. Mors økte selvtillit anser jeg å bunne i opplevelsen av å ha barnevernsansatte som allierte. Dette fremkommer av at hun etter hvert har fått trygghet på at hun kan «reglene», ved at de har vurdert henne som «god nok».

4.3.2. Sosial kontroll?

Rappana Olsen (2018) løfter i «*sosiologi i sosialfagene: Å forstå og fortolke hverdagen*» frem hvordan folk kan oppleve at den offentlig myndighet på ulike måter setter grenser og regulerer folks handlingsrom i deres hverdagsliv. Disse begrensningene kommer ofte til uttrykk gjennom tekst og ulike dokumenter (s. 47). Dette kom også til syne i dette prosjektet. Foreldrene beskriv blant annet hvordan de fikk utdelt ukeplaner og handlingsplaner fra de ansatte, som foreldrene i varierende grad hadde mulighet til å påvirke.

En mor beskriver hvordan hun opplevde at ansatte ved barne- og familiesenteret oppfordret henne til å ha besøk, samtidig som hun måtte be om lov først.

2: «Ja, de maste litt om at de ville vi skulle få venner på besøk, at det var lov. Men at det først måtte avtales med de ansatte, og den andre familien som bodde der. Vi stresset ikke noe med det å ha besøk, fordi vi var jo hjemme i helgene og der møtte vi familien til samboeren min, og venne... I tillegg oppi alt dette kuttet jeg alt av kontakt med min egen familie. Fordi jeg hadde ikke lyst til å ha dem på møter her (på barne- og familiesenteret)». (2. intervju)

Det fremstår her som at barne- og familiesenteret ønsket full oversikt over hvem mor hadde på besøk; - et uttrykk for senterets betydelige kontrollfunksjon. Det resulterer i at mor velger å isolere seg fra deler av nettverket sitt mens hun er på senteret. Et annet sitat fra et intervju viser hvordan mor ikke ønsket å ha familie eller venner på besøk på grunn av frykt for hva de ville tenke om henne:

I: «Kan du si litt om hvordan den hverdagen var?» 2: «Det var veldig tungt og veldig tøft. Vi var veldig langt nede begge to og var egentlig ikke sosiale lenger.» I: «nettverket forsvant?» 2: «yes, og så var det slik at jeg ikke ville treffe så mange andre mennesker. Fordi det kommer slike tanker som «tenk om?»... «tenk om det kommer en bekymringsmelding til?», «tenk om?, tenk om?, tenk om? ...» ... «For du sitter jo egentlig og er redd for alt. Redd for å si noe galt, litt redd for «hva om» på butikken, «tenk om du har med ungene på butikken og noen ser?» (tårer i øynene). (2. intervju)

Dette kan vise til opplevelser av å føle frykt for å bli stigmatisert og en opplevelse av skam (Goffman, 1968, 1992; Kristiansen, 2014). En annen mor forteller at hun opplevde at en psykolog hun hadde gjennom barne- og familiesentret ønsket at mor skulle forlate mannen sin:

3: «Jeg ble jo ofte tatt inn til en slik svensk psykolog inne i byen, og hun ville jo egentlig det at jeg skulle forlate mannen min. Hun kom ikke med noen argumenter for hvorfor». (3. intervju).

En forelder forteller at hun og samboeren opplevde ikke å få muligheten til å drive med hverdagslige aktiviteter og hobbyer. Mor forteller at barne- og familiesenteret hadde ansett hobbyene deres som en distraksjon fra barna. Her ses igjen den konflikt som oppstår ved ulik habitus mellom de ansatte og foreldrene, det oppstår en konflikt hvor de ansatte fordømmer foreldrenes foretrukne aktiviteter.

3: «Der fikk vi egentlig, slik sett, egentlig ikke opprettholdt våre ting. Altså sånn, mannen min han liker jo også å bygge PC fra bunnen av, så han hadde jo med seg det inn dit, men der fikk vi altså slike negative kommentarer på det, om at han ikke hadde fokus på ungene.» (3. intervju).

Det kan se ut som at barne- og familiesenteret anser barna som å være det eneste foreldrene burde oppta seg med på dagtid, noe som samsvarer med begrepet «intensivt moderskap» (Hennum, 2016). En mor forteller at det var krevende å være på barne- og familiesenteret, fordi det ikke ble tid til noe annet enn senterets aktiviteter. Om kvelden hadde hun ikke overskudd til egentid:

I: «Det høres ut som at det var fulle dager til å begynne med? A: Ja, det har vært utrolig mye møter og avtaler. Så, liksom når du har fått ungene i seng på kvelden, så er du helt ferdig, det er ikke lenge alenetid du får ha før du velger å gå å legge deg.» - (1. intervju).

Mor fra det 3. intervjuer forteller at de andre beboerne ved barne- og familiesenteret var betydningsfulle for at hun skulle ha det bra ved senteret.

3: «Hele huset er delt i to deler, så etter at vi flyttet inn til den delen som en annen familie var på, brukte vi kveldene med dem ... Og da spiste vi middag sammen, pratet sammen, spilte kort sammen, ja, vi kunne se litt på TV når ungene sov, og hadde det egentlig ganske korslig.» I: «Kan du si litt mer om hvilken betydning de andre beboerne hadde for deg, mens du bodde på barne- og familiesenteret?» 3: «Jeg tror kanskje det at de fikk dagene våre til å gå litt raskere, og var viktige for at vi skulle ha det bra der. Vi kunne sitte og prate om alt. Spille kort, og tøyse og tulle og ja.» - (3. Intervju)

En annen mor forteller at de på barne- og familiesenteret måtte forholde seg til ukeplaner utlevert av senteret. Hun var tydelig på at det var de ansatte som bestemte når avtaler skulle gjennomføres.

I: «Hvor ofte hadde dere samtaler og slik COS-veiledning inne på barne- og familiesenteret, i løpet av uken?» 3: «Nei, det kunne være to dager i uken, noen ganger at jeg hadde en samtale tidlig på dagen også hadde mannen min samtale litt senere på dagen, så det kunne liksom varierer fra uke til uke da, ut ifra hvordan timeplanen min så ut.» I: «Var det du eller de ansatte som bestemte når du skulle ha veiledningen?» 3: «Nei, det var de, det var de som satte opp timeplanen, eller vi fikk timeplanen av dem hver mandag/søndag -kveld»- (3.intervju)

Foreldrene får utlevert en ukeplan som de selv ikke har særlig mye påvirkning på. Barne- og familiesentret legger opp uken til foreldrene med aktiviteter og samtaler som foreldrene ikke kan unnlate å delta i. Dette ser også ut til å gjelde på helg (med unntak av permisjon).

Foreldrene uttalte alle sammen at de opplevde hverdagene som svært travle og at både de selv og barna var mye slitne. Samtlige av foreldrene forteller at de hadde møter på barne- og familiesenteret på faste tidspunkt fra morgenen av, dette også på helg.

2: «Vi hadde alltid morgenmøte sammen klokken 09:00... Da handlet det om hva som var på agendaen den dagen og om vi hadde noen andre planer ...» (2. intervju).

1: «... når jeg er på senteret så må jeg jo stå opp tidlig om morgenen og gjøre klart til barnehage, og så kjøre hun på 6år i barnehagen. Og så er det tilbake igjen, for å rekke å spise litt, før jeg skal rekke å bli med på husmøtet. Og så, kanskje er det en og to avtaler på planen da, spise mat innimellom og trille tur og hente i barnehagen igjen.» (1. intervju)

I tillegg ble også helgene organisert av barne- og familiesenteret slik som beskrevet her:

3: «vi dro på turer i helgene også, men ellers så var det da slik at fast hver dag, fra mandag til fredag så var det morgenmøte klokken 10:00. I helgene så var det halv 10, eller var det omvendt? Halv 10, også 10? Så kom det litt an på om vi hadde samtaler med en psykolog der, og så kom det an på om vi hadde noe «Cos-veiledning», eller ja, hvilke avtaler som vi hadde da.»- (3. intervju).

Denne erfaringen sammenfaller med en annen mors beskrivelser av aktiviteter på helg:

1: «Aktiviteter som vi gjør sammen med senteret?» 1: «Det er i grunn.. samlingsstund, det har vi jo, og så bruker det å være felles turer da, på helg. Vi var på en tur nå på søndag, men det var ingen av de ansatte som var med.» 1: «Var det ingen av de ansatte som var med, men det var senteret som arrangerte det?» 1: «ja, vi ble vel mer eller (Ler) mindre gitt beskjed om at vi måtte ut.»- (1. intervju).

Det kan se ut til at mor ved det ene barne- og familiesenteret hadde noe mer mulighet til å påvirke dagene sine enn de to andre:

2: «Det var slik at vi kunne bestemme tiden selv, vi måtte bare passe på at det var de forskjellige ansatte som var på jobb til det som de jobbet med ... ja, og så hadde vi slike kveldsrefleksjoner hver kveld ... Det handlet om hvordan dagen hadde vært, hva som hadde vært positivt og hva som hadde vært negativt.» 1: «Bearbeidelse av dagen?» 2: «ja». - (2. intervju)

Til forskjell fra de to andre mødre hadde mor fra 2. intervju ikke like mange faste avtaler på dagtid. Det fremstår som at hun opplevde noe mer fleksibilitet enn de to andre mødre. Mor fra 2. intervju hadde likt med de to andre mødre faste møter hver morgen, men hun hadde også faste møter med barne- og familiesenteret på kveldstid. Hun hadde altså mer fleksibilitet gjennom at hun hadde muligheten til å informere om egen planer. Tenkelig slik at senteret kunne legge opp avtaler med utgangspunkt i mors kalender. På den andre siden kan årsaken like fullt se ut til å være at barne- og familiesenteret ønsket kontroll over hva hun skulle ta seg til i løpet av dagen for å holde oversikt over henne og familien. Sett i sammenheng med barne- og familiesenterets ønske om å observere foreldrene er det tenkelig at barne- og familiestedet trengte oversikt over foreldrenes planer, slik at senteret kunne planlegge for å kunne klare å observere familiene til enhver tid, slik en av mødre beskriver:

1: «Ja, for hvilke situasjoner er det de observerer og sånn? Er det bestemte tider eller, er det gjennom hele dagen?» 1: «Stort sett hele dagen var det, i fra morgenen til kvelden, med unntak av måltidene, da fikk vi sitte i fred». (1. intervju)

Når ukeplanene varierer og dagene fylles med avtaler vil dette tenkelig kunne medføre at foreldrene må leve på barne- og familiesenterets premisser. Det fremstår som at foreldrene har lite mulighet til å endre eller påvirke tid og innhold i avtalene. Det er vanskelig å se hvordan foreldrene kan planlegge egne aktiviteter, være i arbeid, utdanning eller i det hele tatt oppta seg med noe utenfor barne- og familiesenteret.

Flere av mødrene forteller likevel om at de er travle med å følge opp barn på aktiviteter utenfor barne- og familiesenteret. I det 1. intervjuet kom det frem at foreldrene var travelt opptatt med å følge opp alle aktivitetene til datteren på 6 år. Jenta på 6 år deltok i 3 ulike fritidsaktiviteter i løpet av en uke. Hun gikk på håndball, volleyball og fotball. I helgene var hun i tillegg med på turneringer, konkurranser og slikt. Mor fortalte at de den siste helgen måtte droppe fotballen, fordi de ikke rakk å være med på alt. Barna opptok tilsynelatende det meste av tiden til foreldrene både på og utenfor barne- og familiesenteret.

Dette underbygger inntrykket av at barne- og familiesenteret holder frem barnet som det eneste av betydning for foreldrene, og familiesenterets organisering av familiene. Dette kan bli problematisk dersom man ser foreldrene som hele mennesker med egne behov. De voksnes liv utover barna fremstår ikke i de funn som er gjort i denne undersøkelsen å gjøres gjeldende for barne- og familiesenteret.

Foreldrene forteller at barne- og familiesenteret hadde betydelig påvirkning på den «voksne hverdagen». Den voksne hverdagen sikter til seksualitet, samliv, hobby, alkohol og andre aktiviteter voksne ellers i samfunnet tar del i som vanligvis ikke involverer barn.

I: «Hvordan ble den voksne hverdagen påvirket av å bo på barne- og familiesenter?»

2: «Der hadde vi ikke lov til å røre alkohol, fordi det har vært mennesker der på senteret som har vært alkoholikere eller narkomane. Så det spurte jeg om noen ganger når det var sol og fint vær, men det var ikke lov. Det gjør vi jo hjemme sammen, i helgene. Vi ser på tv, eller ser en film og jeg drikker et glass rødvin og han tar en øl, men vi har aldri vært fulle eller noe fremfor ungene. Vi hadde muligheten til å dra på kafe eller gjøre slike ting, hvis vi ville. Vi gjorde det et par ganger, men aldri alene. Ikke bare oss voksne. Vi var vel en gang eller to ute og gikk en tur, men det var det»- (2.intervju).

Mor forteller i sitatet over om hvordan rammene på barne- og familiesenteret tilsa at de ikke hadde lov til å nyte alkohol. Reglene var ikke innført på grunn av foreldrene selv, men av hensyn til andre foreldre som bodde på senteret. Det kan forstås som at en regel gjelder for alle. Denne generaliseringen fant også J. T. Sandvin (1998) å gjelde i institusjoner for funksjonshemmede. Dette er relevant da det sees at autoriteter med tatt for gitt makt, utøver praksis med utgangspunkt i at de antar at deres oppfattelser av hva som er best for noen er best for alle beboere og ansatte. Det kan være et symptom på manglende tillit til beboeren ved

institusjonen (J. Sandvin et al., 1998). Det fremstår som om alkohol ble betraktet som et onde av barne- og familiesenteret, et uttrykk for doxa innen rammene av barnevernsfaglig felt.

Jeg forstår reglene om ingen alkoholbruk i lys av Rappana Olsen (2018) som et uttrykk for senterets moral og verdier, og deres kontroll. Barne- og familiesenterets holdning til alkohol gjengitt i mors uttalelse kan på den annen side forstås i sammenheng med funn gjort i Valås (2011, p. 40) masteroppgave, hvor det fremkom at over halvparten av mødrene som deltok i prosjektet, hadde utsatt egne barn for det Valås (2011) anser som betydelig alkohol- og tobakkspåvirkning under svangerskapet. Dette kan vise til at barne- og familiesenteret har erfaring med at mødrene som bor ved senteret ofte er sårbare for skadelig alkoholbruk. Kanskje er det slik at barne- og familiesenteret ikke har tillit til at foreldrene generelt evner å regulere eget inntak, også de som ikke er alkoholikere eller tidligere har vist skadelig bruk. Dette kan sees i sammenheng med funn som J. T. Sandvin (1998) fant, der de ser at ansatte ved botiltak for funksjonshemmede begrenser inntak av mat til beboere, uten noen logisk grunn. Begrensingen gjøres på grunnlag av ansattes oppfatning av sunnhet på samfunnsnivå, og doxa på feltet, en form for normalitetsarbeid. Jeg undrer meg over om barne- og familiesenteret vurderer det slik at foreldre aldri burde drikke alkohol.

4.3.3. Nyorientering

Innen katastrofepsykiatrien finner vi begrepet nyorientering som kan beskrive hvordan foreldrene ser tilbake på oppholdet ved barne- og familiesenteret (Sml.no & Malt). Foreldrene lever ikke i tankene, følelsene og opplevelsene de hadde ved barne- og familiesenteret. De har gjennom oppholdet fått opplæring og gjennomgått det en informant refererer til som deres «*livs viktigste jobb*» (Paulsen, 2017, p. 31). Når de er kommet hjem har de tatt opp i seg opplevelsene og lærdommene fra barne- og familiesenteret. De ha fått en ny oppfattelse av seg selv og sitt moderskap. Dette skal de i tiden etter oppholdet på ulike måter forsøke å etterleve.

Til tross for at foreldrene opplevde å bli tvunget til å være på barne- og familiesenteret forteller samtlige av foreldrene at de sitter igjen med positive opplevelser fra oppholdet. En mor beskriver hvordan hun opplevde oppholdet som greit:

2: «... Jeg synes det er viktig å fremsnakke de institusjonene ... Fordi jeg har en veldig fin opplevelse fra den institusjonen som jeg var på ... Det var derfor jeg ville bli med på intervjuet Der er det erfarne mennesker som jobber med oss, både personlig, og

familien. Når vi forstod at de jobber med oss og ikke imot oss ble alt bedre. De jobber jo for at barna skal få bli med hjem igjen.»- (2. intervju)

Mor fra det 1. intervjuet deler samme oppfatning, men sier at hun i starten synes det var kjipt å ikke få lov til å dra hjem.

1: «Nei, jeg synes egentlig at dette oppholder her har vært veldig greit for meg. Det har vært et bra opplegg synes jeg. Det var veldig kjipt i starten, da hadde jeg bare lyst til å dra hjem, men etter hvert så, følte jeg at jeg hadde blitt sterkere og sterkere på grunn av alt det jeg har gått igjennom i livet.»- (1. intervju).

Opplevelsen av at hun ikke fikk lov å reise hjem ser ut til å understreke opplevelsen av å føle at man tvinges til å bo ved barne- og familiesenteret. Dette påvirket ikke mors totale oppfatning av oppholdet negativt. Hun sier avslutningsvis i intervjuet at hun vil råde andre foreldre som skal flytte til barne- og familiesenter, til å være åpen og ærlig fra starten av oppholdet. Hun sier de vil gjøre lurt i å bruke oppholdet på barne- og familiesenteret for det, det er verdt.

Mor fra 3. intervju beskriver også positive opplevelser med det siste barne- og familiesenteret hun var på:

3: «Jeg tror det spørs på hvilket senter du skal på, men hvis jeg hadde visst om en familie som skulle på det senteret som jeg var på siste gangen, for eksempel, så tror jeg nok at jeg ville sagt at de burde si «ja» til det, og fortalt de at; du får en positiv opplevelse, du får en opplevelse av at de ansatte faktisk vil hjelpe seg. Sørg for at du skal klare å beholde barna dine, eller barnet ditt. Så jeg tror kanskje det at jeg hadde pratet veldig varmt om de som jobbet der dersom det var akkurat dit de skulle». I: «ja, hvis ikke da?» 3: «Da tror jeg at jeg ville ha frarådet dem det.»- (3. intervju).

I motsetning til de to andre mødrene, er hun generelt negativ til barne- og familiesentre på grunn av tidligere erfaringer, men hun er positiv til det ene av de to barne- og familiesentrene hun hadde erfaring med å bo på. Hun sier oppholdet har gjort henne sterkere. Dette kan tenkelig knyttes til kvaliteten i relasjonen mellom henne og de ansatte.

1: «Ja. Så jeg har bestandig vært redd for å si ifra om ting, og etter dette oppholdet på familiesenteret så har jeg blitt sterkere og jeg tørr å si fra. Tørr å si meningen min, jeg er ikke så redd lenger som jeg var.» I: «nei, så alt i alt, så har du blitt en bedre person, eller?» 1: «ja» I: «Hvordan opplever du at dette påvirker deg som mamma?»

I: «jeg er mye sterkere. Føler meg mye bedre og sterkere, og har mer energi. Du blir liksom ikke så utmattet og sliten av alle disse her telefonsamtalene og meldingene som jeg får i fra pappaen til henne på 6 (år).» I: «ja, du tåler mer?» 1: «ja.»- (1. intervju)

4.3.4. Oppsummering

Etter oppholdet ved barne- og familiesenteret fungerte barnevernsarbeidere som «megler» mellom foreldre og deres egen familie. De utgjør en nyvunnet sosial kapital for foreldrene. Det fremstår her som at barnevernsarbeidere blir autoriteter, også utenfor rammene av barne- og familiesenteret. Dette vil tenkelig underbygge barnevernsarbeiderens autoritet i øynene til foreldrene som har vært på senteret. Når de tar innover seg hvordan reglene er, ser det ut til at de blir mer selvsikre. Mødrene lærer å anvende den makt, som de selv har følt seg underlegne, i møte med egne foreldre. På denne måten finner noen trygghet i de ansattes myndighet og ressurser.

Foreldrene lærte at barnevernets ord trumfet deres eget dersom det var uenigheter. Samtidig opplevde foreldrene at de ansatte ved senteret kunne fungere som deres allierte i møte med barnevernstjenesten. Vetomakten til barnevernet fremstår det som at foreldrene etter hvert lærer seg å bruke i møte med omverden, utenfor barne- og familiesenteret.

Det fremstår i funn gjort i dette prosjektet som om at barne- og familiesenteret mente at foreldrene ikke burde drive med aktivitet som ikke omhandlet barnet. Noe om kan knyttes i sammenheng med de ansattes habitus og doxa på fagfeltet ved senteret. Det kommer frem også i denne studien, slik som også i tidligere studier, at de andre beboerne var av betydning for foreldrenes opplevelser av trivsel ved senteret. Studien viser til at barne- og familiesentret legger opp konkrete planer og aktiviteter for foreldrene. Foreldrene har liten mulighet til å påvirke disse planene.

Til tross for at foreldrene opplevde å bli tvunget til å være på barne- og familiesenteret forteller samtlige av foreldrene at de sitter igjen med positive opplevelser fra oppholdet. Når de er kommet hjem har de tatt innover seg opplevelsene og lærdommene fra barne- og familiesenteret. Etter dette har de fått en ny oppfattelse av seg selv og sitt moderskap.

5. Oppsummerende konklusjon

I foregående kapittel har jeg presentert og drøftet resultatene fra analysen av empirien. Jeg har redegjort for resultatene tematisk. I det følgende vil jeg søke å oppsummere resultatene i en sammenfattet konklusjon. Konklusjonen vil i stor grad være preget av forskerens tolkninger og forståelser av resultatene sett i sammenheng med eksisterende kunnskap.

Problemstillingen for dette prosjektet har vært: Hvordan opplever mødre plassert i barne- og familiesenter sin hverdag? For å finne svar på denne problemstillingen utarbeidet jeg tre underspørsmål som ledet frem til intervjuguiden som ble brukt i tre kvalitative intervjuer at tre ulike mødre som har bodd en periode på barne- og familiesenter i løpet av de to siste årene. Intervjuene resulterte i empiri som ble systematisk analysert med utgangspunkt i problemstillingen. Resultatene fra analysen førte frem til tre tema som på ulike måter gir innsyn i hvordan mødre plassert i barne- og familiesenter opplever sin hverdag.

Foreldrene kommer til barne- og familiesenteret sårbare og med en opplevelse av desperasjon. De opplever at de må «fikse» kravene fra barnevernstjenesten, om ikke vil de kunne miste barn(a) sine. Når de kommer til barne- og familiesentret, føler de på ensomhet og en opplevelse av stigmatisering og skam over egen situasjon. De ser ikke ut til å søke mot andre mennesker utenfor senteret, tilsynelatende på grunn av deres opplevelse av skam og stigma (Goffman, 1968). I tillegg har foreldrene problematiske relasjoner de forholder seg til utenfor barne- og familiesenteret. Foreldrene står ofte i konflikter med egne familier. Dette kan se ut til å medføre at foreldrene i praksis opplever isolasjon under plasseringen. De kan forstås som marginaliserte og lever hverdagen på utsiden av samfunnet.

Som et resultat av begrenset sosial omgang med andre utenfor barne- og familiesenteret, blir de ansatte foreldrenes nærmeste sosiale relasjoner mens de bor der. På barne- og familiesenteret er ikke barnevernstjenesten til stede i det daglige, men befinner seg kontinuerlig i bakgrunnen og «sjekker inn». Som en forlengelse av barnevernstjenesten, en stedfortreder, i en form for dobbeltrolle fungerer de ansatte ved barne- og familiesenteret som overvåkere. De formidler til barnevernet informasjon om hvor vidt foreldrene har oppnådd satte krav og mål eller ikke (Handlingsplaner/ tiltaksplaner). De ansatte vil slik sett kunne betraktes som «varslere/tystere». Foreldrene blir avhengige av anerkjennelse fra de ansatte. Hvor vidt foreldrene får denne anerkjennelsen får betydning for om foreldrene opplever seg selv som verdifulle (identitet i sosial kontekst), og om foreldrene får beholde barnet. Dette kan ses i sammenheng med Pierre Bourdieus begrep om symbolsk vold.

De ansatte miljøterapeutene fungerer både som hjelpere og maktutøvere overfor foreldrene. De ansatte arbeider på vegne av barnevernet. De skal lære opp foreldrene, kartlegge og måle foreldrene etter barnevernets standard, deres målenhet (bestilling/ tiltaksplan). Dette er mål som er utformet etter barnevernets verdier og idealer. Deretter skal barne- og familiesenterets ansatte formidle informasjon om foreldrene tilbake til barnevernstjenesten. Denne informasjonen danner beslutningsgrunnlaget for barnevernssaken (Hennum, 2016). De ansatte fungerer i rollen som informant overfor barnevernstjenesten og samtidig som veileder og lærer overfor foreldrene. Makten til å definisjoner foreldrenes fungering og situasjon faller slik på de ansatte.

De ansatte vil for foreldrene få en høy sosial og kulturell status innenfor mini-samfunnet på barne- og familiesentret. Det er de ansatte som besitter kunnskapen og innsikten foreldrene trenger for å mestre foreldrefungeringen etter barnevernstjenestens målestokk og standarder (doxa). Foreldrene må lære fra de ansatte ved barne- og familiesenteret. De må la seg forme og forsøke å transformere seg gjennom å ta opp i seg deres uttalte verdier, vaner og idealer (habitus).

Kvaliteten på relasjonen mellom foreldrene og de ansatte ved barne- og familiesenteret vil være av betydning for foreldrenes forutsetning for å ta lærdom og få utbytte av programmet/tiltaket. (se stress i sammenheng med læring og foreldrefunksjon (Lillejord et al., 2017; Rodriguez-JenKins & Marcenko, 2014; Samdal et al., 2017). Gjennom de ansattes korrigerende, fordømmelse og anerkjennelse vil foreldrene innlemmes/transformeres inn i «middelklasse»- idealer av foreldrefungering og hverdagslig familieliv. Foreldrene mottar omsorg og støtte fra de ansatte når de er mest sårbare. Foreldrene tar imot råd og hjelp i tilsynelatende desperasjon. De uttrykker forakt for barnevernet gjennom hele prosessen, både under og etter oppholdet. Ved hjemkomst og tiden etter gir foreldrene uttrykk for videre forakt for barnevernstjenesten. De forakter derimot ikke de ansatte ved barne- og familiesenteret, hvor de har funnet sosial kapital.

Foreldrene har under oppholdet på barne- og familiesentret ifølge resultatene fra dette studiet gjennomgått en form for transformasjonsprosess. Endringsprosessen skjer gjennom en form for sosialiseringssprosess og i møte med en opplevd truende offentlig myndighet. Foreldrene yter motstand til å begynne med, men tilpasser seg etter hvert de verdier, normer og regler som anses som riktige på barne- og familiesenteret. Foreldrenes klassebakgrunn ser ut til å være av betydning for hvordan deres foreldrefungering oppfattes av de ansatte ved senteret. Deres oppfattelser danner grunnlag for de ansattes vurderinger at foreldrenes muligheter til å

bli så kalte gode nok foreldre. Foreldrene gjennomfører endring ved å gi slipp på egne preferanser, verdier og livsstil til fordel for det levesett, handlinger og verdier (habitus og doxa) som har status ved barne- og familiesenteret.

Inne på barne- og familiesenteret er foreldrene underlagt regler, strukturer og rammer som på ulike måter påvirker hverdagen deres. Disse strukturene har foreldrene liten mulighet til å påvirke. Dette forstås i dette prosjektet som uttrykk for senterets maktutøvelse. Utover strukturene ved senteret kommer maktdifferansen til uttrykk spesielt i språk. Foreldrene beskriver bredt hvordan de har utfordringer med å forstå hva barnevernet og de ansatte ved barne- og familiesenteret forventer og ønsker fra dem. Dette bunner ofte i at fagfolkene bruker mye fagspråk eller vanskelige ord og uttrykk som sjeldent eller aldri brukes i vanlig dagligtale.

5.1. Avslutning og implikasjoner for praksis

Med utgangspunkt i tidligere forskning og eksisterende data brukt i arbeidet med dette prosjektet, vil jeg avslutningsvis stille spørsmål ved om barne- og familiesenter som hjelpetiltak slik det pr. i dag er utformet, fremdeles er å anse som forsvarlig tilnærming til hjelp i arbeid med barn- og foreldre i sårbare og komplekse livssituasjoner?

Forskningsresultatene fra denne studien peker på betydningen av foreldres opplevelser i møte med barnevern. Resultatene viser til opplevelser av frykt, tvang og usikkerhet. Dette særlig i starten av oppholdet. Starten av oppholdet er den tiden av oppholdet hvor foreldrene kartlegges. Forskningen viser til utfordringer ved bruk av begreper som «god nok mor», i sammenheng med foreldres rettsikkerhet. Studien bringer frem nye forståelsesrammer for barne- og familiesentre som endringsarena sett i lys av blant annet sosiologen Pierre Bourdieus teorier om kapital. Det vises til utfordringer knyttet til foreldres opplevelser av sosial kontroll og beskrivelser fra deres hverdag som kan forstås som opplevelser av krenkelse og betydelig stress og i samsvar med symbolsk vold. Samtidig finner forskningen i likhet med tidligere forskning på området, relasjonen mellom ansatte og foreldre som betydningsfullt for resultatet av plasseringen.

Forskningen viser utover dette til at foreldre hadde positive opplevelser med oppholdet, dersom de opplevde god relasjon til de ansatte, og dersom de opplevde god kommunikasjon med de ansatte. Samtidig hadde foreldrene mindre negative opplevelser av veiledningsfasen, enn ved kartleggingsfasen. Årsaken til dette kan ha sammenheng med Pierre Bourdieus teori som forklarer hvordan undertrykte grupper som lever under undertrykkelse og symbolsk vold, på ulike måter ender opp med å re-produkere de strukturene som medfører undertrykkelsen.

Formålet med dette prosjektet bygger på grunntanken om at økt kunnskap om brukeropplevelser og brukermedvirkning, vil kunne føre til økt kvalitet i barnevernets hjelpetiltak. Dette prosjektet kan derfor være et nyttig bidrag til kunnskap når det gjelder barne- og familiesenter som forebyggende hjelpetiltak i barnevernet. Et underliggende mål med prosjektet er å supplere fagfeltet, profesjonelle hjelpere og fremtidig barnevernsarbeidere med kunnskap det foreligger relativt lite av. Håpet er at prosjektet vil kunne bringe frem ny kunnskap og nye perspektiver som kan stimulere til etisk refleksjon og videre utvikling av barnevernets hjelpetiltak, og at prosjektet kan inspirere til videre forskning på barne- og familiesenter. Prosjektet har i rekrutteringsprosessen avdekket ønske fra praksisfeltet om mer forskning på barne- og familiesenter med fokus på også fedres opplevelser. Utover dette vurderes forskning på barne- og familiesenters metodiske tilnærming som interessant. Videre vil det være nyttig med forskning på hvordan de ansatte ved barne- og familiesenteret oppfatter foreldres opplevelser ved senteret.

Forskningen kan anses som representativ ved at den selv med relativt få deltagere viser til sammenfallende resultater som tidligere masteroppgaver og samtidig underbygger resultater fra tidligere forskning som blant annet vises til i Prop.73L (2016-2017). Dette prosjektet har vist til ytterligere behov for forskning på hjelpetiltak i barnevernet. Denne forskningen og tidligere forskning viser til at foreldre opplever kartleggingsfasen ved barn- og familiesentre som særlig belastende. Dette vil samtidig innebære at foreldre opplever opplæring og endrings-fasen, dvs. råd og veiledning og foreldreprogrammer, som mindre belastende. Dette kan være verdifull kunnskap å ta i betraktning ved evaluering av hjelpetiltak i barnevernet og deres innvirkning på brukernes opplevelser av hjelpens effekt. Foreldrenes erfaringer med uforutsigbarhet i forhold til at *«det forekommer at utredningen (plutselig) avbrytes og konkluderes med omsorgsovertakelse»* (Prop.73L, 2016-2017, p. 121).

Kan man i fremtiden vurdere å kartlegge foreldre før de kommer på barn- og familiesentre? Innsikten fra dette prosjektet gir grunnlag for et slikt spørsmål. Dersom foreldrene var kartlagte og avklart som «gode nok», før de flyttet til barn- og familiesenteret kunne foreldrene slippe å uroe seg for det de beskriver som plutselig omsorgsovertakelse. De ansatte ville inne hatt en mer avklart rolle som veiledere. I dagens praksis er de ansattes rolle tosidig, både ansvarlige for kartleggingen og veiledningen. Dette oppleves som utrygt for foreldrene. Tenkelig ville det være tryggere for foreldrene dersom, mens de bor på barn- og familiesenteret hadde sluppet å bli kartlagt, men kunne konsentrert seg om endringsprosessene de skal igjennom.

Resultatene av dette studiet og tidligere forskning gir indikasjoner på at kartleggingen medfører slik utrygghet for foreldrene at de ikke er mottagelig for hjelp og veiledning, før etter denne fasen. For noen foreldre kan det tenkes å være bedre å bli kartlagt hjemme hos dem selv, den første tiden. Så kan de eventuelt flytte til senteret med en trygghet på at de i utgangspunktet er gode nok, men nå skal de lære å bli enda bedre foreldre. Dette ville tenkelig legge helt andre premisser til grunn for både relasjon mellom ansatte og foreldre og muligheter til innlæring. Samtidig vil de ansatte kunne sette søkelys på opplæring og veiledning, uten å måtte bruke uker på å trygge foreldre (under kartlegging) som frykter for omsorgsovertakelser, som nå etter gjeldende praksis kan forekomme plutselig (Prop.73L, 2016-2017, p. 60).

Resultatene av denne forskningen, i sammenheng med tidligere forskning, gir grunn til å anta man ved å kartlegge foreldrene i deres eget hjem før plassering i barn- og familiesenteret vil avdekke omsorg som er skadelig på et tidligere tidspunkt. Noe som tenkelig vil medføre at man slik kan fatte vedtak om omsorgsovertakelse der det er helt nødvendig, raskere. I de tilfeller hvor foreldrene ville blitt vurdert til uskikkede ved barne- og familiesenteret, vil en slik praksis medføre at de skånes for den belastning flyttingen ut av eget hjem og inn i nye omgivelser, kan være. Samtidig vil en endret praksis slik beskrevet over, sannsynligvis medføre kortere opphold. Forskningsresultatene ved dette studiet vil rette spørsmål til om kartlegging i eget hjem vil vise mer av foreldrenes riktige fungering, i eget miljø, i sitt egen sosiale rom? Om dette vil avklare på tidligere tidspunkt om foreldrene har endringsressurser nok til å få utbytte av de endringsskapende tiltakene og programmene som de i tilfelle må gjennomføre ved barne- og familiesenteret? En lignende praksis drøftes i Prop.73L (2016-2017).

Med disse avsluttende refleksjonene håper jeg andre studenter og barnevernsarbeidere kan bli inspirert til videre forskning på området og fortsetter å stille spørsmål med hvordan barn og foreldre i møte med barnevernet erfarer den hjelpen de mottar. Slik kan vi fortsette å stimulere til utvikling og forbedring på barnevernsfeltet.

Litteratur og referanser

- Aakvaag, G. (2008). «*Pierre Bourdieu: En konfliktteoretisk syntese*» i: *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag. Kap. 6.
- Arum, A. (2019). *Foreldre i sårbare situasjoner - betydningen av ansattes anerkjennelse i møte med familier på et familiesenter*. In: Dronning Mauds Minne Høgskole.
- Bahus, M. K. (Producer). (2020). *Store Norske Leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/abortloven>
- Barne- og likestillingsdepartement. (2016). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven § 4-4.*, Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/8d3be0078d4d496e8f7a64d55b10ec0f/retningslinjer-om-hjelpetiltak.pdf>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2015) *Endringer i barnevernloven (utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak)*. (Prop.72 L. (2014- 2015)). I: Oslo: Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-72-l-2014-2015/id2401464/>
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2017) *Endringer i barnevernloven (barnevernsreform)*. (Prop.73 L. (2016-2017)). I: Oslo: Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-73-l-20162017/id2546056/>
- Barne- ungdoms og familiedepartementet. (2016). *Lovendring om pålegg av hjelpetiltak*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/lovendring-om-palegg-av-hjelpetiltak/id2481478/>
- Barne- ungdoms og familiedirektoratet. (2011). *Veileder til forskrift for sentre for foreldre og barn*. Hentet fra: <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00002971>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2013). *Endringer i barnvernloven*. (Prop. 106 L (2012-2013)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2015a). *Senter for foreldre og barn*. (Webområde). Hentet fra: https://bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Sentre_for_foreldre_og_barn/

- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2016). *Sentre for foreldre og barn. Oversikt alle statlige barneverntiltak*. Hentet fra:
https://bufdir.no/Barnevernsinstitusjoner/Oversikt_alle_statlige_barneverntiltak/Sentre_for_foreldre_og_barn/
- Barne- og familiedepartementet. (2010). *Forskrift for sentre for foreldre og barn* (FOR-2010-11-25-1479). Hentet fra: <https://lovdata.no/forskrift/2010-11-25-1479>
- Barnevernloven. (1992a). *Lov om barneverntjenester (Barnevernloven): §4-4. Hjelpetiltak for barn og barnefamilier*. (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra:
<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100/§4-4>
- Barnevernloven. (1992b). *Lov om barneverntjenester (barnevernloven)*. (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Berg, M. S., & Jacobsen, C. H. (2006). *En studie av foreldre og barn på familiesenter: Hvilke endringer skjer i større og mindre grad, og hva kan bidra som forklaringer?* (Masteroppgave). Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. I: Trondheim.
- Betonmast. (2020, 26. juni.2020). *Betonmast bygger Norges største barneskole på Fjellhamar*. Retrieved from <https://www.betonmast.no/2020/06/26/betonmast-bygger-norges-storste-barneskole-pa-fjellhamar/>
- Bråten, S. (2004). *Kommunikasjon og samspill: fra fødsel til alderdom* (2. utg. ed.). Oslo: Universitetsforl.
- Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory* (2nd ed. ed.). London: Sage.
- Clifford, G., Fauske, H., Lichtwarck, W., & Marthinsen, E. (2015). *Minst hjelp til dem som trenger det mest. Sluttrapport fra forsknings- og utviklingsprosjektet «Det nye barnevernet»*. NF-rapport, 6, 67-69.
- Clifford, G., & Lichtwarck, W. (2010). *Ideologi, tiltak og barnevernsklinter*. In G. Clifford & W. Lichtwarck (Eds.), *Modernisering i barnevernet: ideologi, kontekst og kompetanse* (pp. 28-55). Oslo: Universitetsforl.
- Dalland, O. (2012a). *Hvordan kunnskap blir til. I: Metode og oppgaveskriving* (pp. 47-59). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

- Dalland, O. (2012b). Kapittel 9 *Intervju. I: Metode og oppgaveskriving* (pp. 151-183). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag As.
- Dalland, O. (2012c). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dalland, O. (2020). *Validitet. I: Metode og oppgaveskriving* (pp. 245). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Elizabeth, L., Halvor, F., & Willy, L. (2019). *Den barnevernskapte virkelighet*. Tidsskrift for velferdsforskning, 22, 74-89. doi:10.18261/issn.2464-3076-2019-01-05
- EMK. (2021). *DEN EUROPEISKE MENNESKERETTIGHETSKONVENSJONEN*. 33. Hentet fra: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_NOR.pdf
- Eriksen, T. H., & Sajjad, T. A. (2011). *Kulturforskjeller i praksis: perspektiver på det flerkulturelle Norge* (5. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Falch-Eriksen, A. (2016). *Foreldre som er fratatt omsorgen for sine barn. Familievernets rolle og foreldrenes krise, mestring og endring*: Oslo Metropolitan University- OsloMet: NOVA.
- Farstad, G. R. (2018). *Perspektivet på familien. I: Rappana Olsen, C. P. mfl. (Red.), Sosiologi i sosialfagene*. (Kap. 9 (s. 155-168). Universitetsforlaget.
- Fauske, H., Kvaran, I., & Lichtwarck, W. (2017b,). *Hjelpetiltak i barnevernet: Komplekse problemer og usikre virkninger*. Fontene forskning, 45-58. Av: Fellesorganisasjonen (FO). Hentet fra: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2504885>
- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., Bjørknes, R., & Nygren, L. (2015). *Frykten for barnevernet - En undersøkelse av etniske minoritetsforeldres oppfatninger*. Tidsskriftet Norges barnevern, 92(2), 81-96. doi:10.18261/ISSN1891-1838-2015-02-02 ER
- Giske, T., Satinovic, M., & Hjälmhult, E. (2014). *Innføring i grounded theory*. Trondheim: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke.
- Gjems, L. (2009). *Å samtale seg til kunnskap: sosiokulturelle teorier om barns læring om språk og gjennom språk*. Bergen: Fagbokforl.
- Goffman, E. (1968). *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. Harmondsworth: Penguin.

- Goffman, E. (1992). *Våre Rollespill til daglig*. Oslo: Pax Forlag AS.
- Hansen, S., & Saugestad, K. (Producer). (2012, 28.08.2021). *Mødrehjem i uløkke*. Blått-lys-for-mødrehjem. [Artikkel] Retrieved from <https://www.nrk.no/kultur/blatt-lys-for-modrehjem-1.8320291>
- Haugland, R. (2008). *Med makt til å krenke: om makt, avmakt og motmakt i en konfliktfylt barnevernssak* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal.
- Helsetilsynet (2015). *Rapport fra tilsyn med senter for foreldre og barn Viktoria familiesenter 2014*. Hentet fra: <https://www.helsetilsynet.no/historisk-arkiv/tilsynsrapporter/sor-trondelag-arkiv-tilsynsrapporter/2014/viktoria-senter-for-foreldre-og-barn-2014/>
- Hennum, N. (2016). *Kunnskapens makt i beslutninger*. I: *Beslutninger i barnevernet* (pp. 48-62). Oslo: Universitetsforlaget
- Juul, R., & Husby, I. S. D. (2019). *Collaboration and conversations with children in Child Welfare Services —Parents' viewpoint*. doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12707>
- Kristiansen, S., & Hviid Jacobsen, M. (2014). *Hverdagslivet: sociologier om det upåagtede* (2. udg. ed.). København: Hans Reitzel.
- Kristiansen, S., & Hviid Jacobsen, M. (2014). *Hverdagslivet: Sociologier om det upåagtede* (2. udg. ed.) *Kap.6. :Erving Goffman*. København: Hans Reitzel.
- KS.no. (2021). *Barnevernsreformen*. Hentet fra: <https://www.ks.no/fagomrader/barn-og-unge/barnevern/barnevernsreformen2/barnevernsreformen/>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Forskningsintervjuer, filosofiske dialoger og terapeutiske samtaler*. I: *Det kvalitative forskningsintervju* (pp. 43-65). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvelling, Ø. (2015). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Langsrud, E., Fauske, H., & Lichtwarck, W. (2019, januar 5). *Den barnevernskapede virkelighet*. I: *Tidsskrift for velferdsforskning*, 74-89. Hentet fra: <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2019-01-05>

- Lillejord, S., Børte, K., Ruud, E., & Morgan, K. (2017). *Stress i skolen—en systematisk kunnskapsoversikt*. Oslo: Kunnskapscenter for utdanning. Hentet fra www.kunnskapscenter.no.
- Marthinsen, E., & Lichtwarck, W. (2013). *Det nye barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed. ed.). London: Harper & Row.
- McLeod, S. (2007). *Maslow's hierarchy of needs*. *Simply psychology*, 1(1-18). Hentet fra: <https://canadacollege.edu/dreamers/docs/Maslows-Hierarchy-of-Needs.pdf>
- NOU-2012:5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling— Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Oslo: Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/e212cdbe211d4e699983049c3070870e/nou/pdfs/nou201220120005000dddpdfs.pdf>
- NOU-2016:16. (2016). *Ny barnevernlov. Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/nou/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>
- NSD. (2021). *Hva gjør vi?* Hentet fra: <https://www.nsd.no/om-nsd-norsk-senter-for-forskningsdata/>
- Opplæringsloven. (1998) *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61) Hentet fra: <https://lovdata.no/lov/1998-07-17-61>
- Paulsen, K. U. (2017). *Anerkjennelse som nøkkel til samhandling: foreldres opplevelser med opphold på barn- og familiesenter - en fenomenologisk studie*. (Masteroppgave). Høgskolen i Vestlandet. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2467692>
- Rappana Olsen, C. P. (2018) *Å forstå og fortolke hverdagen*, I: Rappana Olsen, C. P. (Red.), *Sosiologi i sosialfagene*. (Kap. 3, s. 38-49). Universitetsforlaget.
- Reistad, Y. C. (2009). *Mestring før, under og etter et opphold på familiesenter: en kvalitativ studie som tar utgangspunkt i samtaler med tidligere beboere ved Rachel Grepp Heimen*. (Masteroppgave) I: Oslo: Høgskolen i Oslo. Avdeling for samfunnsfag. Hentet fra: <https://hdl.handle.net/10642/274>

- Rieger, K. L. (2019). *Discriminating among grounded theory approaches*. *Nurs Inq*, 26 (1),
Hentet fra: <https://doi.org/10.1111/nin.12261>
- Rodriguez-JenKins, J., & Marcenko, M. O. (2014). *Parenting stress among child welfare involved families: Differences by child placement*. *Children and Youth Services Review*, 46, 19-27. doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2014.07.024>
- Samdal, O., Wold, B., Harris, A., & Torsheim, T. (2017). *Stress og mestring*. HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen.
- Sandvin, J., Söder, M., Lichtwarck, W., & Magnussen, T. (1998). *Normaliseringsarbeid og ambivalens: bofellesskap som omsorgsarena*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Scott, S. (2009a). *Making sense of everyday life*. Cambridge: Polity Press.
- Scott, S. (2009b). *Theorizing the Mundane*. I: *Making sense of Everyday Life* (pp. 10-31). Cambridge: Polity Press.
- Malt, U. (2021). *Katastrofepsykiatri*. I: Store Medisinske Leksikon. Hentet fra: <https://sml.snl.no/katastrofepsykiatri>
- Solbakk, J. H. (2014). *Sårbare Grupper*. Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/bestemte-grupper/sarbare-grupper/>
- SSB. (2020). *Barnevern. Barne- og familievern*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- SSB. (2021a). *Barnevern*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/barne-og-familievern/statistikk/barnevern>
- SSB. (2021b). *Fruktbarhet*. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/nok-en-gang-rekordlav-fruktbarhet>
- Stefansen K. (2007): *Familiens rolle i reproduksjon av ulikhet. Kunnskapsbidrag fra kvalitative studier av foreldreskap*. *Sosiologisk tidsskrift*, 15, (p. 245-264)
- Stefansen, K. (2012). *Små barns livsverdener: Klassepesifikke erfaringsrom? Nordisk barnehageforskning*, 5. Hentet fra: <https://doi.org/10.7577/nbf.319>
- Steinsholt, K., & Juul, R. (2019). *Dialog som taktfull og klok sosialpedagogisk praksis*. In T. Halvorsen & A. Lone (Eds.), *Sosialpedagogiske perspektiver* (pp. 179-194). Oslo: Universitetsforlaget.

- Stevens, I., & Hassett, P. (2007). *Applying complexity theory to risk in child protection practice*. *Childhood*, 14(1), 128-144.
- Storhaug, A. S., & Bratterud, Å. (2013). *Hvem bor barna sammen med?* In M. Edgar & L. (red.) (Eds.), *Det nye barnevernet. Fase 1- en antologi* (pp. 118-119). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tjora, A. H. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg. ed.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Valås, K. (2011). *Små barn i risiko og familiesenter som tiltak: En kvalitativ studie med utgangspunkt i seks intervjuer med foreldre i familier som har hatt opphold på familiesenter = Young children at risk: a qualitative study of family centre-based help* (Masteroppgave): Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Det medisinske fakultet, Institutt for nevromedisin.
- Willy, L., Halvor, F., & Elizabeth, L. (2017). *Et maktperspektiv på «gode nok foreldre» i barnevernets kontekst*. *Tidsskriftet Norges barnevern* (2), 126-138. Hentet fra: <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2017-02-05>
- Willy, L., Halvor, F., & Elizabeth, L. (2020). *Barneverntjenestens problemfragmentering i lys av kompleksitetsteori*. *Tidsskrift for velferdsforskning* (2), 113-125. Hentet fra: <https://doi.org/10.18261/issn.0809-2052-2020-02-03>

Vedlegg

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Hverdagen til mødre som bor på Barn- og familiesenter”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å bringe frem kunnskap om hverdagen til mødre som bor på barn- og familiesenter. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet er en mastergrad oppgave ved Master i Barnevern ved NTNU- Norges teknisknaturvitenskapelige universitet i Trondheim. Formålet med prosjektet bygger på grunntanken om at økt kunnskap vil føre til økt kvalitet i barnevernets hjelpetiltak. Formålet med master oppgaven er å undersøke hvordan hjelpetiltaket «plassering i barn- og familiesenter» etter bvl. §4-4, påvirker mødres opplevelse av egen hverdag. Problemstillingen som søkes besvart gjennom forskningen er «*Hvordan opplever mødre plassert i Barn- og familiesenter sin hverdag?*».

Tilbakemeldinger fra mødre om deres opplevelser av hverdagen under opphold på barne- og familiesenter vil kunne si noe om hjelpetiltakets kvalitet ut ifra tjenestemottakers synspunkt. Mødene som mottar hjelpetiltaket, er å betraktes som sårbare grupper i samfunnet. Det å gi stemme til sårbare grupper er i seg selv er en verdi i et demokratisk samfunn. Et underliggende mål med prosjektet er å supplere fagfeltet, profesjonelle hjelpere og fremtidig barnevernsutdannede med kunnskap det foreligger relativt lite av. Slik søker prosjektet å stimulere til etisk refleksjon og utvikling av barnevernets hjelpetiltak.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du har mottatt dette brevet med spørsmål om å delta i et forskningsprosjekt, nærmere bestemt en masteroppgave i barnevern med tema Barn- og familiesenter. For å beskytte dine personopplysninger har de sendt deg dette brevet på vegne av meg. Jeg besitter derfor ingen opplysninger om deg. Du får spørsmål om å delta i denne undersøkelsen fordi du er en mor som enten bor eller

har bodd på barn- og familiesenter i Norge, en periode i løpet av de siste 2 årene. Du har erfaring med å leve hverdagen mens du bor på barn- og familiesenter, og kan derfor bidra med nyttig kunnskap og informasjon om hvordan hverdagen for mødre som bor på barn- og familiesenter kan oppleves.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du takker ja til å delta på intervju vil du bli intervjuet av meg i ca. 45 minutter. Du kan velge å ha med deg en støtte person, eller delta alene. Under intervjuet vil jeg stille deg spørsmål som handler om hvordan du opplevde hverdagen din mens du bodde på Barn- og familiesenteret. Det du svarer på spørsmålene anonymiseres, og gis ikke videre til barnevernstjenesten eller barn- og familiesenteret. Under intervjuet vil jeg gjøre noen notater og samtidig bruke lydopptak, opptaket transkriberes like etter intervjuet og vil bli slettet etter transkribering. Alle personopplysninger vil holdes avskilt fra lydopptaket slik at ingen informasjon kan spores tilbake til deg.

Gjennom svarene du gir under intervjuet ønsker jeg å få vite noe om din egen opplevelse og erfaring med hverdagen på barn- og familiesenter. Jeg søker etter å få en forståelse av hva dagene på barn- og familiesenteret innebar slikt som hvordan det å bo på barn- og familiesenter kan ha endret dine vaner og rutiner, sammenlignet med når du bodde hjemme og hvilke aktiviteter du deltok i under oppholdet på senteret. Jeg ønsker å høre om din personlige opplevelse av hvordan hverdagen din ble endret og på hvilken måte, når du flyttet til og fra barn- og familiesentret. Ellers vil jeg stille deg noen spørsmål som handler om hvordan du opplevde hverdagen som stressende eller avslappende, og hva du tror påvirket dette. Sist, men ikke minst vil jeg stille noen spørsmål om hvordan du tror din opplevelse av hverdagen på barn- og familiesenteret påvirket deg som mamma.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Det er bare forskningsansvarlig, nærmere bestemt masterstudent (meg) og veilederen min som vil håndtere datamaterialet og personopplysninger. Jeg og min veileder vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette brevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. For å sikre at ingen uvedkommende får tilgang til personopplysningene dine vil jeg erstatte navnet og personopplysningene med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil bli

lagret på forskningsserver tilhørende NTNU, samtidig med at alt av fysisk data materiale f.eks. papirer med sensitive opplysninger og personopplysninger vil bli oppbevart innelåst på prosjektansvarligs kontor, og alt av elektronisk datamateriale vil bli kryptert. Ingen av deltagerne i intervjuene vil kunne bli gjenkjent i publikasjon av den ferdigstilte masteroppgaven. Alt innhold i publikasjonen vil anonymiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.01.2022. Alt av ikke anonymisert datamateriale vil destrueres ved prosjektets slutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg? Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet ved Masterstudent Iris Marita Rønningen, e-post: Imronnin@stud.ntnu.no/ Tlf. 46 69 25 23. / Veileder og professor ved NTNU Willy Lichtwarck, e-Post: willy.lichtwarck@ntnu.no/ 94059474.'
- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen E-post: thomas.helgesen@ntnu.no Tlf: [93079038](tel:93079038)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Iris Marita Rønningen/ Willy Lichtwark

(Forsker/veileder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Hverdagen til mødre som bor på Barn- og familiesenter*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju, hvor det blir brukt lydopptak som slettes etter transkribering.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide for intervju av mødre som bor/bodde på barn- og familiesenter

Orientering:

- Hvor gammel er du?
- Hvor lenge bodde du på barn- og familiesenter?
- Hvordan vil du beskrive hva hverdag er for deg? (definer).
- Hvor lenge har du bodd på her/der (barn- og familiesenteret)?
- Hvor mange barn har du?
- Bor/bodde du alene med barnet ditt eller sammen med barnets far?

Bakgrunn:

- Kan du fortelle litt om hvilke tanker og følelser du hadde når du forsto at du skulle bo, og leve hverdagen din ved barn- og familiesenteret?
- Kan du fortelle litt om hvordan du kom til å bo på barn- og familiesenter?

Hverdagen:

- Hvordan var den tiden du bodde på familiesenteret for deg?
- Kan du beskrive hvordan en typisk dag på familiesenteret kunne se ut for deg?
- Kan du fortelle litt om hvordan uken din kunne se ut mens du bodde på barn- og familiesenteret?
- Hvis du i dag skulle fortalt om hvordan hverdagen ved barn- og familiesentret er, til noen som snart skal flytte dit, hvordan ville du da beskrevet det?
- Kan du fortelle om noen sentrale hendelser du opplevde, som stikker seg ut som særlig minneverdig fra hverdagen ved familiesenteret?
 - Hva er det med episodene som du opplever som viktig?

Ettertanker:

- Kan du fortelle meg hvordan du vil beskrive den personen du er i dag, og på hvilken måte du tenker at opplevelsen av å leve hverdagen i barn og familiesenteret har endret deg, eller ikke endret deg?
- Hvilke utfordringer tror du at du vil komme til å møte fremover?
 - Kan du fortelle om kilden til disse problemene?

Avslutning:

- Kan du fortelle noe om styrkene du har oppdaget i deg selv eller utviklet på grunn av denne opplevelsen?
- Hvis du skulle gitt noen råd til en mor som skal flytte på barn- og familiesenter, hva ville det vært?
- Er det noe annet som vi ikke har snakket om, som du tenker kan være nyttig for meg å vite noe om, for å bedre kunne forstå hvordan du opplevde din hverdag ved barn- og familiesenteret?
- Er det noe du ønsker å spørre meg om?

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Hverdagen til mødre som bor på barn -og familiesenter

Referansenummer

887456

Registrert

21.10.2020 av Iris Marita Rønningen - imronnin@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosialt arbeid

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Willy Lichtwark, Willy.Lichtwarck@ntnu.no, tlf: 94059474

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Iris Marita Rønningen, Iris021092@gmail.com, tlf: 46692523

Prosjektperiode

01.11.2020 - 01.01.2022

Status

25.11.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

25.11.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 25.11.2020 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5f731f98-6546-45b5-9870-ac8152d877ce>
23.2.2021

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

1/2

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om helse og alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.01.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf.

personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

